

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN OKUL YAŞAM KALİTESİ ALGISI
İLE MESLEK KARARI VERME YETKİNLİĞİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Hazırlayan:

Mehtap KARALAR

Danışman:

Doç Dr. Yücel ÖKSÜZ

Yüksek Lisans Tezi

Samsun, 2017

**ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN OKUL YAŞAM KALİTESİ ALGISI İLE
MESLEK KARARI VERME YETKİNLİĞİ ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Hazırlayan:

Mehtap KARALAR

Danışman:

Doç Dr. Yücel ÖKSÜZ

Yüksek Lisans Tezi

Samsun, 2017

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tez çalışmasının bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığını taahhüt ederim.

... / ... / 20...

Mehtap KARALAR

TEZ KABUL VE ONAYI

Mehtap Karalar tarafından hazırlanan Ortaokul Öğrencilerinin Okul Yaşam Kalitesi Algısı İle Meslek Kararı Verme Yetkinliği Arasındaki İlişki başlıklı bu çalışma, 10 Ocak 2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliğiyle başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan : _____

Üye : _____

Üye : _____

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

__ / __ / ____

Enstitü Müdürü

(İmza ve Mühür)

ÖZET

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN OKUL YAŞAM KALİTESİ ALGISI İLE MESLEK KARARI VERME YETKİNLİĞİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Mehtap KARALAR

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri AnaBilim Dalı, Yüksek Lisans, Ocak/2017

Doç. Dr. Yücel ÖKSÜZ

Bu çalışma ortaokul öğrencilerinin okul yaşam kalitesi algısı ile meslek kararı verme yetkinliği arasındaki ilişkiyi araştırmak amacı ile yapılmıştır. Ortaokul öğrencilerinin okul yaşam kalitesi algısı ile meslek kararı verme yetkinliği cinsiyete, sınıf düzeyine, anne-baba eğitim düzeyine ve kendini akademik olarak algılama düzeyine göre anlamlı farklılık olup olmadığına bakılmıştır. Bu çalışma 2015-2016 eğitim-öğretim yılı Samsun İli Atakum İlçesindeki belirlenen 7. ve 8. sınıf toplam 459 ortaokul öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Çalışmada Sarı (2007) tarafından geliştirilen Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği (OYKÖ), Bacanlı (2004) tarafından geliştirilen Meslek Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği (MKVYÖ) ve araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgiler Formu kullanılmıştır. Veriler 20.00 SPSS paket programı ile analiz edilmiştir. Veriler normallik incelemesi yapıldıktan sonra normal dağılım gösteren değerler için İlişkisiz Bağımsız Örneklem Bağımsız t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmakla birlikte normallik varsayımını karşılamayan değerler için Kruskal Wallis ve Mann-Whitney U-Test analiz tekniği kullanılmıştır. İki değişken arasındaki ilişkiyi incelemek için Pearson Korelasyon Katsayı ve gruplar arasındaki farkın hangi gruplar arasında bulunduğunu öğrenmek için Tukey test analiz tekniği kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel değerlendirilmesinde .05 hata düzeyi göz önünde bulundurulmuştur. Çalışma sonucunda OYKÖ puan ortalaması 114.51 (3.27), MKVYÖ puan ortalaması 108.44 (3.09) olarak bulunmuştur. Okul yaşam kalitesinde cinsiyet ve algılanan akademik başarı değişkenlerine göre anlamlı farklılık bulunmuş. Meslek kararı verme yetkinlik düzeyi cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi ve algılanan akademik başarı düzeyine göre incelenmiş ve tüm değişkenler bazında anlamlı farklılığın olduğu ortaya konmuştur. Son olarak okul yaşam kalitesi ile meslek kararı verme yetkinliği arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Bu çalışma ilgili alanda iki değişken ile

yapılan ilk çalışma olması nedeniyle birlikte öğrencilerin okul yaşam kalitesi ve meslek kararı verme düzeylerini arttırmaya dönük bilgiler verebileceği düşünüldüğünde önemli bir çalışma olarak görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Okul Yaşam Kalitesi, Meslek Kararı Verme Yetkinliği

ABSTRACT

THE ASSOCIATION BETWEEN MIDDLE SCHOOL STUDENTS' PERCEPTIONS OF SCHOOL LIFE QUALITY AND COMPETENCE OF MAKING DECISIONS ABOUT PROFESSION

Mehtap KARALAR

Ondokuz Mayıs University, Institute of Education Sciences

Department of Education Sciences, Post Graduate, January /2017

Assoc. Prof. Dr. Yücel ÖKSÜZ

The objective of this study is to examine the association between secondary school students' perceptions of the quality of school life and career decision-making self-efficacy. The study examined whether there were differences in secondary school students' perceptions of the quality of school life and career decision-making self-efficacy in terms of gender, grade, parent educational status and academic self-perception. This study was conducted with a total of 459 seventh and eighth graders in Samsun, Atakum during the 2015-2016 academic year. Quality of school life scale (QSLs) developed by Sarı (2007), career decision-making self-efficacy scale (CDMSES) developed by Bacanlı (2004) and the personal information form prepared by the researcher were used in the study. The data were analyzed by using 20.00 SPSS package program. After the data were analyzed in terms of normality, unrelated independent samples t test and one way variance analysis (ANOVA) were used for the values that showed normal distribution; Kruskal Wallis and Mann-Whitney U-Test were used for the values that did not show normal distribution. Pearson Correlation Coefficient was used to analyze the association between two variables, while Tukey test analysis technique was used to find out between which groups the differences were. .05 error level was considered in the statistical assessment of the data. At the end of the study, QSLs average score was found to be 114.51 (3.27), while CDMSES average score was found to be 108.44 (3.09). Significant differences were found in the quality of school life in terms of the variables of gender and academic self-perception. Career decision-making self-efficacy level was examined in terms of gender, grade, parent educational status and academic self-perception and significant differences were found in all variables. Finally, a positive association was found between the quality of school life and

career decision-making self-efficacy. Since this study is the first one conducted with two variables in the related literature, it is considered to be a significant study when it is thought that it can give information about increasing students' quality of school life and career decision-making self-efficacy levels.

Key Words: Quality of School Life, Career Decision-Making Self-Efficacy

TEŞEKKÜR

Okul yaşam kalitesi ve meslek kararı verme yetkinliği üzerine gerçekleştirdiğim bu çalışmamda birçok destekçim ve yardımcım olmuştur. Bilim dünyasına bir nebze de olsa katkı vermeye çalıştığım bu çalışmada istatistiksel analizlerde bana yol gösteren ve yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. Hacı Bayram YILMAZ hocama çok teşekkür ederim.

Tüm tez çalışmamın başından sonuna kadar tüm aşamalarda emeğini yüreğini esirgemeyen bu süreci benim için kolaylaştırmaya çalışan güzel yürekli Arş. Gör. Melek BABA ÖZTÜRK hocama çok teşekkür ederim.

Tez çalışmamı okuyarak geribildirimleri ile çalışmama katkı sağlayan bana bu konuda destek olan saygı değer Prof. Dr. Kurtman ERSANLI hocama ve Yrd. Doç. Dr. Abdullah Nuri DİCLE hocama çok teşekkür ederim.

Yüksek lisansa başladığım zamandan itibaren ders aşamasında ve tez aşamasında bana destek olan ve motive eden sayın okul müdürüm Bekir VAROL'a, ölçeklerimin uygulanmasında yardımcı olan Cevdet KUMAŞ hocama ve okul çalışma arkadaşlarıma gönülden teşekkür ederim.

Yüksek lisans yolcuğumun başından sonuna kadar her anımda bana güvenen ve bana yol arkadaşı olan sevgili eşim Emrak KARALAR'a, zamanından çaldığım ve bu duruma sabır gösteren oğlum Emrak Tuğra KARALAR'a, ikinci anne olma yolunda henüz varlığında olan yavruma ve manevi desteğini benden esirgemeyen biricik anneme ve aileme çok teşekkür ediyorum.

Allah her zaman benim yanımdadır. Beni her zaman güzel insanlarla karşılaştırır dediğim zamanlardan biriside saygı değer Doç. Dr. Yücel ÖKSÜZ hocamın danışmanım olduğu gündür. Değerli hocama anlayışından, rehberliğinden, bilgisinden ve baba gibi şefkatli yaklaşımından dolayı çok teşekkür ediyorum.

İçimde uhde kalmaması için yaptığım yüksek lisans eğitimimim meyvesi olan bu çalışma için bana güç veren Allah'a çok şükrediyorum. Benim tarafından bu çalışmanın bilim dünyasına atılan ilk adım olması ile birlikte yeni adımlara vesile olmasını diliyorum...

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	iii
KABUL VE ONAY	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR.....	ix
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR.....	xv

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	8
1.2.1. Alt Problemler.....	8
1.3. Denenceler.....	9
1.4. Sınırlılıklar.....	10
1.5. Sayıtlılar.....	10
1.6. Tanımlar.....	10
1.7. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi.....	11

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	13
2. 1.Kuramsal Açıklamalar	13
2.1.1. Okul Yaşam Kalitesi	13
2.1.1.1. Okula Yönelik Duygular	15
2.1.1.2. Statü	16
2.1.1.3. Okul Yönetimi	17
2.1.1.4. Öğretmen - Öğrenci İletişimi	18
2.1.1.5. Öğrenci - Öğrenci İletişimi	19
2.1.2. İlgili Araştırmalar	20

2.1.2.1. Okul Yaşam Kalitesi İle İlgili Yurtiçinde	
Yapılan Araştırmalar.....	20
2.1.2.2. Okul Yaşam Kalitesi İle İlgili Yurtdışında	
Yapılan Araştırmalar.....	26
2.2.1. Meslek Kararı Verme Yetkinliği.....	28
2.2.1.1. Sosyal Öğrenme ve Yetkinlik.....	29
2.2.1.2. Yetkinlik Algısı	31
2.2.1.3. Sonuç Beklentisi	34
2.2.1.4. Yetkinlik ve Meslek Gelişimi	36
2.2.1.5. Meslek Kararı Verme Yetkinliği	37
2.2.2. İlgili Araştırmalar	38
2.2.2.1. Meslek Kararı Verme Yetkinliği ile İlgili	
Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	38
2.2.2.2. Meslek Kararı Verme Yetkinliği ile İlgili	
Yurtdışında Yapılan Araştırmalar.....	41

BÖLÜM III

YÖNTEM.....	45
3.1. Araştırmanın Modeli.....	45
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	45
3.3. Veri Toplama Araçları.....	45
3.3.1. Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği (OYKÖ).....	46
3.3.2. Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği (MKVYÖ).....	47
3.3.3. Kişisel Bilgi Formu.....	48
3.4. Verilerin Toplanması.....	48
3.5. Verilerin Analizi.....	48

BÖLÜM IV

BULGULAR.....	50
----------------------	-----------

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM.....	68
-------------------------------	-----------

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER.....83

KAYNAKLAR.....86

EKLER

EK-1 Kişisel Bilgiler Formu96

EK-2 Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği97

EK-3 Meslek Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği99

EK-4 Ölçek Kullanma İzin Yazısı.....101

EK-5 Ölçek Uygulama İzin Yazısı.....102

ÖZGEÇMİŞ103

TABLO LİSTESİ

Tablo-1: Araştırmanın Örneklemi.....	46
Tablo 2: Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler.....	50
Tablo 3: Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları...	51
Tablo 4: Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları....	51
Tablo 5: Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Betimsel İstatistikler.....	53
Tablo 6: Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları.....	53
Tablo 7: Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Betimsel İstatistikler.....	54
Tablo 8: Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları.....	55
Tablo 9: Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam Puanlarının Akademik Başarı Algı Düzeyine Göre Betimsel İstatistikler.....	56
Tablo 10: Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam Puanlarının Akademik Başarı Algı Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları.....	57
Tablo 11: Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam Puanlarının Algılanan Ders Başarı Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına	

İlişkin Tukey Testi Sonuçları.....	57
Tablo 12: Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam	
Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler.....	57
Tablo 13: Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam Puanlarının	
Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin	
Bağımsız örneklem t- Testi Sonuçları.....	58
Tablo 14: Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam	
Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına	
İlişkin Bağımsız örneklem t-Testi Sonuçları.....	59
Tablo 15: Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam Puanlarının	
Anne Eğitim Düzeyine Göre Betimsel İstatistikler.....	59
Tablo 16: Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam Puanlarının	
Anne Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına	
İlişkin Kruskal Wallis Test Sonuçları.....	60
Tablo 17: Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam Puanlarının	
Anne Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin	
Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	61
Tablo 18: Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam Puanlarının	
Baba Eğitim Düzeyine Göre Betimsel İstatistikleri.....	62
Tablo 19: Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam Puanlarının	
Baba Eğitim Düzeyine Göre Kruskal Wallis Test Sonuçları.....	63
Tablo 20: Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam Puanlarının	
Baba Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin	
Mann-Whitney U Test Sonuçları.....	64
Tablo 21: Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam	
Puanlarının Akademik Başarı Algı Düzeyine	
Göre Betimsel İstatistikler.....	65

Tablo 22: Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam Puanlarının Akademik Başarı Algı Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANAVO) Testi Sonuçları.....	66
Tablo 23: Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam Puanlarının Algılanan Ders Başarı Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları.....	66
Tablo 24: Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam Puanları ile Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Pearson Korelasyon Katsayı Sonuçları.....	67

KISALTMALAR

- OYKÖ : Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği
MKVYÖ : Meslek Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

GİRİŞ

1.1 Problem

Aile ve okul ortamı, sunduğu eğitim fırsatlarıyla bireyin geleceğinin şekillenmesinde çok önemli belirleyiciler olarak kabul edilebilir. Bireyin gelişimini etkilediği gibi gelecekte yaşamının şekillenmesinde de aile ve okul ortamı çok önemli bir yere sahiptir. Okul yaşantısı bireyin bugününün nasıl olduğunu ya da yarınının nasıl olacağını etkileyebileceği söylenebilir. Eğitim sistemimizin birincil amacı çocuğu geleceğe hazırlamak olduğu görüldüğünden okuldaki yaşam “gerçek” yaşama hazırlık olarak görülmelidir (Tangen,2009). Gerçek yaşamda neredeyse her birey meslek seçmek ya da kendine uygun mesleklere karar vermesi gereken bir dönem ya da süreç yaşar. Genel anlamda bu çalışmada okul yaşam kalitesi ve meslek kararı verme yetkinliği incelenecektir.

Okul yaşam kalitesinin birey niteliklerinin istenen düzeye çıkartılması bakımından uygun olması gerekmektedir. Okul yaşam kalitesi ana kaynağını “yaşam kalitesi” teriminden almaktadır(Willams ve Batten, 1981;Csikszentmihay,1990; Csikszentmihay,1990; Land ve Spilerman,1975; Akt: Linnakyla ve Brunell,1996). Bireyin yaşamının genel ve sürekli iyi olma durumu yaşam kalitesi olarak adlandırılmakta ve doyum yaratan pozitif duygular ile tersi olan negatif duygular üzerinde yoğunlaşmaktadır. Yaşam kalitesi birey için önemli olan sosyal çevresi, ailesi, iş yaşamı ve serbest zaman vb. çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu çalışmada genel yaşam kalitesi bileşenlerinden biri olan okul yaşam kalitesi kavramı incelenecektir.

Okul yaşam kalitesi öğrencinin okula yönelik olumlu ve olumsuz duygularından oluşmaktadır. Genel anlamda öğrencilerin okuldan memnuniyet derecesini ifade eder (Gedik, 2014). Olumlu duyguları yüksekken, okul yaşam kalitesinin yüksek olduğu, olumlu duyguları düşükken okul yaşam kalitesinin de

düşük olduğu söylenebilir. Öğrencilerin okula yönelik duyguları, okul yönetimi ile olan ilişkileri, öğrenci-öğrenci ilişkisi, öğrencinin okuldaki statüsü ve öğretmenin-öğrenci ilişkisi olmak üzere toplam beş bölümde incelenebilir(Sarı,2007).

Okul yaşam kalitesi ile ilgili literatüre bakıldığında, okul yaşam kalitesinin zorbalık ile negatif yönde, akademik başarı, arkadaşlara bağlılık, kendini okula ait hissetme duygusu ve empatik sınıf atmosferi ile pozitif yönde ilişki bulunduğu görülmüştür (Bilgiç, 2009; İlmen, 2010; Pelendecioğlu, 2011; Alaca, 2011).

Okulun öğrenciyi geleceğe hazırlayan fonksiyonunu yerine getirirken, kariyer gelişimi ile ilgili yöneltme, yönlendirme, bilgilendirme çalışmalarına okul yaşantısının başlangıç dönemlerinden sonuna kadar yapılması gerektiği söylenmektedir (Yeşilyaprak, 2013). Kişiyi meslek edindirme çalışmalarının daha demokratik olarak gerçekleştirilmesi öncelikle bireye daha sonra çağa uygun bir seçim yapılmasını sağlar (Bozgeyikli, 2005).

İnsan yaşamının başından itibaren zamanla bir çok şeyin değiştiğini, geliştiğini ya da yok olduğu bir gerçektir. Bu gerçeklik aynı şekilde meslekler için de söz konusudur. Teknolojiye, ihtiyaca ya da başka nedenlere bağlı olarak bazı meslek alanları dallara ayrılırken bazıları da yok olmaktadır. Bu devingen durum; bireyleri eğitmeye, bilgilendirmeye, yönlendirme, yöneltmeye ihtiyaç doğurmuştur.

Gelişmiş ülkelerde ki meslek birey eşleştirme tüm seviyedeki eğitim kurumlarında önem verilmiş ve bu anlamda yönlendirme, geliştirme, bilgilendirme, yenileme benzeri çalışmalar ön plana çıkarılarak psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kurularak yaygınlaştırılmıştır. Bu çalışmalar bireylerin meslek seçiminde doğru ve sağlıklı karar vermesine katkı verirken piyasa da ki insan gücünün de uygun şekilde giderilmesini sağlamıştır (Bozgeyikli, 2005).

Ülkemizde meslek ve birey eşleştirme çalışmaları da eğitim sistemimizde (1974-75) yer almaya başlaması ve rehberlik hizmetlerinin gelişimi ile neredeyse

aynı düzeyde ilerlemektedir (Şeker, 2013). Bu anlamda ilk olarak milli eğitim sisteminde genel olarak “Türk milletinin bütün bireyelerine, beceri ve yeteneklerini geliştirecek bilgi ve davranışlarla birlikte iş görme alışkanlıkları kazandırmayı, onları hayata hazırlayıp kendilerini mutlu kılacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamayı” amaçlamaktadır (MEB, 1997).

Ülkemizdeki yasaya (MEB,1997) baktığımızda her bireyin var olan güçlerinin en üst düzeye çıkarılması ve özelliklerine göre meslek eşleştirme çalışması yapılması ifade edilmiş olsa da bu alanda başarılı olamayan uygulamalar ve denemeler bulunmaktadır. Bu uygulamalardan biriside meslek seçimi problemine çözüm üretilmesi için yöneltme ve yönlendirmeyi esas alan, 2 Ağustos 1991 tarih ve 20979 sayılı Resmi Gazete 'de yayınlanan “Millî Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Orta öğretim Kurumlarında Ders Geçme ve Kredi Modeli” uygulamalardan birisidir. 1991–1992 eğitim- öğretim yılında uygulanmaya başlanan bu sistemle; öğrencilerin kendi ilgi, istek ve yeteneklerine göre yönlendirilmesi ve öğrenciye uygun alanlara yetiştirilmesi hedeflenmiştir. Fakat yeterli alt yapı desteğinin olmaması ve yeterli hazırlığın yapılmadan geçilmesi nedenleri ile bu model 1995–1996 eğitim-öğretim döneminde yürürlükten kaldırılmıştır (Bozgeyikli, 2005).

Rehberlik hizmetlerinde 2000'li yıllarda gelişimsel rehberlik anlayışı yerleşmiş ve öğrencilerin bir bütün halinde gelişim görevlerine uygun olarak kişisel sosyal ve mesleki görevlerini yerine getirmede rehberlik hizmetleri planlanmıştır (Nazlı, 2001). Gelişimsel rehberlik anlayışına uygun olarak 4036 sayılı yasa ile zorunlu temel eğitim 8 yıla çıkarılarak, öğrencilerin ilgi, istek ve yeteneklerine göre çeşitli mesleki alanlarında öğrenim görmeleri ve ilköğretimin ikinci kademesinde yönlendirme yapılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda rehber öğretmenlere bir sonraki eğitim kurumlarını tanıtmaya görevi verilmiş ve bu anlamda da Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bazı genel müdürlüklerinde bu amaca hizmet eden video, görüntü ve ses özelliği olan meslek tanıtım materyalleri okullara gönderilmiştir.

Kapsamlı rehberlik anlayışına uygun olarak yine 2006-2007 eğitim-öğretim yılında Talim Terbiye Kurulunun 02/08/2006 tarih ve 329 sayılı yazısı gereği Prof.

Dr. Serdar ERKAN ve ekip arkadaşları ile birlikte geliştirilen ilköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programı yürürlüğe konmuştur. Bu yapılan çalışmanın amacı öğrencileri gelişim düzeyine göre her yönden potansiyellerini en üst düzeye taşımaktır. Meslek tanıtımı ya da öğrencilerin mesleki gelişimlerini (meslekleri tanıma ve kabul, kendi ilgi, yetenek ve değerlerini öğrenme ve mesleklerle bağ kurma) sağlamakta bu programın amaçlarından birisi olmuştur (MEB, 2005).

İlkokul ve ortaokul sınıf rehberlik programı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 27/05/2014 tarihli ve 39201250/160/2109181 sayılı yazısı üzerine yürürlükten kaldırılmış ve Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Öğretim Programının, 2015-2016 eğitim-öğretim yılından itibaren yürürlüğe koyulmuştur (MEB, 2014).

Bakanlığın yaptığı uygulamalar ve yenilikler değişiklikler meslek seçiminin gelişimsel yaklaşımı esas olarak kariyer geliştirme modeline göre düzenlenmeye çalışılmıştır. Bakanlığın mesleki tanıtım amaçlı hazırlanmış cd, kitap ve dergi gibi yayınları mevcuttur.

Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığının 2010 yılında “Ulusal Mesleki Bilgi Sistemi” adı altında online giriş yapılan ve meslekler hakkında tek tek bilgi veren, ayrıca kişinin ilgi, yetenek ve değerlerini ölçen online anketlerin yapıldığı ve 7 den 70’e herkesin bilgi alabildiği geniş kapsamlı ve güzel bir çalışması da bulunmaktaydı. Bu çalışmada anket uygulamalarını yapan kişiye uygun meslek listeleri ve bilgileri verilmekteydi. Fakat bu sistem yaklaşık 4 yıldır kapalı durumda bulunmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığının meslek ve kişi eşleştirmesi yapma çalışması geniş bir yelpazede anlatılmaya çalışılmakla birlikte bu anlamda birçok denemenin yapıldığı görülmektedir. Son çalışma ile bakanlığın meslek eşleştirmesinin sadece belli dönemde değil bunun bir gelişim süreci içerisinde olduğunu düşündüğünün bir ispatı

olarak Ortaokul Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Öğretim Programı gösterilebilir.

Öğrencilerin meslek seçimi ya da kendi ilgi, yetenek ve özelliklerine uygun mesleğe karar vermesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla birlikte bu çalışmalarda asıl bir diğer hedef öğrencilerin gizil güçlerini fark etmeleri ve bu gizil güçlerini ortaya çıkaracak yaşantılar ve deneyimler elde etmeleridir. Öğrenciler gizil güçlerini ne kadar çok fark ederlerse o kadar çok meslek alanlarında kendisini deneme ve fark etme olanağı bulacaktır. Bireyin kendi gizil güçlerini fark etme derecesi ne kadar yüksek olursa kendisine olan inancı da o kadar artacaktır. Bireyin kendisine olan inancına yetkinlik denilmektedir (Bandura,1986).

Bandura (1977, 1986, 1997) tarafından ilk defa dile getirilen yetkinlik algısı, kişinin yaşamındaki davranışlarını etkileyen ana temalardan biridir. Sosyal öğrenme kuramının bakış açısına göre birey kendi kontrolünü dışındaki dış süreçler yolu ile değil, kendi davranışlarını seçerek, düzenleyerek ve sorumluluk alarak şekillendirmektedir.

Yetkinlik beklentisi, bireyin potansiyelini kullanmasında önemli bir güçtür. Bireyin sahip olduğu yetenek, deneyim ve yaşantıları sonucunda oluşturduğu yetkinlik beklentisi bireyin sonraki yaşamında yapacağı tüm davranışlarında etkili olur. Bireyin yaşamında yüksek yetkinlik beklentisi bireyin önemli motivasyon aracı olur. Bireyin sahip olduğu düşük yetkinlik beklentisi ise karşılaşılan ilk engelde amacından vazgeçmesine ve motivasyonunun düşmesine sebep olmaktadır. Bu nedenden ötürü yetkinlik beklentisi bireyin hedefine yönelik davranışlarını anlama ve yordamada faydalı olabilir (Bandura, 1986).

Kuzgun'a (2003) göre, yetkinlik algısı bireylerin tüm yaşamında etkili olmaktadır. Matematikte, yabancı dilde veya sporun herhangi bir alanında başarı beklentisinin düşük olduğunu düşünen bireylere ya da öğrencilere eğitim alanlarında karşılaşmanın mümkün olduğu söylenebilir. Bu anlamda sosyo-ekonomik düzeyi

düşük ailelerin sahip olduğu çocuklar, yetenekli olduklarını düşünseler bile ekonomik koşulları nedeni ile başarılı olamayacaklarını düşünmekte ve ileri eğitim yaşantısı konusunda çekingen davranmaktadırlar.

Bandura'nın ilk olarak ifade ettiği yetkinlik beklentisi kavramı kariyer psikolojik danışmanlığı alanında öncü kişiler olan Hackett ve Betz (1981) tarafından kullanılmıştır. Betz (2000) tarafından kariyer danışmanlığı ve mesleki gelişim kuram ve çalışmalara önemli katkılar sağlanırken son zamanlarda yapılan çalışmaların teması olmaya başlamıştır.

Yetkinlik beklentisi kavramı ile ilgili araştırmalarda birçok değişken ile ilişkisine bakılmakla birlikte bazı araştırmalarda değişken olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu çalışmada meslek kararı verme yetkinliği üzerinde durulacağından dolayı bu konudaki araştırmalardan birkaç örnek vermek gerekirse; Şeker (2013), meslek kararı verme yetkinliği ile kariyer denetim odakları arasında pozitif yönde ilişki olduğunu bulmuştur. Ayrıca Koyuncu (2015), mesleki / kariyer kararı verme yetkinliği ile kaygı arasında negatif, öznel iyi oluş ile arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Yılmaz (2004), öğrencinin mesleki alana yöneldiği zamanlarda aldığı kararların doğruluk derecesi kişinin hem akademik hem de meslek yaşamında genel yaşam kalitesini direkt etkileyebileceğini ifade etmektedir. Bozgeyikli (2005), tarafından yapılan deneysel bir çalışmada mesleki rehberlik etkinliğinin meslek kararı verme yetkinliği düzeyini arttırdığını bulmuştur.

Kuzgun'a (2000) göre mesleki yönlendirme ya da yöneltmenin etkili ve verimli yapılabilmesi için öğrencinin ya da bireyin çok erken yaşlarda eğitime ve bilgilendirme çalışmalarının yapılması gerekir. Kuzgun'un (2003) ifade ettiği gibi meslek seçimi bir dönemde değil ilkokuldan itibaren başlanması ve sürdürülmesi gereken bir zorunluluktur. Bireylerin kendilerinde olan gizil güçleri fark etmeleri ve bu anlamda yaşamsal deneyimler edinerek daha doğru karar vermeleri sağlanabilecektir. Bu amaçla mesleki rehberlik çalışmaları eğitim-öğretim faaliyetleri ve diğer rehberlik hizmetleri ile bütünleşerek verilmesi erken yaşlarda yöneltme ve yönlendirme faaliyetlerini gerçekleştirebilir.

Mesleğe yöneltme, çeşitli ülkelerde genellikle zorunlu okul süresi içinde ele alınmakta ve ülkelere göre değişik yaşlarda başlamaktadır. Örneğin, Almanya'da 10, Belçika'da 12, Danimarka'da 15 yaşından itibaren mesleki yöneltme yapılmaktadır. Ancak bu ülkelerde yapılan uygulama, eğitimcilerin ya da anne babaların isteğiyle çocuğa belli bir meslek alanının empoze edilmesi değil, öğrencinin gizilgüçleriyle, mesleklerin gerektirdiği özellikler arasında denge kurulmasıdır. (TÜSİAD, 1999)

Kişilerin geleceğini planlamada mesleki yetkinlik beklentisinin önemli olduğu literatürde ki yurt içi ve yurt dışı çalışmalarda ispatlanmış bir gerçektir. Ülkemizde şuan uygulanan sistem gereği öğrenciler ortaokul 8. sınıfta Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) sınavına girerek bir sonraki gidecekleri okulu belirlemektedir. Bu bir anlamda kısmen mesleki yönlendirmedir. Birey üniversiteye girmek istediği bölümlerde özgür olsa da ortaokulda aldığı eğitim türü bireyi bir nevi sınırlandırmaktadır.

Aileden sonra herkesin geçirdiği okul yaşantısı çalışmanın başında ifade edildiği gibi birçok faktörden etkilenmektedir. Tabii bunun yanı sıra insan yaşamının daha sonra ki dönemlerini etkilediği yadsınamaz bir gerçektir. Bu anlamda okul yaşantısı bizim ülkemizde 12 yıl zorunlu olmakla birlikte toplumun her üyesi için ne kadar daha olumlu hale ya da olumlu koşullara taşınabilir? Bu süreci toplumun her bireyinin yaşaması okul yaşantısının daha çok önem verilmesi ve daha çok araştırılmasını gerektirmektedir. Bandura'nın (1977,1986) ifade ettiği yetkinlik beklentisi kavramının kariyer geliştirme modeline uygulanması ile birlikte bu kavram ilgi görmüş ve meslek seçiminde etkili olduğu araştırmacılar tarafından ifade edilmiştir. Toplumun her bireyinin okul yaşantısını yaşamasının yanında yine aynı şekilde meslek seçme sürecini de yaşadığını söyleyebiliriz. Ayrıca az önce yukarıda ifade edildiği gibi meslek seçiminin bir süreç olduğunu ve erken yaşlarda bu anlamda eğitim verilmesi ve bireylerin gizil güçlerinin ortaya çıkarılmasının meslek seçimini etkilediği ifade edilmiştir (O'brien, Martinez-Pons ve Kopala, 1999; Kuzgun,2003; Hackett ve Betz, 1989; Kuzgun,2000; Lent, Brown ve Larkin, 1984). Mesleki yetkinlik beklentisinin bireyin gelecek yaşantısını da etkilediği gerçeğinden yola çıkıldığında ve bu yetkinliğin okul yaşantısı döneminde yapıldığı göz önüne

alındığında bu çalışmanın ana problemini bu iki konu üzerine temellendirmekteyiz. Okul yaşam kalitesi ve mesleki kararı verme yetkinliği arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? Sorusu bu çalışmanın asıl problemini oluşturmaktadır.

1.2.Problem Cümlesi

Bu çalışmanın amacı ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin okul yaşam kalitesi ile meslek kararı verme yetkinliği arasındaki ilişkiyi belirlemektir.

1.2.1. Alt Problemler

Araştırmada ana probleme dayalı olarak aşağıda belirtilen alt problemlere cevap aranmıştır.

A. Ortaokul öğrencilerinin okul yaşam kalitesi algılarına ilişkin:

1. Öğrencilerin okul yaşam kalitesi algısı ne düzeydedir?
2. Öğrencilerin okul yaşam kalitesi toplam puanı cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Öğrencilerin okul yaşam kalitesi toplam puanı sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Öğrencilerin okul yaşam kalitesi toplam puanı anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Öğrencilerin okul yaşam kalitesi toplam puanı baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
6. Öğrencilerin okul yaşam kalitesi toplam puanı akademik olarak kendini algılama düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

B. Ortaokul öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliğine ilişkin:

1. Öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği ne düzeydedir?
2. Öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği toplam puanı cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği toplam puanı sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği toplam puanı anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

5. Öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği toplam puanı baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
 6. Öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği toplam puanı akademik olarak kendini algılama düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- C. Ortaokul öğrencilerinin okul yaşam kalitesi toplam puanı ile meslek kararı verme yetkinliği toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. Denenceler

A. Ortaokul öğrencilerinin okul yaşam kalitesi algılarına ilişkin:

1. Öğrencilerin okul yaşam kalitesi algısı yüksek düzeydedir.
2. Öğrencilerin okul yaşam kalitesi toplam puanı cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir.
3. Öğrencilerin okul yaşam kalitesi toplam puanı sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir.
4. Öğrencilerin okul yaşam kalitesi toplam puanı anne eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir.
5. Öğrencilerin okul yaşam kalitesi toplam puanı baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir.
6. Öğrencilerin okul yaşam kalitesi toplam puanı akademik olarak kendini algılama düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

B. Ortaokul öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliğine ilişkin:

1. Öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği yüksek düzeydedir.
2. Öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği toplam puanı cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir.
3. Öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği toplam puanı sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir.
4. Öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği toplam puanı anne eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir.
5. Öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği toplam puanı baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

6. Öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği toplam puanı akademik olarak kendini algılama düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir.
- C. Ortaokul öğrencilerinin okul yaşam kalitesi toplam puanı ile meslek kararı verme yetkinliği toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

1.4. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma Samsun ili Atakum ilçesinde 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılı eğitim gören ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinden elde edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular benzer özelliklere sahip öğrenciler için genellenebilir.
2. Bu çalışma, araştırma kapsamında kullanılan ölçme araçlarının ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.5. Sayıtlar

1. Öğrencilerin ölçekleri içten ve yansız bir şekilde yanıtladıkları kabul edilmiştir.
2. Araştırmanın gerçekleştirildiği çalışma grubunun sonuçları genelleme yapılmak istenen evreni temsil ettiği kabul edilmiştir.

1.6. Tanımlar

Yaşam kalitesi: Kişinin kendi durumunu, bulunduğu kültür ve değerler sistemi içerisinde algılayış biçimidir (WHO, 2001).

Okul Yaşam Kalitesi: Okulun ve toplumun beklentileri doğrultusunda öğrencilerin akademik, sosyal ve psikolojik gelişimlerine katkıda bulunma ve öğretmen, öğrenci, yönetici ve diğer çalışanların bu ortamda kendilerinin mutlu ve güvende hissetme düzeyi (Mok ve Flynn, 2002).

Yetkinlik Beklentisi: Bandura (1986), yetkinlik beklentisini, bireyin yetenekleri ve bir işi başarabileceğine dair inancı olarak tanımlar. Yetkinlik beklentisi, kişinin sonuca ulaşmak için gerekli davranışları başarıyla yapabileceğine inanmasıdır.

Meslek: İnsanların hayatını kazanmak için yaptığı, kuralları toplumca belirlenmiş ve belli bir eğitimle kazanılan bilgi ve becerilere dayalı etkinlikler bütünüdür (Kuzgun,2003).

Meslek Kararı Verme Yetkinliği: Kişinin meslek kararı verme konusunda kendi yeteneklerine ilişkin inançları (Taylor ve Betz, 1983, Akt. Bozgeyikli,2005).

1.7. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Okullar bireyin sosyalleşmesinin sağlandığı ve aileden sonra ikinci önemli eğitim kurumudur. Ayrıca okul “gerçek yaşama” hazırlık yeri olarak görüldüğünden, bireyin bir bütün halinde gelişiminden sorumlu olan kurumlardır (Marks,1998).

Türkiye de bugünün koşulları göz önüne alındığında 12 yıl zorunlu eğitim olması bu zamanın daha etkili kullanılması gerektiği zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Okulda geçirilen yaşantının daha etkili, verimli ve birey için daha olumlu duygular içermesi hem birey hem de toplum için daha yararlı olacaktır.

Okul yaşantısını neredeyse toplumun tüm üyelerinin hayatlarında uzun bir zaman alması bakımından bu yaşantının araştırılması ve bu konuda ki eksikliklerin giderilmesi okul ile ilgili başka sorunlarında azalmasına katkı sağlayacaktır. Literatürde, okul yaşam kalitesi zorbalık ile negatif yönde, empatik sınıf atmosferi akademik başarı, kendini okula ait hissetme ve arkadaşlara bağlılık ile pozitif yönde ilişki bulunduğu görülmüştür (Bilgiç,2009; İlmen,2010; Pelendecioğlu,2011; Alaca;2011). Okul yaşam kalitesi ile okula devamsızlık yapma arasında negatif yönlü (Leonard, 2002); Öğrencilerin memnuniyet duygusu ile pozitif yönde ilişki olduğu görülmüştür (Pang,1998).

Meslek; insanın bilgi ve becerileri doğrultusunda öğrenme yolu veya ustalıkla kazandığı ve bir ödül (kazanç) karşılığı yaptığı faaliyetler toplamı olarak tanımlanabilir (Telman, 2002). Bu arada kariyer ve meslek, günlük dilde birbirine karıştırılabilen kavramlardır. Oysa kariyer kavramı daha geniş ve meslek kavramını da içine alır. Hatta kariyer yaşam boyunca gerçekleşen roller örüntüsü

olarak tanımlanırken, meslek bu rollerden biri ve en önemlisidir. “Ancak, kariyer bir yaşam vagonu dizisinden oluşuyorsa, meslek bu vagonların en dolu ve değerli olanıdır.”(Eviz, 2007). Bu çalışma da meslek kavramı kullanılacaktır.

Kuzgun’a (2003) göre, yetkinlik algısı insanların yaşamının her alanı için söz konusudur. Matematikte, yabancı dilde veya sporun herhangi bir dalında başarılı olamayacağını düşünen öğrencilere ya da bireylere eğitim alanlarında karşılaşmanın mümkün olduğu söylenebilir. Eğitimin ilk yıllarından itibaren öğrencilerin meslek seçme yetkinliği bakımından desteklenmesi ve eksikliklerin giderilmesi birey ve ülke açısından faydalı olacak bilimsel çalışmalar ile de gözlemlenmiştir. Bu anlamda ülkemizdeki yapılan çalışmalara kısaca bir göz attığımızda meslek kararı yetkinlik beklentisi alanında yapılan uygulamalı deneysel çalışmalar (Bozgeyikli, 2005; Işık,2010), mesleki olgunluk, Bozgeyikli, Bacanlı ve Doğan, 2009; Ateş, Gülbahçe ve Seçer, 2012), genel denetim odağı (Işık, 2013; Öztemel, 2012; Sarı ve Şahin, 2013) ve anne baba tutumu (Akdeniz, 2009) gibi değişkenlerle inceleyen çalışmalar mevcuttur.

Bu çalışmada insan yaşamında mutlaka olması gereken iki konu üzerine odaklanılmıştır: Birincisi okul yaşam kalitesi, ikincisi ise meslek seçimine katkı sağlayan meslek kararı verme yetkinliği bu her iki konuda literatürde büyük ilgi görmüş ve çeşitli değişkenlerle ilişkilerine bakılmıştır. Her iki konu insan yaşamının önemli bir zaman dilimini kapsamaktadır. Ayrıca insan yaşamını büyük oranda etkilediği çalışmalarla da ispatlanmıştır. Bu çalışma bu iki konu hakkında yapılmış çalışmalara ek olarak her iki konu arasındaki ilişkiyi araştırarak yeni bilgiler bulmayı amaçladığı için önemli görülmektedir. Ayrıca şu ana kadar yapılan çalışmalar incelendiğinde literatürde bu iki değişkeni konu alan ortak bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu anlamda da yeni olması ile gerekli bir çalışma olduğu düşünülmektedir.

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2. 1.Kuramsal Açıklamalar

Okul yaşam kalitesi ve meslek kararı verme yetkiliği ile ilgili kuramsal bilgiler ve yurt içi ve yurt dışı yapılan çalışmalar yer almaktadır.

2.1.1. Okul Yaşam Kalitesi

Okul yaşam kalitesi kavramı temelini genel anlam taşıyan “yaşam kalitesi” kavramından almaktadır. Yaşam kalitesi WHO’ya (2001) göre kişinin kendi durumunu, bulunduğu kültür ve değerler içinde algılama biçimi olarak tanımlamaktadır. Yaşam kalitesi, genel ve sürekli iyi olma hali olarak da ele alınmakta ve tatmin yaratan pozitif duygular ile tersi olan negatif duygular üzerinde yoğunlaşmaktadır. Yaşam kalitesi birey açısından önemli sayılan sosyal çevresi, ailesi, eğitim yaşantısı, iş yaşantısı, serbest zamanlar vb. çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu çalışma kapsamında genel yaşam kalitesi alt başlığı olan okul yaşam kalitesi kavramı incelenecektir.

Yaşam kalitesinin ölçütleri arasında bulunan okul yaşam kalitesi bireyi akademik yaşama başlaması ve bulunduğu okul ortamı ile kaynaşmasından güç olan genel iyi olma durumu olarak yorumlanabilir (Karatzias, Power ve Swanson, Papadioti-Athanasiou, 2001).

İnsanların zorunlu eğitim sürecini daha verimli kullanması hem toplum hem de birey için önemlidir. Marks’a (1998) göre bireyin kişisel, sosyal ve akademik gelişimlerinde kısacası bireyin “bir bütün” olarak ilerlemelerinden eğitim kurumları sorumludur.

Okul yaşam kalitesi üzerine yapılan çalışmalar okulun bir bütün olarak incelenmesi, olan ya da olabilecek eksikliklerin giderilmesini, en azından başlatılmasını ya da farkındalık kazanılmasını sağlayabilir. Bu anlamda da okulun var olma sebebi olan öğrenciler ve toplum fayda görecektir. Okulun var oluş sebeplerinden olan öğrencilerin okul hakkındaki görüşleri, okuldan tatmin olma dereceleri, okulda olumlu yaşantılar elde etmeleri eğitimcilerin önem verdiği konulardan olduğu söylenebilir (Şişman ve Turan, 2001).

Okul yaşantısı toplumun tüm bireylerinin yaşadığı önemli bir yaşam deneyimidir. Bu anlamda okul yaşantısı bilim dünyasında ilgi görmüş ve bunun üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Eğitim ortamlarında bulunan öğrencilerin okul yaşamı kalite düzeylerinin yüksek olması okulu bırakma oranını azaltacağı, okul ortamındaki öğrenme yaşantılarına katılımları ve arkadaşları ile sosyalleşme sürecine katkı sağlayacağı söylenebilir (Sarı, 2007).

Okul yaşam kalitesini etkileyen etmenler birçok araştırmacı tarafından farklı şekilde değerlendirilmiştir. Yapılan çalışmalar kısaca değerlendirmeye çalışıldığında Johnson ve Stevens (2001), okul yaşam kalitesinin değişkenlerini kararlara katılım ve kaynak yeterliği, yenilikler, öğrenciye sunulan destek, yakın ilişkiler olarak incelemişlerdir. Dorman (1999) ise, üniversite seviyesinde ve öğretim elemanlarına yönelik olarak ortamın kalitesini akademik özgürlük, yetkilendirme, araştırma ve bilimsellik, lisans öğretimine verilen önem, yakın ilişkiler, iş baskısı ve misyonda anlaşma değişkenleri üzerine araştırmıştır. Fish ve Dane (2000) ise esneklik (fikir alışverişi, liderlik, roller ve kurallar, disiplin), uyum (sınırlılıklar, duygusal bağlar ve destekleyicilik), iletişim (saygı ve dikkate alma, dinleme becerileri, öz değerlendirme, açıklık, süreklilik/izleme, konuşma becerileri) değişkenlerine dayalı incelemişlerdir. Williams ve Batten (1981, Akt: Mok ve Flynn, 2002) okul yaşam kalitesinin alt boyutlarını, olumlu duygu, olumsuz duygu, statü, kimlik, öğretmenler, fırsatlar ve başarı olarak değerlendirmişlerdir. Karatzias, Power ve Swanson'a (2001) göre okul yaşam kalitesinin ölçütleri devam, program, öğretim yöntemleri, öğrenme, öğretim stilleri, kişisel ihtiyaçlar, değerlendirme, bireylerin değerler sistemi, destek,

kariyer, okulun değerler sistemi, ilişkiler, nesnel ve öznel çevresel belirleyiciler olarak değerlendirmişlerdir.

Yılmaz'ın (2005) "İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Okul Yaşamının Niteliğine İlişkin Görüşleri" isimli çalışmada eğitim yaşantısının alt boyutlarını "sınıf işlerine bağlılık", "okulla tatmin olma" ve "öğretmenlere olan tepkiler" olarak belirlemiştir. İlköğretim öğrencilerinde okul yaşam kalitesi algılarını ölçme amaçlı k yapılan çalışmada Sarı (2007) tarafından öğretmen ve öğrenci formu olarak geliştirilen Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği'nin öğrenci formunun kullanıldığı araştırma kapsamında okul yaşam kalitesinin alt boyutları "Okula Yönelik Duygular", "Okul Yönetimi", "Statü", "Öğretmen-Öğrenci İletişimi", "Öğrenci-Öğrenci Etkileşimi" olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada Sarı'nın (2007) geliştirdiği ölçek kullanılacağından kuramsal temel de bu ölçekte belirlenen alt boyutlar açıklanacaktır.

2.1.1.1. Okula Yönelik Duygular

Eğitim ortamlarına dair olan duygular genel olarak olumlu ve olumsuz duygular boyutundan oluşmaktadır. Pozitif ve negatif duygular boyutu okul yaşam kalitesinin temel boyutları olarak değerlendirilmektedir. Diğer tüm boyutlar olumlu ve olumsuz duygular boyutundan etkilenmektedir (Mok ve Flynn, 2002). Örneğin eğitim ortamlarına dair olumlu duygular hisseden bir öğrenci kendisini okulda değerli görüyorsa, kendini başarılı olarak algılıyorsa okula karşı olumlu duygular besleyecektir. Diğer taraftan okulda arkadaşları tarafından sevilmediğini ya da okulda keyifli vakit geçirmediğini düşünüyorsa okula karşı olumsuz duygular besleyecektir.

Eğitim ortamlarına karşı hissedilen duyguların araştırılmasının amacı, bu duyguların bireyin eğitimden edindiği kazanımlar üzerinde önemli etkilerinin olduğu birçok araştırma ile belirlenmesidir (Fish ve Dane,2000; Mok ve Flynn,1997). Bu konuda yapılan çalışmalardan Ainley ve Sheret (1992) benzer düzeydeki akademik başarıya sahip öğrencilerin okula karşı olumlu duygulara sahip olanların okula devam etme oranlarının daha yüksek olduğunu, eğitim ortamına karşı negatif

duygulara sahip olanların ise okulu bırakma eğilimlerinin daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir.

Gelişmiş ülkelerdeki öğrencilerin okula bağlılık ve okul ile ilgili olan etkinliklere katılım oranı ile suçluluk arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan çoğu çalışmada kendisini okula bağlı hissetmeyen ve okulunu sevmeyen öğrencilerin diğer okula karşı pozitif duygulara sahip öğrencilere göre daha fazla suç işledikleri ortaya konulmuştur (Kızmaz, 2006).

2.1.1.2. Statü

Öğrencinin okul içerisinde kendisini ne kadar değerli ve önemli hissettiği statü boyutu kapsamındadır (Mok ve Flynn, 2002). Birey bulunduğu çevrede kendini gruba ait hissetmek, değer görmek ve kendince özel olduğunu hissetmek isteyebilir. Bu anlamda da öğrencilerin yaşamlarında uzun zaman olan okul yaşamında değer görme istekleri çok doğaldır.

Her öğrencinin kendine ait olan özellikleri vardır. Bu anlamda okulda farklılığının hissedilmesi ve hissetmesi kendini değerli görmesini sağlamaktadır. Öğrenciler okul yaşamında kendilerinin ne kadar değerli hissederlerde o derecede de kendilerine güvenleri olur ve bu durum sosyal çevreleri ile olan ilişkilerinde etkili olur (Sarı,2006).

Öğrencinin okulda edindiği kendisine güven duygusu yaşamdan elde ettiği mutluluğunu, başarısını ve genel yaşam kalite düzeyini etkilemektedir. Bireyin kendine olan güveni, eğitim ortamlarında edindiği yetenekli, yeteneksiz, olumlu ya da olumsuz hissettiği öğrenme yaşantılarının sayısı ile oluşmaktadır (Özyürek, 2001). Bu anlamda eğitim ortamlarında öğrencilerin kendilerini değerli ve önemli oldukları izlenimini ve duygusunu kazandıracak öğrenme yaşantıları sağlanması önemlidir.

2.1.1.3. Okul Yönetimi

Okulun idari kadrosu eğitim ortamının her türlü ihtiyaçlarını karşılanmasından, okulun bir bütün halinde uyumlu çalışmasından, öğretmenlerin ve öğrencilerin performanslarından sorumlu olan kişi ya da kişilerdir (Bayram ve Aypay, 2012). Okulun temel amacı çocukları eğitmek, temel etkinliği ise öğretimdir (Aydın, 2010). Eğitim ve öğretimin etkili bir biçimde yürütülmesi için en önemli görev de okul yöneticilerine düşmektedir.

Okul yöneticisi; eğitim, öğretim ve yönetim faaliyetlerini gerçekleştirirken öğretmen ve öğrencilerin görüşlerine başvurduğu sürece okul yaşamının daha verimli ve etkili olmasını sağlar.

Okul yöneticileri öğretmenler kadar öğrenciler ile yoğun etkileşim halinde olmamasına rağmen, öğrencilerin okul deneyimlerini etkileyebilirler. Sınıfları ziyaret ederek öğrencilerin ihtiyaçlarını belirleyen, öğrencilerin yaşadığı sorunlara çözümler üreten, öğrencilere zaman ayırarak onları dinleyen okul yöneticilerinin öğrencilerde kendileri ile ilgilenildiği algısını oluşturarak, onların okul başarısını ve okula bağlılık durumunu etkileyebileceği ve okul yaşamını daha kaliteli hale getirebileceği söylenebilir.

Öğrencilere akademik eğitimin dışında yapılan sosyal etkinlik fırsat ve imkânları sunmak okulun idari kadrosu tarafından sunulabilir bir hizmettir. Eğitim ortamlarına, öğrencilerin ilgi alanlarına, isteklerine ve gelişimlerine uygun olarak düzenlenen sosyal etkinlikler, öğrencilerin okula ve derse karşı olumlu duygular geliştirmelerine katkı sağlayacaktır(Arastaman, 2006).

Kısacası, okul müdürü okul ikliminin olumlu olmasına katkı sağlayan ve bu anlamda görev ve sorumluluğu olan kişidir. Etkili iletişim becerileri ile öğretmenlerle iş birliği içerisinde olması olumlu okul atmosferi oluşturmasında kolaylık sağlayacaktır.

2.1.1.4. Öğretmen-Öğrenci İletişimi

Eğitim ortamlarında öğretmen - öğrenci ilişkilerini bu alt boyut içermektedir (Mok ve Flynn, 2002). Eğitim ortamlarında öğrencilerin en çok zaman geçirip etkileşime girdiği öğretmenler öğrencilere karşı olan tavır ve davranışları ile öğrencilerin kişilik oluşumunda etkili olur. Öğretmen davranışları okul yaşam kalitesi düzeyini etkilemekle birlikte öğrencilerin eğitim çıktıları üzerinde etkili olmaktadır.

Eğitim ortamında öğrencinin yoğunlukla etkileşimde olduğu öğretmenlerin olumlu iletişim kurduğu ve pozitif duygular yarattığı öğrencide daha olumlu davranışlar ve kazanımlar elde edilmektedir (Hoşgörür, 2002). Sarı (2007), okul yaşam kalitesi yüksek olan okullardaki öğretmen davranışlarının daha adaletli ve insana saygı duyan davranışlar içerdiğini ifade etmiştir.

Öğrencilerin duygusal, bilişsel alandaki eğitim çıktılarını, öğretmenler sınıf atmosferini değiştirme, kişiler arası ilişkilerde pozitif yaklaşım becerilerini edindirme, sınıf düzeni ve adaleti sağlama yolu ile arttırabilirler (Mok ve Flynn, 2002).

Saban (2000), öğretmenlerin doğal olarak günlük kullandıkları etkileşim biçimlerinin ve davranışlarının, öğrenciler tarafından sergilenen sosyal ve ahlaki davranışlara yansıdığını ve öğretmenlerin fark etmeden bile olsa yaptıkları davranışların, öğrencilerin tutum ve davranışlarını belirlediğini ifade etmiştir.

Öğretmenlerin ders içerisinde sergiledikleri davranış ve tutumların yanı sıra anlatacakları konuya hakim olmaları, konuyu anlaşılabilir bir dil ile sunmaları, uygun metodu kullanmaları öğrencilerin öğrenmeden daha çok hoşlanmalarını sağlamaktadır. Eğitim uzmanı olan öğretmenin alanı hakkındaki bilgisi ve deneyimi arttıkça öğretmenin kendisine olan güveni de o ölçüde artar. Konuya hakim olan öğretmen öğrencileri ile paylaşımlarında daha açık bir dil kullanır ve belirsiz ifadelerden uzak durur. Yaptığı sunularda sorulara ve iletişime açık olur. Bu durum

öğrencinin konuyu daha iyi öğrenmesine olanak sağlar (Woolfolk, 1993; Cruickshank vd., 1999).

Öğretmenler okulun en vazgeçilmez ve en önemli birimini oluşturmaktadır. Öğrenciler için anne- babadan sonra örnek aldıkları en önemli kişi öğretmenleridir. Bu anlamda öğretmenlerin sınıf içerisinde ki davranışları, tutumları, ders işleyişi ve belki de yürüyüşü bile öğrenciler tarafından gözlemlenmekte ve ona göre tepki verilmektedir.

2.1.1.5. Öğrenci- Öğrenci İletişimi

Bireyin sosyalleşmesinde akran etkileşimi birey için önemlidir (Sarı, 2007). Akran gruplarında birey rahat bir ortam bulur ve ailesinden uzakta rahat hareket ederek hoşça vakit geçirebilir (Tezcan, 1985). Öğrenciler, okulda arkadaşlarıyla eğlenceli vakit geçirebilme imkânı bulabilirler. Okuldaki yüksek kaliteli arkadaşlıklar öğrencilerin sosyal ve psikolojik iyi olma halini olumlu etkileyebilir (Berndt, 1999).

Akran grubundan kabul gören bir öğrenci okulunu ve sınıfını daha da sevebilir (Verkuyten ve Thijs, 2002). Ancak birey akran grubu ile olumlu ilişkiler kuramadığında sınıf ve okulda grup etkinliklerine katılma konusunda isteksizlik yaşayarak sosyal becerilerini geliştiremeyebilir, bunun sonucunda öğrenci iletişim kurmaktan kaçınarak okul ortamına, öğretmenlerine ve akranlarına karşı olumsuz duygular geliştirebilir (Bilgiç, 2009). Bu durum öğrencilerin akranlarıyla ilişkilerinin, okula yönelik algılarını etkileyebileceğinin göstergesidir. Nitekim Bilgiç (2009) tarafından yapılan araştırmada öğrencilerin okul yaşam kalitesini en çok yordayan değişkenin arkadaş bağlılığı olduğunu ortaya koymuştur.

Olumlu öğrenci-öğrenci iletişiminin öğrenciler üzerinde birbirini sevmeye, olumlu davranışlar sergilemeye, sorumluluk duygusunu geliştirme ve her bir öğrencinin saygısını kazanma gibi etkileri vardır (Johnson, 1981). Arkadaşlarını seven ve arkadaşları tarafından sevilen ve saygı duyulan öğrenci okulda kendini daha mutlu

hissedecek ve öğrencinin okul memnuniyeti artacaktır. Okulda zorbalık gibi olumsuz deneyimler yaşayan öğrenciler ise okula karşı olumsuz duygular geliştirebilir. Spriggs, Iannotti, Nansel ve Haynie (2007) tarafından yapılan araştırmada, okulda zorbalık yapan ya da zorbalık davranışlarına maruz kalan öğrencilerin akademik başarılarının daha düşük olduğu ve okula daha az bağlandıkları bulgusuna ulaşılmıştır.

2.1.2. İlgili Araştırmalar

Literatüre bakıldığında okul yaşam kalitesi ile farklı değişkenler arasındaki ilişkinin incelendiği ve geniş bir araştırma alanı olduğu görülmektedir.

2.1.2.1. Okul Yaşam Kalitesi İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Yılmaz (2005), Yozgat ilinde betimsel tarama modeli ile yaptığı bir çalışmada devlet ile özel okullarda buluna öğrenciler arasında okul yaşamının niteliğine ilişkin görüşlerini saptayarak aralarındaki farkı incelemiştir. Bu çalışmada okul yaşamının niteliği adlı ölçek kullanılarak veriler elde edilmiş. Araştırmadan elde edilen verilere göre devlet ve özel okullarda okuyan öğrenciler arasında okul yaşamının niteliğine ilişkin farklılıklar bulunmuş. Çalışmada özel okulda okuyan öğrencilerin devlet okulunda okuyan öğrencilere göre okul yaşamı niteliğinin daha olumlu olduğu bulunmuş.

Sarı (2007), nitel ve nicel araştırma desenlerinin bir arada kullanıldığı “Demokratik Değerlerin Kazanımı Sürecinde Örtük Program: Düşük ve Yüksek Okul Yaşam Kalitesine Sahip İki İlköğretim Okulunda Nitel Bir Çalışma” adlı araştırmada, Adana ilindeki merkez ilköğretim okullarında 2004 – 2005 eğitim-öğretim döneminde eğitim gören öğrencilerin okul yaşam kalitesi düzeyini araştırmıştır. Çalışma yapılan okullardaki öğrencilerin okul yaşam kalitesi ölçeğindeki toplam ve alt boyutlar bazında ortalamanın üzerinde puanlar aldıklarını tespit etmekle birlikte öğrencilerin öğretmenlerinden okul yaşantısını daha olumlu algıladıklarını tespit etmiştir. Sosyo-ekonomik düzeye göre yapılan karşılaştırmalarda okul yaşam kalitesi algısının en düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip okullardaki öğrencilere ve öğretmenlere ait olduğu tespit edilmiş. Yüksek okul yaşam kalitesine sahip olan okullardaki sınıflarda yapılan gözlem ve görüşme ile elde

edilen verilere göre sınıf için öğretmen davranışlarında eşitlik, adalet ve insan onuruna saygı gösteren davranışların daha çok sergilendiği verisine ulaşılmıştır.

Adana ilinde Sarı ve diğerleri (2007) tarafından lise öğrencilerinde okul yaşam kalitesi algısını inceledikleri bir çalışma yapılmıştır. Sosyo-ekonomik düzeye göre belirledikleri il merkezindeki liselerde yapılan çalışmada öğrencilerin okullarındaki yaşam kalitesini genel olarak orta düzeyde algıladıkları bulunmuş. Ayrıca cinsiyet değişkenine göre kız ve erkek öğrencilerin okul yaşam kalitesi algılarında önemli farklılıklar olmamakla birlikte üst sosyo-ekonomik düzeydeki liselerde okul yaşam kalitesinin diğer sosyo-ekonomik düzeydeki liselere göre daha yüksek olduğu bulunmuş. Sınıf düzeyine göre yapılan incelemede ise sınıf düzeyi yükseldikçe okul yaşam kalitesi algısında daha olumlu oldukları tespit edilmiş.

Kırklareli'nin merkez ve ilçelerinde bulunan genel ve anadolu lisesi öğrencilerinin okul yaşam kalitesi algısını inceleyen Durmaz (2008), araştırma sonucuna göre; anadolu lisesi öğrencilerinin genel lisedeki öğrencilere göre daha olumlu okul yaşam kalitesi algısına sahip olduklarını tespit etmiştir. Cinsiyet açısından yapılan incelemede kız öğrencilerin okul yaşam kalitesi algılarını erkek öğrencilere göre daha olumlu olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca diğer değişkenler olan anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre genel ve anadolu lisesi öğrencileri arasında önemli farklılıkların olmadığı bulunmuştur.

Önder ve Sarı (2009) tarafından öğretmenlerin öznel iyi olma düzeylerinin okul yaşam kalitesi algıları ve tükenmişlik düzeyleri tarafından ne oranda yordandığı belirlemeye yönelik bir çalışma yapılmış. Araştırma sonucunda öğretmenlerin öznel iyi olmanın statü, stresle başa çıkma ve öğretim programı yordandığı bulunmuş. Öznel iyi olmanın bilişsel bileşeni olan yaşam doyumunun statü, stresle başa çıkma ve okul yönetimini yordandığı bulunmuş. Öznel iyi olmanın duygusal bileşenleri olan olumlu duygunun statü, okula yönelik duygular ve öğretmenler; olumsuz duygunun ise stresle başa çıkma, statü ve öğretim programı değişkenleri tarafından anlamlı şekilde yordandığı, diğer değişkenlerin ise yordamaya katkılarının anlamlı olmadığı görülmüştür.

Adana ilinde Bilgiç (2009) tarafından ilköğretim öğrencileri üzerinde okul yaşam kalitesi algısı ile arkadaşlara bağlılık ve empatik sınıf atmosferi ile ilişkisini inceleyen betimsel bir çalışma yapılmış. Araştırmaya göre üst sosyo-ekonomik düzeye sahip okullardaki öğrencilerin okul yaşam kalitesi algısı diğer alt ve orta sosyo-ekonomik seviyedeki okullarda bulunan öğrencilere göre daha olumlu olduğunu tespit etmiş. Yapılan çalışmada elde edilen verilere göre en önemli yordayıcının arkadaş bağlılığı ve empatik sınıf atmosferi olduğunu bulmuştur.

Okul yaşam kalitesi algı düzeyleri ile mesleki tutum düzeylerinin belirlenmesi ve bazı değişkenler açısından anlamlı farklılıklar olup olmadığını incelemek amacıyla Korkmaz (2009) tarafından Adana ili merkez ilçelerindeki ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenler ile bir çalışma yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerden elde edilen verilere göre okul yaşam kalitesi algıları orta düzeyin biraz üzerinde bulunmuş. Erkek öğretmenlerin okul idaresine yönelik olan duygularının bayan öğretmenlere göre daha olumlu olduğu ayrıca 40 yaş ve üzeri öğretmenlerin diğer yaş gruplarına göre öğrencileri, öğretmenleri ve okul yönetimindekileri daha olumlu algıladıkları tespit edilmiş. Ayrıca mesleki kıdem yükseldikçe öğretmenlerin okula yönelik duyguları ve okul yaşam kalitesi algılarının pozitif yönde arttığı bulunmuş. Öğretmenlerin sınıf mevcudu azaldıkça okul yaşam kalitesi algılarının daha pozitif olduğu bulunmuştur.

İnal (2009) tarafından Adana ilinde bulunan yatılı bölge ilköğretim okullarında öğretmen ve öğrencilerin okul yaşam kalitesi algılarını incelemeye dönük betimsel bir çalışma yapılmıştır. Araştırmada elde edilen verilere göre öğretmenlerin ve öğrencilerin okul yaşam kalitesi algısını benzer düzeyde algıladıkları ve ortamın biraz üzerinde olduğu belirtilmiştir. Çalışmada öğretmen ve öğrencilerin ortak olarak en yüksek algıladıkları alt boyut statü olurken en düşük algılanan alt boyutun okul yönetime olan duygular boyutu olmuştur. Cinsiyet değişkenine göre kız öğrencilerin ve bayan öğretmenlerin okul yaşam kalitesi algıları erkek öğrenci ve öğretmenlere göre daha olumlu olduğu tespit edilmiş. Okulun şehir merkezine uzaklığı okul yaşam kalitesinin öğretmen ve öğrenciye göre farklı etkilediği tespit edilmiş.

İlmen (2010), üç grup ilköğretim okulunda okuyan öğrencilerin ve öğretmenlerin genel okul yaşam kalitesi ile dört alt boyuta ilişkin algılarını ve bu algılarının öğrencilerin seviye belirleme sınavlarındaki başarı puanları üzerindeki etkilerini saptamayı amaçlayan bir çalışma yapmış. Van ilinde yapılan bu araştırma sonucunda öğrencilerin genel okul yaşam kalitesine yönelik algılarının devam ettikleri okul grubuna bağlı olarak önemli farklılıklar gösterdiği görülmüştür. Genel okul yaşam kalitesinin alt boyutlarını oluşturan öğrenci, yönetici, öğretmen ve okula yönelik algılarının ve seviye belirleme sınavı başarı sıralamasının da öğrencilerin devam ettikleri okul grubuna bağlı olarak önemli farklılıklar gösterdiği ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin genel okul yaşam kalitesine yönelik algılarının öğretmenlerin çalıştıkları okul grubuna bağlı olarak önemli farklılıklar gösterdiği ortaya konulmuş. Okul yaşam kalitesinin ve dört alt boyutunun yukarıdaki sonuçlara bakılarak öğrencilerin seviye belirleme sınavı başarı puanları üzerinde oldukça etkili olduğu tespit edilmiştir.

Alpkaya (2010), eğitim yöneticilerinin sahip oldukları feminen ve maskülen özellikler ile bu özelliklerin okul yaşam kalitesine nasıl yansıdığını ortaya çıkarmaya yönelik bir çalışma yapmış. Bulgulara göre müdürlerin sahip oldukları maskülen ve feminen özelliklere okul yaşam kalitesinin etkilendiği söylenmiştir. Öğretmenlerin müdürlerini maskülen olarak algıladıkları okullarda yönetici-öğretmen ilişkisi yaşam kalitesi, kişisel gelişim imkanları yaşam kalitesi ve genel yaşam kalitesi öğretmenler tarafından olumluluk düzeyinde algılanmaktadır. Yaşam kaliteleri feminen özelliklere sahip müdürlerin çalıştıkları okullarda da olumlu düzeyde algılansa da maskülen özelliklere göre değerler daha çok düşük olarak bulunmuştur.

Lise öğrencilerinde Pelendecioğlu (2011) tarafından zorbalık olgusunun okul yaşam kalitesi ve empati değişkenleri bakımından araştırılmıştır. Okul yaşam kalitesi puanlarında, zorbalığa katılmayanların okul yaşam kalitesi puanlarının zorba, kurban ve zorba/kurban puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Adıyaman da ortaokul öğrencileri üzerinde Alaca (2011) tarafından iki dilli olan ve olmayan öğrencilerin, okul yaşam kalitesi algılarının ve okula aidiyet

duygularını inceleme amacıyla bir çalışma yapılmış. Elde edilen verilere göre, anadil değişkeni bakımından yapılan incelemede öğrencilerin OYKÖ alt ölçeklerinden öğrenci-öğrenci iletişimi ve okul yönetimi alt boyutlarında iki dilli öğrencilerin tek dilli öğrencilere göre daha olumlu oldukları bulunmuş. Okula yönelik duygular ve statü alt boyutlarında ise ana dili Türkçe olan öğrencilerin iki dilli öğrencilere göre daha olumlu olduğu farklılıklar tespit edilmiş. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre okul yaşam kalitesi algılarının daha olumlu olduğu; anne-baba eğitim düzeyi açısından okul yaşam kalitesi algısında farklılıkların olduğu ve anne-babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin daha olumlu puanlara sahip olduğu görülmüş. Okul yaşam kalitesi ölçeğinin tüm alt boyutlarında okula aidiyet duygusu yüksek olan öğrencilerin daha yüksek ortalamalara sahip olduğu belirtilmekle birlikte istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur.

İlköğretim öğrencileri üzerinde Önder ve Sarı (2012) tarafından zorbalık düzeyleri ve cinsiyetlerine göre okul yaşam kalitesi algıları incelenmiştir. Okul yaşam kalitesi alt ölçek puanları ile zorbalık ve kurban olma puanları arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuş. Zorba ve kurban olmayı OYKÖ alt ölçek puanlarının yordadığı tespit edilmiş. Kızlar ve erkekler için anlamlı sonuçlar bulunmuştur. Bu çalışma kapsamında zorbalık düzeyinde olan öğrencilerin arkadaşları ile ilişkilerini, öğretmenleri ve okul yöneticileri olumsuz algıladıkları ve genel olarak okula yönelik negatif duygular hissettikleri bulunmuş.

Türkoğlu (2012), okul yaşam kalitesi algısını ilköğretim öğrencileri üzerinde incelediği bir çalışmada alt, orta ve üst sosyoekonomik düzeye sahip okullarındaki öğrencilerin okul yaşam kalitesi algıları arasında üst sosyoekonomik grupta bulunan okullardaki öğrenciler lehine anlamlı farklılıklar olduğunu tespit etmiş. Cinsiyet değişkeni açısından yapılan incelemede kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre okul yaşam kalitesi algılarının daha olumlu olduğu bulunmuş. Anne ve babalarının eğitim düzeyine göre öğrencilerin okul yaşam kalitesi algıları lise ve dengi okul mezunu anne babaya sahip öğrencilerin okul yaşam kalitesi algılarının daha yüksek olduğu, sınıf düzeyi ile okul yaşam kalitesi arasında anlamlı farklılık olmadığı sonucu bulunmuştur.

Aydın ilinde Kesici ve Türkoğlu (2012) tarafından lise ğrencilerinin okul yaşam kalitesi algı düzeylerini incelemek ve lise ğretmenlerinin sınıf içi iletişimde kullandıkları örtük davranışları gözlemlemeye dayalı inceleme yapılmıştır. Yapılan çalışmada lise ğrencilerinin okul yaşam kalitesi algısı ortanın biraz üzerinde algıladıkları bulunmuş. Öğretmenlerin sınıf içerisinde örtük ğretim kapsamındaki gözlenen davranışlarında lise yaşam kalitesi yükseldikçe öğretmenlerin olumlu davranışlarının arttığı bulunmuştur.

İlgan, Oğuz ve Yapar (2013) tarafından yapılan bir çalışmada akademik başarının belirleyicisi olan okul yaşam kalitesi ve ğrenci akademik motivasyon, öğrencilerin görüşlerine göre yeterliliği ve ilişkisi araştırılmıştır. Öğrencilerden elde edilen verilerle göre akademik motivasyon düzeyi ortanın biraz üzerinde bulunurken, eğitim ortamlarının yeterli düzeyde yaşam kalitesi sunduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin motivasyon düzeyi ile okul yaşam kalitesi arasında orta düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tunç ve Beşaltı (2013) tarafından şanlıurfa'nın Birecik ilçesinde ortaokul öğrencileri üzerinde okul yaşam kalitesi algısını bazı değişkenlere göre incelendiği bir çalışma yapılmış. Cinsiyete göre öğretmenlere yönelik duygular anlamlı farklılaşmaktadır. Okullara göre öğretmenlere yönelik duygular anlamlı farklılık bulunmazken, öğrenciler arası iletişim, okula yönelik duygular, okul yönetimine yönelik duygular ve statüleriyle ilgili okullar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuş. Algıladıkları akademik başarı düzeyine göre statüde, okula yönelik duygularda ve öğretmenlere yönelik duygularda istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiş.

Gedik (2014), ortaöğretim ğrencilerinin okul yaşam kalitesi ve okula yabancılaşma algılarını belirlemek ve öğrencilerin okul yaşam kalitesi ile okula yabancılaşması arasındaki ilişkiyi tespit etmeye çalışmış. Cinsiyet değişkenine göre ğrenci algıları okula yönelik duygular ve sosyal etkinlikler boyutlarında anlamlı farklılıklar göstermiştir. Sınıf düzeyi değişkenine göre ğrenci algıları ğretmen-ğrenci iletişimi, ğrenci-ğrenci iletişimi, okula yönelik duygular, okul yönetimi

boyutunda ve ölçeğin genelinde anlamlı farklılıklar bulunurken, statü ve sosyal etkinlikler boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Okul türü değişkenine göre öğrenci algıları ölçeğin genelinde anlamlı farklılık göstermemiştir. Okul büyüklüğü değişkenine göre öğrenci algıları, okula yönelik duygular, öğretmen-öğrenci iletişimi, öğrenci-öğrenci iletişimi ve okul yönetimi boyutlarında anlamlı farklılık göstermiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin okul yaşam kalitesi ve okula yabancılaşma algıları arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler belirlenmiştir.

Kaya, Erdoğan ve Çağlayan (2014) tarafından üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin diğer öğrencilere göre okul yaşam kaliteleri ve arkadaşlık ilişkileri bakımından farklılık olup olmadığı incelemiştir. Araştırmada elde edilen verilere göre üstün ve yetenekli tanısı alan öğrencilerin okul yaşam kalitesi algılarının tanı almamış öğrencilere göre daha düşük olduğu tespit edilmiş. Üstün ve yetenekli tanısı alan ve almayan öğrencilerin akran ilişkileri incelendiğinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

2.1.2.2. Okul Yaşam Kalitesi İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Schmidt ve Lunenburg'un (1989) yaptıkları araştırmada şehir merkezi ve kırsalda bulunan okullardaki 239 ilkökul ve ortaokul öğretmeni ile öğrenci kontrol davranışı, öğrenci kontrol yaklaşımı ve okul yaşamının niteliği arasındaki ilişki araştırılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda şehir merkezinde bulunan öğretmenlerin kırsalda çalışan öğretmenlere göre öğrenci kontrol davranışı ve öğrenci kontrol yaklaşımı açısından daha gözetimci olduğu saptanmış. Öğrencilerin okul yaşamının niteliğine ilişkin görüşleri şehir dışında ve kırsalda olan öğrencilerin şehir merkezinde bulunan öğrencilere göre daha olumlu olduğu tespit edilmiş.

Karatzias ve diğerleri (2001b) tarafından okul yaşam kalitesini karşılaştırmaya yönelik kültür ve yaşam tarzları bakımından farklı olan 359 ilkökul 4. 5. ve 6. sınıf öğrencisi üzerinde İskoçyalı ve Yunanistanlı çocuklar üzerinde araştırma yapılmıştır. Yapılan çalışmada okul yaşam kalitesinin, kendine saygı, okulun olumlu etkileri ve iyi olma ile pozitif ilişki gösterdiği, okulun olumsuz

etkileri ve okul stresiyle negatif ilişki, hipotezini sınınamışlardır. Kùltürlerarası kıyaslamada İskoçyalı çocukların Yunanistanlı çocuklardan daha yüksek bir okul yaşam kalitesine sahip olduklarını, İskoçyalı çocukların ise okulda mutlu olma ve kendine saygı bakımından daha yüksek puanlar aldıkları bulunmuş. Yunanistanlı çocukların okulun negatif etkileri ve okul stresi bakımından İskoçyalı çocuklardan daha yüksek ortalamaya sahip oldukları bulunmuş. Her iki kùltürde bulunan öğrencilerin okul yaşam kalitesi ile okulun olumlu etkileri arasında yüksek bir ilişki bulunduğunu, okulun olumsuz etkileri ve okul stresi ile okulun yaşam kalitesi arasında ise negatif bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Schmidt (1992) tarafından 250 öğretmen ve 5000 öğrenci üzerinde Okul Yaşamının Niteliği ve Öğrenci Kontrol Yaklaşımları Arasındaki İlişkiyi inceleme amaçlı bir çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda öğretmenlerin öğrenciler üzerinde kullandıkları insancıl kontrol davranışları ile öğrencilerin okul yaşamına ilişkin görüşleri arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Findanliya'da Linnakyla (1995) tarafından yapılan bir çalışmada öğrencilerin genel mutluluk ve memnuniyet düzeyleri, okul yaşamının niteliği ve öğrencilerin pozitif ve negatif deneyimleri incelenmiştir. Yapılan çalışmaya göre Finlandiya'da, okula karşı memnuniyetsizliğin yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiş.

Mok ve Flynn (1997) tarafından yapılan okul yaşam kalitesi ile bazı değişkenler arasındaki ilişki araştırılmış. Araştırmada elde edilen verilere göre okul yaşam kalite algısı ile cinsiyet, anne-baba eğitim düzeyi ve okulun karma olup olmaması ile ilişki bulunmuş. Okulun büyüklüğü ile okul yaşam kalitesi arasında ilişki bulunmadığı tespit edilmiş.

Hong Kong'da Pang (1998) tarafından öğrenci görüşlerine göre okul yaşam kalitesi algısını inceleyen bir çalışma yapılmış. Yapılan çalışmada öğrencilerin okul yaşam kalitesi ile öğrencilerin memnuniyet düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiş.

Weston (1998) tarafından ailelerin ve çocuklarının eğitimden beklentilerini ve okulun eğitim kalitesine ilişkin algılarını incelediği bir çalışma yapılmış. Yapılan çalışmada, ailelerin okuldan beklentilerinin öğretmenlerin tutum ve becerileri konusunda ve okuldaki şiddet ile alkol ve uyuşturucu kullanımının kontrol altına alınması konusunda olduğu tespit edilmiş. Çocuklara uygulanan ölçek ile öğrencilerin okuldan beklentileri sorulduğunda ailelerinin odaklandığı konulara benzer olarak okula karşı hissettikleri olumlu duygularının sırasıyla, okulda şiddet, alkol ve uyuşturucu kullanımının kontrol edilme düzeyine, disiplin düzeyine, okulun akademik çıktılarına, uzman öğretmenlerin varlığına ve öğretmenlerin tutum, davranış ve kalitelerine göre değiştiği ifade edilmiştir.

Leonard ve diğerleri (2000) tarafından ilköğretim 5. ve 6. sınıf öğrencileri üzerinde bulunduğu okulun çevresel koşullarının, yabancılaşma derecesinin ve stres düzeylerinin okul yaşam kalitesi algıları üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Bu çalışmada edilen sonuçlara göre öğrenciler tarafından okulun zorunlu olarak gelinen ve mutsuz olunan yer olarak tanımladıkları belirlenmiştir.

Leonard (2002) tarafından ilköğretim 5. ve 6. sınıf okullarında okuyan öğrenciler ile öğretmenlerin okul yaşam kalitesi incelemiştir. Okul yaşam kalitesi ölçeği ile ilköğretim öğrencilerinden elde edilen verilere göre okula devamsızlık ile okul yaşam kalitesi arasındaki ilişki incelenmiş ve yapılan incelemeye göre okul yaşam kalitesi yüksek olan öğrencilerin okula devam etme düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuş. Ayrıca okulları mutsuz olunan yerler olarak algılayan öğrencilerin okul yaşam kalitesinin tüm boyutlarından düşük puanlar aldığı tespit edilmekle birlikte okula karşı olumsuz duygulara sahip öğrencilerin akademik başarılarının da düşük olduğu tespit edilmiştir.

2.2.1. Meslek Kararı Verme Yetkinliği

Bu bölümde “Sosyal Öğrenme ve Yetkinlik”, “Yetkinlik Algısı”, “Yetkinlik ve Mesleki Gelişim” ve “Meslek Kararı Verme Yetkinliği” ile ilgili kuramsal bilgilere yer verilmiştir.

2.2.1.1. Sosyal Öğrenme ve Yetkinlik

Albert Bandura Sosyal Öğrenme Kuramının önemli temsilcilerinden birisidir. Sosyal Öğrenme Kuramı ağırlığını bilişsel öğrenme kuramından almakla birlikte kuramın adı Sosyal Öğrenme Teorisi, Sosyal Bilişsel Teori olarak da isimlendirilmektedir. İnsanların, davranışlarını içsel süreç olan bilişsel özellikleri ile öğrendiğini ve öğrendiği davranışların devamını getireceğini savunan bu görüşe kısaca Sosyal Öğrenme Teorisi denilmektedir. Sosyal Öğrenme Teorisine göre davranışın üzerinde bilişsel öğrenmelerin etkileri araştırılmaya çalışılmıştır (Bandura, 1969).

Sosyal Öğrenme Kuramı insan davranışlarının içsel ve dışsal güçler tarafından kontrol edilmediğini savunur. Bu teoriye göre insan davranışları kişisel özellikler ile bilişsel faktörlerin karşılıklı etkileşimleri sonucu meydana gelmektedir. İnsan çevresini direk gözlemleyerek öğrendiğini ve buna istinaden insanın kendi doğasını büyük bir ölçüde geliştirdiği bir potansiyel olarak görülmektedir (Bandura,1986).

Sosyal Öğrenme Teorisi ya da diğer ifade ile Sosyal Bilişsel Teori'nin başlıca altı temel prensibi bulunmaktadır. Bandura (1977, 1986) sosyal öğrenme kuramının altı prensibini aşağıdaki gibi açıklamaktadır.

Karşılıklı Belirleyicilik: Sosyal Öğrenme Kuramına göre, bireyin davranışları üzerinde kişisel faktörler ve çevre karşılıklı olarak birbirlerini etkilemektedir. Çevrede olanlar ve davranışta meydana gelenler karşılıklı olarak birbirlerini etkileyerek değiştirirler.

Sembolleştirme Kapasitesi: Bandura' ya (1986) göre insanlar, durumları, olayları sembolleştirerek bilişsel süreçlerine işlemektedir. Bilişsel süreçlerde bulunan semboller algılamayı sağlamaktadır. Dış dünyayı bilişlerinde bulunan semboller aracılığı ile yorumladıklarını ve bu yorumlar üzerinden etkileşime geçtiklerini ifade etmektedir.

Öngörülük Kapasitesi: İnsanların dış dünyayı sembolleştirme ile algıladıkları ifade edilmiştir. Bilişsel süreçlerde bulunan sembolleştirme yolları ile insanlar gelecekte ne olabileceğini tahmin etme ve yorumlama kapasitesini kullanmaktadır. Sembolik kapasite kullanılarak insanlar hedeflerini belirlemeli, geleceğini planlamalıdır ve diğer insanların kendisine nasıl davranabileceğini tahmin edebilmelidir. Sembollerle düşünerek davranıştan önce ileriye planlamalıdır (Bandura, 1986).

Dolaylı Öğrenme Kapasitesi: Öğrenme davranışı için insanların o durumu kendisinin yaşaması gibi bir koşul yoktur. Dünyayı yeni tasarlayan çocuklar özellikle başka insanların yaşadığı deneyimleri ve sonuçları gözlemleyerek öğrenme eylemini gerçekleştirirler (Bandura,1986).

Öz Yargılama Kapasitesi: İnsanlar geçmişlerini kaydederler. Birey geçmiş ile ilgili davranışlarının ya da fikirlerinin yeterliliklerini değerlendirdikten sonra bir yargıda bulunur. Bireyin edindiği bu yargılar herhangi bir işte başarılı olup olamayacağı yönünde fikre sahip olmasını sağlar (Bandura,1986).

Öz Düzenleme Kapasitesi: Bu prensip insanın kendisini kontrol edebileceği güce sahip olduğunu ifade eder. Birey nereye gideceğini ve ne yapacağını ne kadar yapacağına karar verir. Kendi davranışlarını kontrol eder. Öz düzenlemede kapasitesi bireyin sahip olduğu gerçek performans ile algıladığı yetkinlik düzeyi arasında denge kurmasıdır. Yetkinlik algısı ile gerçek yeterlilikler ne kadar birbirine uygunsa öz düzenleme kapasitesi o kadar yüksek olur ve bireyin kendisini kontrol etmesi en iyi derecede gerçekleşir. Eğer gerçek yeterliliği ile yetkinlik algısı arasında uyumsuzluklar varsa durum iki şekilde sonuçlanabilir. Eğer yetkinlik algısı gerçek performansından yüksekse birey başarısızlık yaşayabilir ve bunun sonucunda öfke gibi olumsuz duygular yaşayabilir. Gerçek yeterliliği yetkinlik algısından yüksek ise birey gerçek performansının farkında olamayacağı için tembellik davranışı gösterebilir (Bandura, 1986). Bireylerin doğru tercih yapmaları uygun yetkinlik algısına sahip olmaları ile olabilir (Akdeniz,2009).

2.2.1.2.Yetkinlik Algısı

Bandura (1977,1997) tarafından yetkinlik algısı ilk kez ifade edilmiştir. Bandura (1977); yetkinlik algısını, bireyin belirli bir amacı elde etmek için gerekli olan davranış veya davranışları başarılı bir şekilde gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceğine dair inançları olarak açıklamaktadır. Bu inançlar, kişinin farklı aktivitelere karşı yönelimini ve potansiyellerinin gelişmesini etkiler.

İnsanların yetkinlik algısı davranışlarını etkiler ve günlük yaşamında etkileyici rol oynar. Genel olarak insanlar hangi ortamlarda ne tür davranışları yapıp yapmayacağı bilgi ve becerisine sahiptir. Ama yinede bu bilgi ve beceri yeterli değildir. Uygun davranışları sergilemedikleri durumlar yaşanır. Kişinin kimliğine dair olan inancı bu bilgi ve davranış arasında köprü olur. Yetkinlik algısı burada davranışlarını belirlemede etkili olur (Bandura, 1986).

Bandura (1986), yüksek yetkinlik algısına sahip bireyler ile düşük yetkinlik algısına sahip insanlar arasında farkların olduğunu ileri sürmüştür. Yüksek yetkinlik düzeyine sahip bireylerin bilişsel becerilerinin daha iyi olduğu ve plan yapmada, plan değiştirme, çevrelerini daha iyi kontrol etme davranış sergilediklerini ve kendilerinin motive edici amaçlar oluşturarak zorlu problemlerde bile ısrarcı çaba içinde olduklarını ifade etmektedir. Diğer yanda düşük yetkinlik düzeyine sahip bireylerin ise zor koşulların olduğu ortamlarda ki tehditlerden kaçınma eğilimi taşıdıkları ve amaca yönelik koşullarda ya da durumlarda yetersiz sorumluluk ve düşük motivasyon gösterdiklerini ifade etmektedir.

Bandura'ya (1993) göre, insanların durumlar karşısında gösterdiği çabanın yetkinlik algısını tam olarak yansıtmadığını ve yetkinlik algısının daha geniş kapsamlı olduğu ifade edilmektedir. Yetkinlik algısı bireyin sergilediği bilgi, beceri, yargıları ve stresle başa çıkma yolları gibi durumlardan oluşur. İçselleştirilmiş inançlar bireyin yetkinlik algısını oluşturduğu gibi kişinin tüm yaşamı boyunca etkili olduğu kariyer seçimlerini ve eğitim yaşamını yönlendirecektir. Yetkinlik algısının Bandura'nın ifade ettiği gibi bu konuda diğer araştırmacılar da davranışların ne olacağını, devam edip etmeyeceğini ifade ederler (Betz, Klein ve Taylor,1996).

Yetkinlik algısının aynı zamanda davranışın yönünü ve yeni davranışlar edinmede etkili olduğu ve kişinin davranışlarını şekillendirdiği ifade edilir (Strecker, De Vellis, Becker ve Rosentock, 1986).

Yetkinlik inancı insanların yaşamlarında kötümser ya da iyimser olmalarını, tutarlı ya da tutarlı olmayan davranışlar geliştirmelerini etkiler. Bireylerin yaşamlarına dair belirlediği hedefleri ve hedefine ulaşmak için ne kadar çaba harcayacağı da yetkinlik algısı tarafından etkilenir (Bandura, 2006).

Kauchak ve Eggen'e (1998) göre öğrenme motivasyonu için önemli faktörlerden birisi kişinin öz yeterlilik inançlarıdır. Öz yeterlilik inancı ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, öz yeterlilik inancı yüksek olan bireylerin bir işi başarmak için büyük çaba harcadıklarını ve önlerine çıkan ilk ya da zor engeller karşısında mücadeleden kaçınmadıklarını, işi bitirinceye kadar sabırlı ve özverili bir şekilde çalıştıkları ifade edilmiştir (Gibson ve Dembo, 1984; Pajares, 1996; Aşkar ve Umay, 2001; Ritter, Boone ve Rubba, 2001).

Yetkinlik inancı bireyin yaşamında daha önceden kurguladığı hayal dünyasından etkilenmektedir. Kişinin kurduğu hayallerin başarı ya da başarısızlık senaryo durumuna göre yaptığı davranışları şekillenir. Hayallerinde başarılı performansları tekrarlı olarak yaşatan bireylerin yaşamdaki problem çözme performansını olumlu derecede etkiler. Başarısız performansları hayal eden bireylerin ise yaşamlarındaki kontrolleri azalırken olumsuz duygu ve düşüncelere kapılır (Bandura, 1989).

Davranışın oluşmasında yetkinlik algısının üç önemli boyutu bulunmaktadır (Bandura, 1977; Strecker ve ark. ,1986). Aşağıda bu boyutların ne olduğu açıklanmıştır. Bunlar;

1. Düzey: Bu boyut bireyin yetkinlik inançlarının, yapabileceği işin zorluk derecesi ile ilgilidir. Kişi zor olan işleri yapabileceğine ne kadar inanıyorsa yetkinlik inancının o konuda yüksek olduğu söylenebilir. Diğer taraftan yetkinlik algısı düşük

olan bireylerin kolay ya da basit olan işleri yapabileceklerine inanırlar. Bu durum onların düşük yetkinlik algısına sahip olduğunu göstermektedir.

2. Dayanıklılık: Kişinin belirli bir amaç için çaba gösterirken önüne çıkan engellerde ya da caydırıcı durumlarda davranışından vazgeçmemesini ve davranışını devam ettirmesi durumunu gösterir. Yetkinlik algısı yüksek olan bireylerin karşılarına çıkan engeller karşısında çalışmayı bırakmadıkları, ısrarlı ve sabırlı bir şekilde devam ettiklerini ifade edilmektedir. Düşük düzeydeki yetkinlik inancına sahip bireylerin karşılaştıkları ilk engelde davranışlarını değiştirdikleri ya da davranışı bıraktıkları ifade edilmektedir. Kısacası engeller karşısında davranışın devam ettirilmesi ya da bırakılması yetkinlik inancının dayanıklılık boyutunu oluşturmaktadır.

3. Genellenebilirlik: Yetkinlik algısının bu boyutu kişinin bir alanda edindiği yetkinlik inancının diğer yaşam alanlarına ne kadar genelleyebildiği ile ilgili bir durumdur (Strecker ve ark. 1986; Bandura, 1977). Bu boyut bireyin geçirdiği yaşantılardan etkilenmekle birlikte kendisini ne kadar çok alanda yetkin gördüğü bu boyutun yüksekliğini gösterir.

Bandura'ya (1977) göre, bireyin kendini yetkin görmesini sağlayan kaynaklar vardır. Bu kaynaklar birbiriyle etkileşim halinde olan başlıca dört yoldan oluşur:

1. Bireyin yaşamında doğrudan kendisinin deneyimlediği ve bunun sonucunda elde ettiği başarılı ya da başarısız performanslardan oluşturduğu kaynaktır. Yetkinlik algısının bu kaynağında kişinin geçmişte yaşadığı ve kazandığı başarılı performansların katkısı büyüktür. Başarılı yaşantıların çokça var olması kişinin yetkinlik inancını güçlendirmektedir. Diğer taraftan yaşanan başarısız deneyimler yetkinlik inancının zayıflamasına neden olmaktadır (Bandura, 1986).

2. Dolaylı yaşantılar; kişinin diğer bir yetkinlik algı kaynağı olarak başka insanların yaşamlarından ede edilmesidir. İnsanın bir konuda yetkinlik algısını oluşturmasında sadece kendisinin yaşamasının değil başka insanların yaşadığı

durumları gözlemleyerek yetkinlik inancını oluşmasında etkili olur. Kişi başka yaşamları gözlemlerken kendisine model olarak ne kadar yakın bulduğu birisini gözlemliyorsa o kişinin elde ettiği başarı ya da başarısız performansın kişi üzerinde etkisi de o derecede arttığı ifade edilir. Yani dolaylı yaşantıda davranışı yapan ne kadar bize benziyorsa onun denetimleri bizim yetkinlik algımızın oluşmasında o derece etkili olur. Kişinin çevrede gözlemlediği diğer bireyler kişi ile uygun model değil ise bireyin yetkinlik algısını oluşturmada önemli bir kaynak olmadığı söylenebilir (Bıkmaz, 2004).

3. Sözel ikna; yetkinlik algısının oluşmasına diğer bir kaynak bireyin etrafında olan sosyal çevresinin bireye olan söylemlerinden oluşmaktadır. Bireyin sosyal çevresinden bir işi yapip yapamayacağına ilişkin olan teşvik, övgü ya da motivasyon sözlerinin etkili olmasıdır (Betz, 2000). Bireyin yapabileceği işin niteliğine uygun yapılan teşvik sözleri bireyin davranışı yapmasında ve devam ettirmesinde etkili olurken, bireyin başaramayacağı iş üzerinde olursa kısa sürede yetkinlik algısında düşmeye neden olur (Bandura,1986).

4. Duygusal uyarılma; bireyin yetkinlik algısı kaynakları içerisinde kişinin bir işi yaparken ki içinde bulunduğu duygusal durumun etkili olmasıdır. Birey yaşadığı performans esnasında yaşadığı sinirlilik, öfke ya da korku gibi olumsuz duygular ile mutluluk gibi olumlu duygular bireyin yetkinlik algısı düzeyini etkiler (Bıkmaz, 2004). Olumsuz duygu ile yapılan performansların yetkinlik algısının düşmesine neden olurken, olumlu duygular ile yapılan performansların yetkinlik algısını arttırdığı ve yapılan davranışın devam etmesini sağladığı söylenebilir.

2.2.1.3. Sonuç Beklentisi

Yetkinlik algısının önemli kavramlarından birisi de sonuç beklentisi kavramıdır. Bu kavram yetkinlik algısı kavramı ile karıştırılabilmektedir. Fakat her iki kavram da birbirinden ayrı olmakla birlikte sonuç beklentisi kavramı yetkinlik algısını destekler ve motivasyonel güç oluşturur (Bandura, 1986). Yetkinlik algısı bireyin bir amaca yönelik davranışı yapip yapamayacağına dair olan inancını ifade

ederken, sonuç beklentisinin ise yapılan davranışın sonucunun tahmin edilmesi durumudur (Bandura, 1997).

Byars and Hackett (1998), yetkinliği “bir kişinin akademik çalışmalarda veya mesleklerle ilgili yeterliliklerde kendine olan güveni” olarak tanımlarken, sonuç beklentisini ise “belirli eğitsel faaliyetlerin veya işle ilgili davranışların sonuçları hakkındaki beklenti” şeklinde tanımlamışlardır. Her iki kavramın tanımlanmasının yapılması ile birlikte kısacası sonuç beklentisi kavramının yapılan bir işin sonucuna yönelik inançlar olarak özetlenebilir. Sonuç beklentisi bir işe girişmeyi başlatmazken, başlanılmış bir işin sonucuna dair elde edileceği umudu ifade eder.

Yetkinlik algısı ile belirli bir amaç uğruna yapılan davranışların başlaması ile birlikte sürece sonuç beklentisi dahil olur. Sonuç beklentisi süreç içerisinde kişinin performansını olumlu ya da olumsuz olarak etkilemektedir. Kısacası eğer başlanılmış bir işin sonucunda başarı bekliyor ya da umuyorsanız yaptığınız davranışa devam etme ya da çaba sarf etmeniz artmaktadır. Eğer başladığınız bir işte başarısızlık tahmin ediyor ya da bekliyorsanız o davranış devam ettirmez ya da daha az çaba gösterirsiniz (Bandura, 1986). Az öncede kısaca ifade edildiği gibi sonuç beklentisi yapılan davranışın devam etme ya da devam etmeme durumunu etkilediği ifade edilmişti. Bu durum sonuç beklentisinin motivasyonel bir güç olduğunu göstermektedir. Birey yaşamında başarılı olacağını tahmin ettiği ya da umduğu davranışları yapma eğilimi artarken, aksi yönde olan tahminler için o davranışı yapma eğilimi azalmaktadır (Bandura, 1989).

Bandura (1977), sonuç beklentisinin davranış yapılması ve devam etmesi üzerindeki etkisinin olduğunu, davranışın yapılması esnasından davranışın yapılmasını yönelik isteği ve çabayı arttırdığını ifade etmiştir. Sonuç beklentisi yüksek yetkinlik beklentisi ile girişilen davranışta etkili olur. Dolayısı ile yönetici durumda olan güç yetkinlik algısıdır. Bireyler başarabileceğine inandığı amaçlar için davranışa ya da çabaya girerler (Bandura, 1986).

2.2.1.4. Yetkinlik ve Meslek Gelişimi

Bandura tarafından ortaya atılan “yetkinlik kavramı”, Hackett ve Betz (1981) tarafından meslek danışmanlığı alanında uygulanmaya başlanmıştır. Bu uygulamalar sayesinde meslek danışmanlığı alanında bulunan problemlerin analiz edilmesi ve çözümlenmesi yapılan çalışmalar ile uygulamaya dönük sonuçlar elde edildiği söylenebilir (Hackett ve Betz,1991; 1992). Yetkinlik algısı kavramı meslek danışmanlığı alanında ve mesleki gelişim kuramlarına önemli gelişmeler kazanılmasını sağlamıştır (Betz, 2000) .

Lent, Brown ve Hackett (1994, 1996), Bandura'nın (1986) sosyal bilişsel kuramını ve bu kuramda yer alan temel kavramları (yetkinlik beklentisi, sonuç beklentisi, kendini düzenleme vb. gibi) mesleki gelişim sürecine yönelik olarak ele almış ve “Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramı” adı verilen yeni bir kuram geliştirmişlerdir.

Lent, Brown ve Hackett'in (1994) sosyal bilişsel kariyer kuramında ileri sürdükleri “İlgi Modeli”; yetkinlik algısının, ilgileri şekillendirme olasılığı olduğunu varsayar. Bu modele göre ilgiler, bireylerin gelecekte yapacakları mesleklerle ilgili hedef belirleme, plan yapma ve yönelme gibi davranış geliştirmelerini sağlar. Bu tür davranışlar sergileyen bireyler, yaptıkları etkinlikler sonucunda yetkinlik ve sonuç beklentilerini değerlendirerek, başarı ve başarısızlık gibi belirli performans sonuçları oluştururlar.

İnsanlar mesleki, akademik yaşantılarında doğrudan kendi yaşantıları ile, model alma ve sosyal çevrelerinin teşviklerden edindikler izlenimler ile yetkinlik ve sonuç beklentisini oluştururlar (Lent, Brown ve Hackett, 1994). Sosyal bilişsel kariyer kuramına göre sonuç beklentisi, akademik ve mesleki ilgilerin önemli belirleyicilerindedir. Sonuç beklentisinin olumu yönde olması bireyin çeşitli mesleklerle ilgili daha fazla deneyim edinmesine ya da yaşantı geçirmesine sebep olur.

Hackett ve Byars'a (1996) göre, insanların meslek yetkinliği ve sonuç beklentisi durumu bazı değişkenlerden etkilenmektedir. Öncelikle insanların kendi yaşantıları ile öğrendikleri öğrenme yaşantıları olmakla birlikte sonuç ve yetkinlik beklentisinin karşılık etkileşimleri ve çevresel faktörler etkilidir. Ayrıca bireylerin sahip olduğu ilgileri, yetenekleri, oluşturduğu amaçları ve aldığı kararlar etkilidir.

İnsanlar kendi davranışlarına dair düşük yetkinlik algısına sahip ise Hackett ve Betz'e (1981) göre, davranışlarında sınırlamalar getirip karşılaştıkları ilk engelde davranışlarını bırakma eğilimi gösterirler. Bu tür davranış sergileyen bireylerin meslek ve kariyer gelişimlerinde yetkinlik algıları bir engel teşkil eder. Yetkinlik inancı düşük olan bireyler iş yerlerinde kendilerini sınırlandırmakta ve olası kariyer ilerlemelerine engeller koymaktadırlar.

Yetkinlik algısı kavramı mesleki yetkinlik alanında kullanılmaya başladığından bu yana bu konu ile ilgili deneysel ve betimsel çalışmalar yapılmış ve bazı değişkenler ile anlamlı düzeyde ilişkiler olduğu bulunmuştur (Hackett ve Lent,1992; Hackett, 1995). Kısaca özetlemek gerekirse mesleki yetkinlik ile ilgili yapılan çalışmalarda meslek ve eğitim tercihlerini belirleme (Hackett, 1995;Lauver ve Jones, 1991), meslek ve çeşitli eğitim alanlarında başarılı olma ve mesleki ilgiler (Lent, Brown, ve Larkin, 1987) ile anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

2.2.1.5. Meslek Kararı Verme Yetkinliği

Bandura'nın (1977, 1997) yetkinlik kuramıyla ilgili olarak yapılan çalışmalar, diğer mesleki davranış alanlarında olduğu gibi meslek kararı verme ve yetkinlik arasındaki ilişkilere yönelik araştırmaların yapılmasına neden olmuştur. Meslek kararı verme yetkinliği üzerine yapılan çalışmalarda öğrencilerin eğitim ve meslek kararı verme davranışlarında mesleki yetkinliğin etkili olduğu tespit edilmiş (O'brien, Martinez-Pons ve Kopala, 1999; Lent, Brown Larkin, 1984; Hackett ve Betz, 1989).

Şeker'e (2013) göre, bireylerin meslek kararı verme yetkinliğinin yüksek olmasının gelecek yaşantısı üzerinde olumlu katkılar sağlayacağı ifade edilmektedir. Kişinin meslek kararı verme yetkinliği yüksek olduğunda kendisine uygun meslekleri belirleme, belirlediği meslekler ile kendi özelliklerini doğru değerlendirebilme ve meslek yaşamı olanaklarını tanıyabilme konusunda potansiyeli daha yüksektir. Ayrıca yüksek yetkinlik beklentisine sahip bireylerin kendi potansiyeline uygun hedefler koymada ve hedeflerine yönelik davranışlarında daha çok motivasyonlu olduğu görülür.

2.2.2. İlgili Araştırmalar

Literatüre bakıldığında meslek kararı verme yetkinliği ile farklı değişkenler arasındaki ilişkinin incelendiği ve geniş bir araştırma alanı olduğu görülmektedir.

2.2.2.1. Meslek Kararı Verme Yetkinliği İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Özyürek (1995) tarafından lise son sınıfta fen bilimleri alanında olan öğrencilerin kariyer seçenek zenginlikleri, kariyer yetkinlik beklentileri ile üniversite sınavlarında sergiledikleri performans arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik bir çalışma yapılmış. Yapılan çalışmada cinsiyet değişkenine göre erkek öğrencilerin yoğunlukta olduğu meslekler ve yükseköğretim programlarında yetkinlik beklentisinin başarılı olma durumunda farklılık gösterdiği sonucu bulunmuş. Erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha yüksek yetkinlik beklentisine sahip olduğu ve kız öğrencilerin kariyer seçeneklerini erkek öğrencilere oranla daha fazla sınırlandırdığı tespit edilmiş. Ayrıca fen matematik alanından yüksek yetkinlik algısına sahip olan öğrencilerin Öğrenci Seçme Sınavı'ndaki (ÖSS) sayısal, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı'nda (ÖSYS) daha başarılı daha başarılı olduğu tespit edilmiş.

Bozgeyikli (2005) yaptığı deneysel bir çalışmada ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin mesleki grup rehberliği uygulamasının meslek kararı vermede kendilerini yetkin görme düzeylerine olan etkisini araştırmıştır. Deneysel yapılan çalışmada kontrol ve deney grubundaki öğrencilerin meslek kararı verme yetkinlik düzeyleri ön-test son-test aşamalarında, Bozgeyikli (2005) tarafından geliştirilen MKVYÖ ile tespit edilmiş. Yapılan çalışma sonucunda deney grubunda bulunan

öğrencilere haftada iki oturum olmak üzere yedi haftalık mesleki grup rehberliği etkinliği uygulanmış. İlköğretim 8.sınıf öğrencilerinin uygulanan program doğrultusunda kendilerini yetkin görme düzeylerinde yükselme olduğu gözlemlenmiş.

Bozgeyikli, H., Bacanlı, F. ve Doğan, H. (2009) tarafından meslek kararı verme yetkinliğini bazı değişkenler açısından incelemişlerdir. Yapılan çalışmada mesleki olgunluk ve sosyoekonomik düzey ile meslek kararı verme yetkinliği arasındaki ilişki incelenmiş ve araştırma sonucunda her iki değişkenle meslek kararı verme yetkinliği arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiş. Sosyoekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği düzeylerinde yüksek olduğu tespit edilmiş. Ayrıca cinsiyet değişkenine göre kız öğrencilerin meslek kararı verme yetkinlik düzeyleri, erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde düşük olduğu bulgusuna ulaşılmış.

Akdeniz (2009) tarafından Konya ilinde ilköğretim sekizinci sınıf öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada ergenlerin meslek kararı verme yetkinliği algılarının, algılanan ana-baba tutumu ve bazı özlük nitelikleri açısından incelenmesi amacı ile bir çalışma yapılmış. Yapılan araştırmanın sonucunda demokratik anne baba tutumları ile meslek kararı verme yetkinliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuş. Meslek kararı verme yetkinlik ölçeği toplam ve alt ölçek puanları bazında sosyoekonomik düzeyi düşük öğrencilerin orta ve üst sosyoekonomik düzeydeki öğrencilere göre daha düşük olduğu tespit edilmiş.

Işık (2010) tarafından deneysel yapılan bir çalışmada üniversite öğrencilerinin kariyer kararı yetkinlik ve mesleki sonuç beklenti düzeyleri ile sosyal bilişsel kariyer teorisi temelli grup uygulamasının etkisi incelemiştir. 90 dakikalık on haftalık oturumlar ile 16 öğrenci deney, 16 öğrenci kontrol grubu ile uygulamalı bir çalışma yapılmış. Çalışma sonucunda yapılan grup uygulamasının deney grubunda bulunan öğrencilerin mesleki sonuç beklentilerini ve kariyer kararı yetkinlik beklenti düzeyini anlamlı düzeyde arttırdığı gözlemlenmiştir.

Vurucu (2010) tarafından Kocaeli'nin bazı ilçelerinde okuyan meslek lisesi öğrencileri üzerinde meslek seçimini etkileyen faktörler ve meslek seçme yetkinli düzeyini inceleyen bir çalışma yapılmış. Araştırma sonucunda meslek seçimini ailelerin sosyoekonomik durumları, ailelerin beklentileri ve çocuklarına yönelik düşünceleri, arkadaşlar ve çevreden etkilendiği sonucuna ulaşılmış. Meslek seçme yetkinli çalışma sonucunda 3 puan olarak bulunmuş ve cinsiyet değişkenine göre erkek öğrencilerin kız öğrencilerden kendilerini meslek seçim konusunda daha yetkin gördükleri tespit edilmiş.

Büyükgöze Kavas (2011) tarafından sosyal bilişsel kariyer kuramına dayalı kariyer kararsızlığı modelini etkileyen bazı olası faktörleri incelemek amacı ile 338 kız, 383 ü erkek olan 723 üniversitede okuyan öğrenci üzerinde bir çalışma yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilere göre olumlu ve olumsuz yordayıcılar belirlenmiştir. Buna göre algılanan anne baba psikolojik özerkliğinin ve kariyer kararı verme yetkinliğinin kariyer kararsızlığını olumsuz yönde yordadığı bulunmuş. Kariyer sonuç beklentilerinin ve kontrol odağının kariyer kararsızlığını olumlu yönde yordadığı bulunmuştur.

Lise son sınıf öğrencileri üzerinde Sarı ve Şahin (2013) tarafından yapılan çalışmada umut ve kontrol odağının mesleğe karar verme öz yeterliliğini yordama düzeyleri incelenmiş. Yapılan çalışma bulgularına göre cinsiyet, yaş, kontrol odağının umut ve meslek kararı verme öz-yeterliliğinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulunmuş. İç kontrol puanları ile meslek kararı verme yetkinli alt boyutu olan mesleki bilgi toplama boyutu puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş. Kontrol odağı ile meslek kararı verme yetkinliği ölçeği alt boyutu olan mesleki bilgi toplama alt boyutu arasında negatif ve düşük düzeyde bir ilişki bulunmuş.

Öztemel (2012) tarafından lise öğrencileri üzerinde kariyer kararsızlığı kontrol odağının ve kariyer kararı verme öz yetkinliğini yordayıp yordamadığını araştırmıştır. Kariyer kararsızlığı ile kariyer kararı verme yetkinliği arasında anlamlı ilişki bulunmuş. Elde edilen verilere göre kariyer kararı verme yetkinliği yüksek olan öğrencilerin kariyer kararsızlık düzeylerinin düşük olduğu belirlenmiş. Ayrıca

cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre kariyer kararsızlığı açısından daha düşük puanlar aldığı bulunmuş. Lise türleri açısından bakıldığında genel liseye devam eden öğrencilerin meslek lisesine devam eden öğrencilere göre kariyer kararsızlığının daha düşük olduğu tespit edilmiş. Sosyoekonomik düzey açısından kariyer kararsızlığı incelendiğinde en yüksek puanları sosyoekonomik düzeyi düşük olan grubun aldığı görülmüştür.

Şeker'in (2013), Niğde ilinde bulunan merkezi beş ortaöğretim kurumunda 9.-12. sınıfta okuyan toplam 556 öğrenci üzerinde tarama modelinde bir çalışma yapılmıştır. Ortaöğretim öğrencilerinde meslek kararı verme yetkinliği ile kariyer denetim odağı arasındaki ilişki incelenmiştir. Lise öğrencileri üzerinde meslek kararı verme yetkinliği ile kariyer denetim odağı arasındaki ilişki incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre meslek kararı verme yetkinliği alt ölçeklerinde sınıf düzeyi, ailenin gelir düzeyi, ders başarıları bakımından anlamlı farklılıklar bulunmuş. Kariyer Denetim Odağı Ölçeği iç denetim boyutu ile Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği'nin toplam ve tüm alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuş. Meslek kararı verme toplam ölçek puanı ile meslek kararı verme yetkinliği alt ölçeği olan bireysel ve mesleki özellikleri doğru olarak değerlendirme boyutu ile dış denetim arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmış.

2.2.2.2. Meslek Kararı Verme Yetkinliği İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Üniversite öğrencileri üzerinde Taylor ve Pompa (1990) tarafından mesleki kararsızlık düzeylerini belirlemeye yönelik yapılan bir çalışmada meslek kararı verme yetkinlik beklentisinin mesleki kararsızlığı önemli derecede yordadığı bulunmuş.

Üniversite öğrencileri üzerinde Niles, S. G., Erford, B. T., Hunt, B. ve Watts, R. H. (1997), meslek kararı verme yetkinlik düzeyleri, karar verme stilleri ile mesleki gelişim başarı düzeyleri belirlemeye çalışmışlardır. Meslek kararı verme yetkinliği, karar verme stilleri ve mesleki gelişim başarısının anlamlı düzeyde ilişkili

olduğunu sonucu elde edilmiş. Karar verme stillerine göre öğrencilerin mesleki gelişim görevlerini tamamlamada ve mesleki gelişim düzeylerinin farklı olduğu bulunmuş. İçsel karar verme stiline güvenen öğrencilerin dışsal karar verme stiline güvenen öğrencilere göre mesleki gelişim sürecindeki görevleri tamamlama konusunda daha az güvendikleri tespit edilmiş. Dışsal karar verme stiline güvenen öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliğinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmış. İçsel karar verme stiline sahip öğrencilerin meslek kararı verme yetkinlik düzeylerinin daha düşük olduğu ve mesleki kararsızlık sergiledikleri tespit edilmiş.

Üniversite öğrencileri üzerinde Betz, Klein ve Taylor (1996) tarafından mesleki kararsızlık ile meslek kararı verme yetkinlik düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleme amacı ile yapılan çalışmada mesleki kararsızlık ile meslek kararı verme yetkinliği arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu bulunmuş. Buna göre meslek kararsızlığı düzeyi düştükçe meslek kararı verme yetkinliği düzeyinin arttığı tespit edilmiş.

Engeli ve normal bireyler arasında Luzzo ve Diğ. (1999) tarafından meslek kararı verme yetkinliği düzeyi açısından karşılaştırma amacı ile yapılan çalışmada normal öğrencilerin meslek kararı verme yetkinlik düzeylerinin engelli öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmış.

Lise son sınıf öğrencileri üzerinde Hemmingsen (2001) tarafından mesleki yetkinlik düzeyi ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi araştırılmış. Yapılan çalışmada iki değişken arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Cinsiyete göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre mesleki yetkinliklerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiş.

Kültürlerarası bir araştırma yapan Mau (2000), meslek kararı verme yetkinlik beklentisinin ve meslek kararı verme stillerinin Amerikalı ve Tayvanlı üniversite öğrencilerinde farklılaşma düzeyini araştırmıştır. Elde edilen sonuca göre mesleki

kararı verme yetkinliğinin ve meslek kararı verme stillerinin kültür faktöründen etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Üniversite öğrencileri üzerinde Chung (2002) tarafından meslek bağlılığı ile meslek kararı verme yetkinliği arasındaki ilişkiyi inceleme amacı ile bir araştırma yapılmıştır. Meslek bağlılığı ile meslek kararı verme yetkinliği arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Cinsiyete göre kız öğrencilerin mesleğe bağlılık konusunda erkek öğrencilerden daha yüksek puanlara sahip olduğu bulunmuş. Meslek kararı verme yetkinliği konusunda kız ve erkek öğrenciler arasında belirgin bir farklılık olmadığı tespit edilmiş.

Bir grup 9. sınıf öğrencileri üzerinde Ali, McWhirter ve Chronister (2005) tarafından algılanan anne baba desteği ile sosyoekonomik düzeyinin mesleki yetkinlik beklentisi ve sonuç beklentisi üzerindeki etkisini inceleyen bir çalışma yapılmış. Araştırma sonucuna göre algılanan anne baba desteği ile sosyoekonomik düzeyi düşük olan öğrenci grubu puanları ile yetkinlik ve sonuç beklentisi üzerine etkili olduğu belirlenmiş.

Meslek kararı verme yetkinliği üzerine Stacy (2003) tarafından demografik özelliklerin (cinsiyet, yaş, ve etnik köken gibi) etkisini incelemek amacı ile bir çalışma yapılmış. Araştırma bulgularından elde edilen sonuca göre cinsiyet değişkeninin meslek kararı verme yetkinliğini anlamlı etkisi olduğu tespit edilmiş. Erkek öğrencilerin meslek kararı verme konusunda kendilerinin kız öğrencilere göre daha az yetkin gördükleri sonucuna ulaşılmış.

Afrika kökenli Amerikan lise öğrencileri üzerinde Gushue ve Diğ. (2006) tarafından mesleki kimlik, kariyer kararı verme yetkinlik beklentisi ve kariyer araştırma davranışı arasındaki ilişkiyi inceleme amacı ile yürütülen çalışma sonucunda kariyer araştırma etkinliği daha çok sorumluluk alan öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinlik düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmiş.

Meslek kararı verme ile algılanan aile desteği arasındaki ilişki Garcia (2012) tarafından araştırılmış. Araştırma sonucunda meslek kararı verme yetkinlik düzeyi ile algılanan aile desteği arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiş. Meslek kararı verme yetkinliği yüksek olan öğrencilerin ailelerinden gerekli desteği aldıkları ve yüksek düzeyde yetkinlik beklentisine sahip oldukları görölmüş.

Meslek kararı verme yetkinliği, mesleki sonuç ve mesleki olgunluk konusunda lise öğrencileri üzerinde Conkel ve Julia (2010) tarafından bir çalışmada araştırılmış. Yapılan çalışmada mesleki olgunluk ve sonuç beklentisi ile meslek kararı verme yetkinliği arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuş. Ayrıca çalışmada yüksek düzeyde meslek kararı verme yetkinliğine sahip olan öğrencilerin mesleki hedefler konusunda daha yüksek beklentilere sahip olduğu tespit edilmiş.

Üniversiteli öğrenciler üzerinde kariyer gelişim sürecine yönelik bazı değişkenlerin etkileri Willams (2010) tarafından araştırılmış. Sosyal bilişsel kuramın kaynakları ile yetkinlik ve sonuç beklentisinde, cinsiyetin etkililik dercesine bakılmış. Yapılan çalışma sonucunda öğrenme deneyimlerinin yetkinlik ve sonuç beklentileri üzerinde etkili olduğu bulunmuş. Ayrıca yetkinlik beklentisinin sonuç beklentisinde aracı olduğu tespit edilmiş.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizinde kullanılan istatistiksel teknikler konusundaki bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında ortaokul öğrencilerinin okul yaşam kalitesi ile meslek kararı verme yetkinliğini bazı değişkenlere göre incelenmesi ve okul yaşam kalitesi ile meslek kararı verme yetkinliği arasındaki ilişkiyi belirlemek amacı ile tarama modelinde, betimsel bir araştırmadır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Bu araştırmanın hedef evreni Samsun'daki ortaokul öğrencilerdir. Çalışma evreni ise 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Samsun ili Atakum ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Şehit Yüzbaşı Tunç Fidaner Ortaokulu, Afanlı Oratokulu ve Taflan Yalı Ortaokulunda 7. ve 8. sınıf öğrencilerine ölçek uygulaması yapılmıştır. Ölçek uygulaması toplam 500 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiş olmakla birlikte uygun doldurulmamış ölçekler çıkarılarak toplam 459 veri üzerinde istatistiksel işlem yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan öğrencilerin cinsiyet ve sınıf düzeyine göre dağılımı Tablo-1'de sunulmuştur.

Tablo-1: Araştırmanın Örneklemi

Sınıf Düzeyi	Kız	Erkek	Şube Toplamları
7.Sınıf	100	126	226
8.Sınıf	107	123	233
Toplam	207	252	459

Araştırma örnekleminde bulunan 459 öğrencinin % 45,1' i (207) kız öğrenciler, % 54,9'unu (252) erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Ayrıca 459 öğrencinin % 49,2'sini (226) 7. sınıflar, % 50,8'ini (233) 8. sınıflar oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında Sarı (2007) tarafından geliştirilen “Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği (OKYÖ)” ve Bozgeyikli (2004) tarafından geliştirilen “Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği (MKVYÖ)” sahiplerinden gerekli izinler alınarak kullanılmıştır.

3.3.1. Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği (OYKÖ)

Sarı tarafından (2007) geliştirilen OYKÖ, “Öğretmen-Öğrenci İletişimi (9 madde)”, “Öğrenci-Öğrenci İletişimi (9 madde)”, “Okula Yönelik Duygular (8 madde)”, “Okul yönetimi (6 madde)” ve “Statü (3 madde)” alt boyutlarından oluşan toplam 35 maddelik beşli likert tipi ölçme aracıdır. Ölçek, beşli derecelendirme ölçeği üzerinden (1. Kesinlikle Katılmıyorum, 2. Katılmıyorum, 3. Biraz Katılıyorum, 4. Katılıyorum, 5. Kesinlikle Katılıyorum) değerlendirilmektedir. Ölçekte yer alan 15 olumsuz ifade (3, 4, 7, 8, 10, 14, 16, 18, 22, 23, 25, 27, 29, 32, 35. maddeler) ters çevrilerek puanlanmaktadır. Bu durumda ölçekten alınabilecek en yüksek puan 175 en düşük puan ise 35'dir. Ölçekten alınacak yüksek puanlar okul yaşam kalitesi düzeyinin yüksek algılandığına, düşük puanlar ise bireylerin okullarındaki yaşam kalitesini tatminkâr bulmadıklarına işaret etmektedir.

Sarı (2012) ölçeği geliştirdikten sonra yaptığı geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasından sonra ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik tekrar sınamıştır. Ölçeğin ilk ve ikinci sonuçları arasında uyumlu veriler olduğu saptanmıştır. Burada verilen değerler 2009 yılında ikinci yapılan çalışmaya ait verilerdir. Toplam varyansın %46.92'sini açıklayan bu beş boyuta ilişkin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .83, .80, .82, .77 ve .69'dur. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda incelenen uyum belirteçleri de modelin verilere iyi uyum göstermesi bakımından tatminkar sonuçlar vermiştir (Sarı, 2007). Belirlenen iç tutarlık katsayıları “öğretmenler” alt ölçeği için .83, “öğrenciler” alt ölçeği için .83, “okula yönelik duygular” alt ölçeği için .81, “okul yönetimi” alt ölçeği için .83, “statü” alt ölçeği için .79 ve ölçeğin “toplam” puanı için ise .89'dur (Sarı ,2012).

3.3.2.Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği (MKVYÖ)

Bozgeyikli (2004) tarafından ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kendilerinin meslek kararı vermede yetkin görme düzeylerini belirlemek için geliştirilmiştir. İlköğretim 8. sınıflar şimdi ortaokul 8. sınıf olarak adlandırılmıştır. Bu nedenle bu çalışmada ortaokul 8. sınıflar için geliştirilmiş ölçek olarak tanımlanacaktır. Bozgeyikli (2004) tarafından geliştirilen MKVYÖ, “Bireysel ve Mesleki Özellikleri Doğru Olarak Değerlendirme (BMÖDD) (11 madde)”, “Mesleki Bilgi Toplama (MBT) (8 madde)” ve “Gerçekçi Plan Yapma (GPY) (8madde)” olarak üç boyutta toplam 27 madde ile ölçülmektedir. Bu ölçek bireysel veya gruplar halinde uygulanabilen 5'li derecelmeli likert tipi ölçektir. Her ifadenin devamında “Kendime hiç güvenmiyorum”, “Kendime pek güvenmiyorum”, “Kendime biraz güveniyorum”, “Kendime güveniyorum” ve “Kendime çok güveniyorum” şeklinde beş seçenek bulunmaktadır (Bozgeyikli, 2004).

MKVYÖ'nün yapı geçerliğini belirlemek için n=180 İlköğretim 8. sınıf öğrencisinden elde edilen verilere açıklayıcı faktör analizi uygulanmış. Analiz sonuçları üç faktörlü bir yapı göstermiştir. Bu faktörlerden BMÖDD alt ölçeğindeki 11 madde toplam varyansın % 30.91'ini, MBT alt ölçeği % 5.64'ünü ve GPY alt ölçeği toplam varyansın % 4.99'unu açıklamaktadır. Ölçekte yer alan maddelerin kişileri meslek karar yetkinliği bakımından ne derece ayırt ettiğini değerlendirmek

amacıyla, ölçek faktör puanlarına göre üst %27'lik puan aralığındakiler ile alt %27'lik puan aralığındakilerin madde puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığına ilişkin yapılan analizler ölçeğin kişileri meslek karar yetkinliği açısından ayırt edici yapıda olduğunu göstermiştir. MKVYÖ'nün, güvenilirliği için testin tekrarı ile hesaplanan kararlılık katsayıları BMÖDD için .79, MBT için .72, GPY için .68 ve MKVYÖ'nün tümü: .78 bulunmuştur. Yine güvenilirlik katsayıları için Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları BMÖDD alt ölçeği için $\alpha=.89$, MBT alt ölçeği için $\alpha=.87$, GPY alt ölçeği için $\alpha=.81$ ve MKVYÖ'nün tümü için $\alpha=.92$ olarak bulunmuştur. Bu çalışma için hesaplanan iç tutarlık katsayıları ise BMÖDD alt ölçeği için $\alpha=.85$, MBT alt ölçeği için $\alpha=.89$, GPY alt ölçeği için $\alpha=.76$ ve MKVYÖ'nün tümü için $\alpha=.91$ olarak bulunmuştur (Bozgeyikli,2004).

3.3.3. Kişisel Bilgiler Formu

Araştırmacı tarafından düzenlen kişisel bilgiler formunda, öğrencilerin cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim durumu ve kendisini akademik olarak nasıl gördüğünü belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma verilerini elde etmek için Kişisel Bilgi Formu (Ek-1), Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği (Ek -2) ve Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği (Ek-3) tek bir formda toplanmıştır. Ölçekler, 2015- 2016 eğitim-öğretim yılında Samsun ili Atakum ilçesinde belirlenen okullara gidilerek, araştırmacının kendisi ve diğer yardımcı olan öğretmenler tarafından bir ders saati içerisinde, ölçeği uygulamaya gönüllü olan öğrencilere açıklama yapılarak uygulanmıştır. Uygulama 15-20 dk arasında sürmüştür. Uygulama yapan öğretmenlere gerekli bilgi araştırmacı tarafından aktarılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Veriler düzenlenerek 20.00 SPSS paket programı ile analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin dağılımının normalliği Kolmogorov Smirnov testi ile değerlendirilmiştir. Normal dağılım gösteren değerler için t-Testi ve Tek Yönlü

Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmakla birlikte normallik varsayımını karşılamayan değerler için ve Kruskal Wallis ve Mann-Whitney U-Test analiz tekniği kullanılmıştır. İki değişken arasındaki ilişkiyi incelemek için Pearson Korelasyon Katsayısı ve gruplar arasındaki farkın hangi gruplar arasında bulunduğunu öğrenmek için Tukey test analiz tekniği kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel değerlendirilmesinde .05 hata düzeyi göz önünde bulundurulmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırma denencelerinin test edilmesine ilişkin istatistiksel işlemler ve bu işlemler sonucunda ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir. Analizler araştırmaya katılan 203 kız öğrenci, 248 erkek öğrenci ve 8 cinsiyetini bildirmemiş öğrenci olmak üzere toplam 459 öğrenci üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

4.1. Ortaokul Öğrencilerinin Okul Yaşam Kalitesi Ölçeğine İlişkin Bulgular

4.1.1. “Öğrencilerin Okul Yaşam Kalitesi Algısı Yüksek Düzeydedir.” Denencesine İlişkin Bulgular

Bu bölümde okul yaşam kalitesi ölçeği toplam puan ortalamasına yönelik betimsel verilere yer verilmiştir.

Tablo 2: Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler

Boyut	N	\bar{X}	Ss	Min.	Maks.	Çarpıklık	Basıklık
OYKÖ	459	114.51	20.77	53	170	-.003	405

Tablo 2 incelendiğinde Okul Yaşam Kalitesi Ölçeğinin (OYKÖ) toplam puanı 114.51 olarak bulunmuştur. Elde edilen puan ne kadar yüksek olursa okul yaşam kalitesinin de o kadar yüksek olduğu söylenebilir. Literatürde ölçeği geliştiren Sarı (2007), Sarı ve arkadaşları (2007), Türkoğlu'nun (2012) ve Bilgiç'in (2009) çalışmaları incelendiğinde elde edilen puanların 1-5 puan aralığına çevrildiğini ve çalışmalarında sırasıyla 3.47, 2.80, 3.31 ve 3.15 ortalamaları buldukları ve bu durumu orta düzey olarak yorumladıkları görülmüştür. Bu yorumlamalar dikkate alınarak bu çalışmanın çıkan sonucu 1-5 puan aralığına çevirdiğimizde 3.27 olarak bulunmuştur. Literatür incelemesine dayanılarak elde edilen puanın orta düzeyde olduğu söylenebilir.

4.1.2. “Öğrencilerin Okul Yaşam Kalitesi Toplam Puanı Cinsiyete Göre Anlamlı Farklılık Göstermektedir.” Denencesine İlişkin Bulgular

Bu bölümde okul yaşam kalitesi ölçeği toplam puanının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması yapılmış ve t-testi sonuçları tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 3: Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	t	p
OYKÖ	Kız	203	117.44	21.14	2.77	.006
	Erkek	248	112.03	20.24		

*p<.05

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin okul yaşam kalitesi algıları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir, p<.05. Buna göre kız öğrencilerin okul yaşam kalitesi algısı (\bar{X} =117.44), erkek öğrencilerin okul yaşam algısına göre (\bar{X} =112.03) daha olumludur.

4.1.3. “Öğrencilerin Okul Yaşam Kalitesi Toplam Puanı Sınıf Düzeyine Göre Anlamlı Farklılık Göstermektedir.” Denencesine İlişkin Bulgular

Bu bölümde okul yaşam kalitesi ölçeği toplam puanının sınıf düzeyine göre karşılaştırılması yapılmış ve t-testi sonuçları tablo halinde yer almaktadır.

Tablo 4: Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t-Testi Sonuçları

Boyut	Sınıf	N	\bar{X}	Ss	t	p
OYKÖ	7. Sınıf	226	115.60	20.95	1.11	.268
	8. Sınıf	233	113.45	20.57		

*p<.05

Tablo 4 incelendiğinde Okul Yaşam Kalitesi Ölçeğinden elde edilen toplam puanların sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p=.268$), $p<.01$. Buna göre sınıf düzeyinin öğrencilerin okul yaşam kalitesi açısından anlamlı bir değişkeni olmadığı söylenebilir. Her ne kadar yedinci sınıfa devam eden öğrencilerin puan ortalamaları ($\bar{X}=115.60$) sekizinci sınıfa devam eden öğrencilerin puan ortalamalarından ($\bar{X}=113.45$) yüksek olsa da bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

4.1.4. “Öğrencilerin Okul Yaşam Kalitesi Toplam Puanı Anne Eğitim Düzeyine Göre Anlamlı Farklılık Göstermektedir.” Denencesine İlişkin Bulgular

Tablo 5’de anne eğitim düzeyine ilişkin betimsel veriler yer almaktadır. Anne eğitim düzeyi gruplaması yapılırken anket uygulamasında toplam yedi grup belirlenmiştir. Fakat her bir eğitim grubunda bulunan öğrenci sayılarının normal dağılmaması nedeni ile bazı gruplar birleştirilmiştir. Okuryazar olmayan 12, ilkokul mezunu 61, ortaokul mezunu 136, lise mezunu 140, yüksekokul mezunu 31, lisans mezunu 35 ve lisansüstü mezunu olan 8 öğrenci olarak tespit edilmekle birlikte 6 öğrenci bilgisine ulaşılamamıştır. Toplam 453 öğrenci üzerinden işlem yapılmıştır. Bu sayıları dengelemek ve istatistiki analize uygun hale getirmek için okuryazar olmayan ile ilkokul mezunu grubu birleştirilmiş, yüksekokul, lisans ve lisansüstü mezunu grubu birleştirilerek bir grup yapılmıştır. Başlangıçta yedi eğitim düzeyi belirlenmiş olmasına rağmen analizlerin daha güvenilir olması için birleştirmeler yapılarak toplam dört grup üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir.

Tablo 5: Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Betimsel İstatistikler

Boyut	N	\bar{X}	Ss	Min.	Maks.	Çarpıklık	Basıklık
Okur-yazar olmayan ve ilkokul	103	110.78	18.04	59	165	-.138	1.04
Ortaokul	136	113.34	18.60	55	164	-3.06	.615
Lise	140	117.59	21.71	53	169	-.023	.207
Yüksekokul, Lisans ve Lisansüstü	74	116.59	25.49	60	170	-.162	-.170

Okul yaşam kalitesi ölçeği toplam puanlarının anne eğitim düzeyine göre karşılaştırılması yapılmış ve ANOVA sonuçları tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 6: Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	3260.368	3	1086.789	26.948	.057
Gruplarıçi	192915.7	449	429.656		
Toplam	196176.1	452			

*p<.05

Tablo 6 incelendiğinde $F(3, 449) = 26.948$; $p > .05$ gruplar arasında anlamlı farklılığın olmadığı gözlemlenmiştir. Buna göre anne eğitim düzeyinin, öğrencilerin okul yaşam kalitesi açısından anlamlı bir değişkeni olmadığı söylenebilir. Anne eğitim düzeyine göre okul yaşam kalitesi toplam puan ortalamaları incelendiğinde: Okur-yazar olmayan ve ilkokul mezunu $\bar{X}=110.78$, ortaokul mezunu $\bar{X}=113.34$, lise mezunu $\bar{X}=117.59$ ve yüksekokul, lisans ve lisans üstü mezunu $\bar{X}=116.59$ olduğu görülmektedir. Genel olarak bakıldığında okul yaşam kalitesi toplam puanlarında

anne eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmamakla birlikte anne eğitim düzeyi yükseldikçe okul yaşam kalitesi toplam puanlarının daha olumlu olduğu söylenebilir.

4.1.5. “Öğrencilerin Okul Yaşam Kalitesi Toplam Puanı Baba Eğitim Düzeyine Göre Anlamlı Farklılık Göstermektedir.” Denencesine İlişkin Bulgular

Tablo 7’de baba eğitim düzeyi değişkenine ait betimsel istatistiksel veriler yer almaktadır. Baba eğitim düzeyi gruplaması yapılırken anket uygulamasında toplam yedi grup belirlenmiştir. Fakat her bir eğitim grubunda bulunan öğrenci sayılarının normal dağılmaması nedeni ile bazı gruplar birleştirilmiştir. Okuryazar olmayan 4, ilkokul mezunu 57, ortaokul mezunu 100, lise mezunu 134, yüksekokul mezunu 90, lisans mezunu 44 ve lisansüstü mezunu olan 18 öğrenci olarak tespit edilmiş ve 12 öğrenci bilgisine ulaşılammış olmakla birlikte toplam 447 öğrenci işleme alınmıştır. Bu sayıları dengelemek ve istatistiki analize uygun hale getirmek için okuryazar olmayan ile ilkokul mezun grubu birleştirilmiş, lisans ve lisansüstü mezunu grubu birleştirilerek bir grup yapılmıştır. Başlangıçta yedi eğitim düzeyi belirlenmiş olmasına rağmen analizlerin daha güvenilir olması için birleştirmeler yapılarak toplam 5 grup üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir.

Tablo 7: Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Betimsel İstatistikler

Boyut	N	\bar{X}	Ss	Min.	Maks.	Çarpıklık	Basıklık
Okur-yazar olmayan ve ilkokul	61	113.86	17.14	70	165	.213	1.176
Ortaokul	100	112.02	16.90	67	153	-.146	.532
Lise	134	113.67	21.09	55	165	.118	.253
Yüksekokul	90	117.72	21.60	53	169	.112	.446
Lisans ve Lisansüstü	62	115.45	27.42	60	170	-.324	-.384

Okul yaşam kalitesi ölçeği toplam puanının baba eğitim düzeyi değişkenine göre karşılaştırılması yapılmış ve ANOVA sonuçları tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 8: Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	p
Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
Gruplararası	1715.180	4	428.795	.985	.415
Gruplarıçi	192325.5	442	435.126		
Toplam	194040.7	446			

*p<.05

Tablo 8’de okul yaşam kalitesi ölçeği toplam puanları baba eğitim düzeyi değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları yer almaktadır. Tablo 8 incelendiğinde $F(4, 442) = .985; p > .05$ gruplar arasında anlamlı farklılığın olmadığı gözlemlenmiştir. Buna göre baba eğitim düzeyi öğrencilerin okul yaşam kalitesi açısından anlamlı bir değişkeni olmadığı söylenebilir. Baba eğitim düzeyine göre okul yaşam kalitesi toplam puan ortalamaları incelendiğinde: Okur-yazar olmayan ve ilkokul mezunu $\bar{X}=113.86$, ortaokul mezunu $\bar{X}=112.02$, lise mezunu $\bar{X}=113.67$, yüksekokul $\bar{X}=117.72$, lisans ve lisans üstü mezunu $\bar{X}=115.45$ olduğu görülmektedir. Genel olarak bakıldığında okul yaşam kalitesi toplam puanlarında baba eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmamakla birlikte eğitim düzeyi yükseldikçe okul yaşam kalitesi toplam puanlarının daha olumlu olduğu söylenebilir.

4.1.6. “Öğrencilerin Okul Yaşam Kalitesi Toplam Puanı Akademik Olarak Kendini Algılama Düzeyine Göre Anlamlı Farklılık Göstermektedir.” Denencesine İlişkin Bulgular

Akademik olarak algıladıkları başarı düzeyine göre okul yaşam kalitesi betimsel verileri Tablo 9’da yer almaktadır.

Tablo 9: Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam Puanlarının Akademik Başarı Algı Düzeyine Göre Betimsel İstatistikler

Boyut	N	\bar{X}	Ss	Min.	Maks.	Çarpıklık	Basıklık
Zayıf	105	113.61	17.09	55	153	-.278	.746
Orta	230	111.50	20.92	53	170	.039	.320
İyi	108	120.70	22.53	63	169	-.094	-.032

Okul yaşam kalitesi ölçeği toplam puanının akademik başarı algısına göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonuçları tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10: Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam Puanlarının Akademik Başarı Algı Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	6268.424	2	3134.212	7.453	.001	Zayıf-Çok İyi İyi-Çok iyi
Gruplarıçi	185032.8	440	420.529			
Toplam	191301.2	442				

*p<.05

Tablo 10 incelendiğinde $F((2, 440) = 7.453; p < .05)$ gruplar arasında anlamlı farklılığın olduğu gözlemlenmiştir. Buna göre akademik olarak kendini algılama düzeyinin öğrencilerin okul yaşam kalitesi açısından anlamlı bir değişkeni olduğu söylenebilir.

Akademik olarak kendini algılama düzeyine göre okul yaşam kalitesinde anlamlı farklılığın olduğu gözlenmiş ve buna göre gruplar arası farkın kaynağını belirlemek için yapılan Tukey Testi sonuçları tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11: Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam Puanlarının Algılanan Ders Başarı Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Algılanan Ders Başarısı	Algılanan Ders Başarısı	Ortalamalar Arası Fark	p
OYKÖ	İyi	Zayıf	-7.08466	.032
		Orta	9.19501	.000

*p<.05

Tablo 11'e göre algılanan akademik başarı düzeyine göre istatistiksel farkın hangi gruplar arasında olduğu görülmektedir. Kendisini akademik olarak iyi algılayan grup ile zayıf grup arasında ve orta grup arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. Buna göre kendini akademik olarak iyi ($\bar{X}=120.70$) algılayan grubun okul yaşam kalitesi puanlarının, kendini zayıf ($\bar{X}= 113.61$), orta ($\bar{X}=111.50$) olarak algılayan öğrencilerin okul yaşam kalitesi puanlarına göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.2. Ortaokul Öğrencilerinin Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeğine İlişkin Bulgular

4.2.1. “Öğrencilerin Meslek Kararı Verme Yetkinliği Yüksek Düzeydedir.” Denencesine İlişkin Bulgular

Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği (MKVYÖ) toplam puanlarına yönelik betimsel veriler tablo 12'de yer almaktadır.

Tablo12: Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler

Boyut	N	\bar{X}	Ss	Min.	Maks.	Çarpıklık	Basıklık
MKVYÖ	459	108.44	16.74	34	135	-.688	.382

Tablo 12 incelendiğinde Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği toplam puan ortalaması 108.44 olarak tespit edilmiştir. Ölçekten alınan puan ne kadar yüksekse meslek kararı verme yetkinliğinin de yüksek olduğu söylenebilir.

4.2.2. “Öğrencilerin Meslek Kararı Verme Yetkinliği Toplam Puanı Cinsiyete Göre Anlamlı Farklılık Göstermektedir.” Denencesine İlişkin Bulgular

Bu bölümde Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği toplam puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 13: Meslek Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	t	p
MKVYÖ	Kız	203	110.85	14.96	2.60	.009
	Erkek	248	106.82	17.84		

*p<.05

Tablo 13 incelendiğinde öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği algıları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir, p<.05. Buna göre kız öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği algısı ($\bar{X}=110.85$), erkek öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği algısına göre ($\bar{X}=106.82$) daha olumlu olduğu söylenebilir.

4.2.3. “Öğrencilerin Meslek Kararı Verme Yetkinliği Toplam Puanı Sınıf Düzeyine Göre Anlamlı Farklılık Göstermektedir.” Denencesine İlişkin Bulgular

Bu bölümde Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği toplam puanlarının sınıf düzeyine göre karşılaştırılması ve t-testi sonucu yer almaktadır.

Tablo 14: Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Boyut	Sınıf	N	\bar{X}	Ss	t	p
MKVYÖ	7. Sınıf	226	110.45	16.36	2.55	.011
	8. Sınıf	233	106.48	16.31		

*p<.05

Tablo 14 incelendiğinde öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği algıları sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir, p<.05. Buna göre 7. sınıf öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği algısı ($\bar{X}=110.45$), 8. sınıf öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği algısına göre ($\bar{X}=106.48$) daha olumlu olduğu söylenebilir.

4.2.4. “Öğrencilerin Meslek Kararı Verme Yetkinliği Toplam Puanı Anne Eğitim Düzeyine Göre Anlamlı Farklılık Göstermektedir.” Denencesine İlişkin Bulgular

Bu bölümde anne eğitim düzeyi gruplarına ilişkin betimsel veriler tablo 15’de yer almaktadır.

Tablo 15: Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Betimsel İstatistikler

Boyut	N	\bar{X}	Ss	Min.	Maks.	Çarpıklık	Basıklık
Okur-yazar olmayan ve ilkokul	103	103.93	15.44	60	135	-.238	-.266
Ortaokul	136	106.78	17.73	59	135	-.611	-.406
Lise	140	112.65	14.92	64	135	-.822	.648
Yüksekokul Lisans ve Lisansüstü	74	110.83	17.97	34	135	-1.319	3.255

Tablo 15 incelendiğinde yüksekokul, lisans ve lisansüstü grubundaki verilerin normal dağılmadığı görülmüştür. Bu nedenle non-parametrik analiz tekniği olan Kruskal Wallis Test uygulanmasına karar verilmiştir.

Meslek Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği toplam puanlarının anne eğitim düzeyine göre karşılaştırılması ve Kruskal Wallis test analiz sonuçları tablo 16'da yer almaktadır.

Tablo 16: Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis Test Sonuçları

Grup	N	Sıra ortalaması	Sd	χ^2	p
Okur-yazar olmayan ve ilkokul	103	184.15	3	21.98	.000
Ortaokul	136	215.69			
Lise	140	258.14			
Yüksekokul					
Lisans ve Lisansüstü	74	248.51			

*p<.05

Tablo 16 incelendiğinde meslek kararı verme toplam puanlarının anne eğitim düzeyi gruplarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir, χ^2 (sd=3, n=453) =21.98, p<.05. Buna göre anne eğitim düzeyinin öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği açısından anlamlı bir değişkeni olduğu söylenebilir. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında en yüksek meslek kararı verme yetkinliğine sahip grubun lise mezunu (258.14) grubu olduğu ve sırasıyla yüksekokul, lisans ve lisansüstü mezunu (248.51), ortaokul mezunu (215.69) ve okur-yazar olmayan ve ilkokul mezunu (184.15) geldiği söylenebilir.

Gruplar arası farkın kaynağını belirlemek için yapılan Mann-Whitney U testi sonucu tablo 17’de yer almaktadır.

Tablo 17: Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Grup		N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Okur-yazar olmayan ve ilkokul / Lise	Okur-yazar olmayan ve ilkokul	103	98.20	10115	4759	.000
	Lise	140	139.51	19531		
Okur-yazar olmayan ve ilkokul / Yüksekokul Lisans ve Lisansüstü	Okur-yazar olmayan ve ilkokul	103	78.83	8120	2764	.002
	Yüksekokul Lisans ve Lisansüstü	74	103.15	7633		
Ortaokul / Lise	Ortaokul	136	125.77	17104.50	7788.5	.009
	Lise	140	150.87	21121.50		

*p<.05

Tablo 17 incelendiğinde gruplar arası anlamlı farkın hangi gruplara arasında olduğunu belirlemek için yapılan u-testi sonucuna göre 3 grup arasında anlamlı farklılık gözlenmiştir. Okur-yazar olmayan ve ilkokul mezunu grup ile lise mezunu grup arasında anlamlı farklılık bulunmuştur, U=4759, p<.05. Buna göre lise mezunu (sıra ortalaması 139.51) gruptaki öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği puanlarının okur-yazar olmayan ve ilkokul mezunu (sıra ortalaması 98.20) öğrencilerin puanlarından daha yüksek olduğu söylenebilir. Okur-yazar olmayan ve ilkokul mezunu grup ile yüksekokul, lisans ve lisansüstü mezunu grup arasında anlamlı farklılık bulunmuştur, U=2764, p<.05. Buna göre yüksekokul, lisans ve lisansüstü mezunu (sıra ortalaması 103.15) gruptaki öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği puanlarının okur-yazar olmayan ve ilkokul mezunu (sıra ortalaması 78.83) öğrencilerin puanlarından daha yüksek olduğu söylenebilir. Ortaokul mezunu grup

ile lise mezunu grup arasında anlamlı farklılık bulunmuştur, $U=7788.5$, $p<.05$. Buna göre lise mezunu (sıra ortalaması 150.87) gruptaki öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği puanlarının ortaokul mezunu (sıra ortalaması 125.77) öğrencilerin puanlarından daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.2.5. “Öğrencilerin Meslek Kararı Verme Yetkinliği Toplam Puanı Baba Eğitim Düzeyine Göre Anlamlı Farklılık Göstermektedir.” Denencesine İlişkin Bulgular

Bu bölümde baba eğitim düzeyi gruplarına ilişkin betimsel veriler tablo 18’de yer almaktadır.

Tablo 18: Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Betimsel İstatistikler

Boyut	N	\bar{X}	Ss	Min.	Maks.	Çarpıklık	Basıklık
Okur-yazar olmayan ve ilkokul	61	105.78	16.31	60	135	-.463	.084
Ortaokul	100	104.14	18.05	59	135	-.319	-.659
Lise	134	108.91	17.04	34	135	-1.005	2.016
Yüksekokul	90	111.52	15.99	64	134	-.743	-.064
Lisans ve Lisansüstü	62	113.87	13.71	78	135	-.762	.222

Betimsel veriler incelendiğinde lise mezunu gruptaki verilerin normal dağılmadığı görülmüştür. Bu nedenle non-parametrik analiz tekniği olan Kruskal Wallis Test uygulanmasına karar verilmiştir.

Meslek kararı verme yetkinliği ölçeği toplam puanlarının baba eğitim düzeyine göre karşılaştırılması ve Kruskal Wallis test analiz sonuçları tablo 19’da yer almaktadır.

Tablo 19: Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Kruskal Wallis Test Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sd	χ^2	p
Okur-yazar olmayan ve ilkokul	61	198.62	4	17.54	.002
Ortaokul	100	191.09			
Lise	134	226.23			
Yüksekokul	90	247.57			
Lisans ve Lisansüstü	62	263.01			

*p<.05

Tablo 19 incelendiğinde Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği puanlarının baba eğitim düzeyi gruplarına göre anlamlı bir farklılık görülmektedir, χ^2 (sd=4, n=447) =17.54, p<.05. Buna göre baba eğitim düzeyi öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliğini açısından anlamlı bir değişken olduğu söylenebilir. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında en yüksek meslek kararı verme yetkinliğine sahip grubun lisans ve lisansüstü mezunu (263.01) grubu olduğu ve sırasıyla yüksekokul mezunu (247.57), lise mezunu (226.23), okur-yazar olmayan ve ilkokul mezunu (198.62) ve ortaokul mezunu (191.09) geldiği söylenebilir.

Gruplar arası farkın kaynağını belirlemek için yapılan Mann-Whitney U testi sonucu tablo 20’de yer almaktadır.

Tablo 20: Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Mann-Whitney U Test Sonuçları

Grup	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Okur-yazar olmayan ve İlkokul/ Yüksekokul	61	66.21	4039	21.48	.024
Okur-yazar olmayan ve İlkokul/ Lisans ve Lisansüstü	61	52.90	3227	1336	.005
Ortaokul/ Lise	100	106.95	10694.50	5644.50	.039
Ortaokul/ Yüksekokul	134	125.38	16800.50		
Ortaokul/ Lisans ve Lisansüstü	100	84.50	8449.50	3399.50	.004
Lisans ve Lisansüstü	90	107.73	9695.50		
Ortaokul/ Lisans ve Lisansüstü	100	71.47	7147	2097	.001
Lisans ve Lisansüstü	62	97.68	6056		

*p<.05

Tablo 20 incelendiğinde gruplar arası anlamlı farkın hangi gruplara arasında olduğunu belirlemek için yapılan u-testi sonucuna göre 5 grup arasında anlamlı farklılık gözlenmiştir. Okur-yazar olmayan ve ilköğretim mezunu grup ile yükseköğretim mezunu grup arasında anlamlı farklılık bulunmuştur, U=2148, p<.05. Buna göre yükseköğretim mezunu (sıra ortalaması 82.63) gruptaki öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği puanlarının okur-yazar olmayan ve ilköğretim mezunu (sıra ortalaması 66.21) gruptaki öğrencilerin puanlarından daha yüksek olduğu söylenebilir. Okur-yazar olmayan ve ilköğretim mezunu grup ile lisans ve lisansüstü mezun grup arasında anlamlı farklılık bulunmuştur, U=1336, p<.05. Buna göre lisans ve lisansüstü mezunu (sıra ortalaması 70.95) gruptaki öğrencilerin meslek karar verme yetkinliği

puanlarının okur-yazar olmayan ve ilkokul mezunu (sıra ortalaması 52.90) gruptaki öğrencilerin puanlarından daha yüksek olduğu söylenebilir. Ortaokul mezunu grup ile lise mezunu grup arasında anlamlı farklılık bulunmuştur, $U=5644.50$, $p<.05$. Buna göre lise mezunu (sıra ortalaması 125.38) gruptaki öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği puanlarının ortaokul mezunu (sıra ortalaması 106.95) gruptaki öğrencilerin puanlarından daha yüksek olduğu söylenebilir. Ortaokul mezunu grup ile yüksekokul mezunu grup arasında anlamlı farklılık bulunmuştur, $U=3399.50$, $p<.05$. Buna göre yüksekokul mezunu (sıra ortalaması 107.73) gruptaki öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği puanlarının ortaokul mezunu (sıra ortalaması 84.50) gruptaki öğrencilerin puanlarından daha yüksek olduğu söylenebilir. Ortaokul mezunu grup ile lisans ve lisansüstü mezunu grup arasında anlamlı farklılık bulunmuştur, $U=2097$, $p<.05$. Buna göre lisans ve lisansüstü mezunu (sıra ortalaması 97.68) gruptaki öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği puanlarının ortaokul mezunu (sıra ortalaması 71.47) gruptaki öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.2.5. “Öğrencilerin Meslek Kararı Verme Yetkinliği Toplam Puanı Akademik Olarak Kendini Algılama Düzeyine Göre Anlamlı Farklılık Göstermektedir.” Denencesine İlişkin Bulgular

Bu bölümde akademik başarı algı düzeyi gruplarına ilişkin betimsel veriler tablo 21’de yer almaktadır.

Tablo 21: Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam Puanlarının Akademik Başarı Algı Düzeyine Göre Betimsel İstatistikler

Boyut	N	\bar{X}	Ss	Min.	Maks.	Çarpıklık	Basıklık
Zayıf	105	97.31	18.19	34	135	-.391	.379
Orta	230	109.86	14.32	65	135	-.482	-.110
İyi	108	116.94	13.74	74	135	-1.05	.805

Meslek kararı verme yetkinliği ölçeği toplam puanlarının akademik başarı algısına göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonuçları tablo 22’de yer almaktadır.

Tablo 22: Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam Puanlarının Akademik Başarı Algı Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANAVO) Test Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	21264.146	2	10632.073	46.014	.000
Gruplarıçi	101666.4	440	231.060		
Toplam	122930.5	442			

*p<.05

Tablo 20 incelendiğinde $F(2, 440) = 46.014$; $p < .05$) gruplar arasında anlamlı farklılığın olduğu gözlemlenmiştir. Buna göre akademik olarak kendini algılama düzeyinin öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği açısından anlamlı bir değişkeni olduğu söylenebilir.

Akademik olarak kendini algılama düzeyine göre meslek kararı verme yetkinliğinde anlamlı farklılığın olduğu gözlenmiş ve buna göre gruplar arası farkın kaynağını belirlemek için yapılan Tukey Testi sonuçları tablo 23’de verilmiştir.

Tablo 23: Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam Puanlarının Algılanan Ders Başarı Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Algılanan Ders Başarısı	Algılanan Ders Başarısı	Ortalamalar Arası fark	p
MKVYÖ	İyi	Zayıf	19.63016	.000
		Orta	7.07488	.000
	Zayıf	Orta	-12.55528	.000

*p<.05

Tablo 23’e göre incelendiğinde algılanan akademik başarı düzeyine göre istatistiksel farkın hangi gruplar arasında olduğu görülmektedir. Kendisini akademik olarak iyi algılayan grup ile zayıf grup ile orta grup arasında anlamlı fark olduğu

görülmektedir. Ayrıca kendisini zayıf algılayan grup ile orta grup arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. Buna göre kendini iyi olarak algılayan grubun ($\bar{X}=116.94$) meslek kararı verme yetkinliği puanlarının, orta grubun ($\bar{X}=109.86$), zayıf ($\bar{X}= 97.31$) grubun puanlarından daha yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca kendini akademik olarak orta algılayan ($\bar{X}=109.86$) grubun meslek kararı verme yetkinliği puanlarının kendini zayıf algılayan ($\bar{X}= 97.31$) grubun öğrencilerinden daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.3. “Ortaokul Öğrencilerinin Okul Yaşam Kalitesi Toplam Puanı İle Meslek Kararı Verme Yetkinliği Toplam Puanları Arasında Anlamlı Bir İlişki Vardır.” Denencesine İlişkin Bulgular

Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği toplam puanı ile Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği toplam puanı arasındaki ilişki ve pearson korelasyon katsayısı tablo 24’de yer almaktadır.

Tablo 24: Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam Puanları ile Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği Toplam Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Pearson Korelasyon Katsayı Sonuçları

Değişken	N	<i>r</i>	p
Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanı	459	.223**	.000
Meslek Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği Puanı			

* $p<.01$

Tablo 24 incelendiğinde okul yaşam kalitesi ile meslek kararı verme yetkinliği arasında pozitif ve düşük düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir, $r=0.223$, $p<.05$. Korelasyon katsayısının 1.00 olması mükemmel ilişkiyi, 0 olması ilişkinin olmamasını ve -1.00 olması negatif yönde mükemmel bir ilişkiyi göstermektedir. Korelasyon sayısının yorumlanmasında farklı yorumlar bulunmakla birlikte 1.00-0.70 arası yüksek; 0.70-0.30 arası orta; 0.30-0.00 arasında olması ise düşük düzeyde ilişki olarak tanımlanabilmektedir (Büyüköztürk,2015).

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde okul yaşam kalitesi ile meslek kararı verme yetkinliği cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi, akademik olarak kendini algılama düzeyi ve aralarındaki ilişki betimsel tarama yöntemi ile araştırılmış ve elde edilen bulgular tartışılıp yorumlanmıştır.

5.1. Ortaokul Öğrencilerinin Okul Yaşam Kalitesi Ölçeğine İlişkin Bulgular

5.1.1. “Öğrencilerin Okul Yaşam Kalitesi Algısı Yüksek Düzeydedir.” Denencesine İlişkin Bulguların Yorumlanması.

Çalışma grubu 459 öğrenci üzerinde yapılan çalışmada öğrencilerin aldıkları puanlar en az 53 ve en çok 170 puan aralığında değiştiği görülmüştür. Grubun puan ortalaması ise 114.51 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu sayısal veri ölçeği geliştiren Sarı (2007) tarafından belirli ölçülere göre tanımlama yapılmaması nedeni ile kesin bir yorumlama yapılamamaktadır. Ancak ilgili literatür çalışmaları incelendiğinde Sarı (2007), Sarı ve arkadaşları (2007), Türkoğlu'nun (2012) ve Bilgiç'in (2009) çalışmaları incelendiğinde elde edilen puanların 1-5 puan aralığına çevrildiğini ve çalışmalarında sırasıyla 3.47, 2.80, 3.31 ve 3.15 ortalamaları buldukları ve bu durumu orta düzey olarak yorumladıkları görülmüştür. Bu yorumlamalar dikkate alınarak bu çalışmadan çıkan sonucu 1-5 puan aralığına çevirdiğimizde 3.27 olarak bulunmuştur. Literatür incelemesine dayanılarak elde edilen puanın orta düzeyde olduğu söylenebilir. Öğrencilerin genel olarak orta düzeyde okul yaşam kalitesine sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir. Bu yorum üzerine öğrencilerin okul yaşam kalitesi yüksektir denencesi doğrulanmamıştır.

Elde edilen bu veri genel olarak diğer yapılan akademik çalışmalardaki sayısal verilerle benzerlik oluşturmaktadır. Sarı'nın (2007), Adana ilinde 2254

ortaokul öğrencisi üzerindeki çalışmasında 3.47 olarak bulunmuş ve ortanın biraz üzerinde olarak değerlendirilmiştir. Bilgiç (2009), Adana merkezinde ikinci kademedeki olan 298 öğrenci üzerinde 3.15 olarak bulunmuştur. İlmen (2010), Van ilinde 8. Sınıf öğrencilerinden 3 farklı sosyoekonomik düzeye sahip okullardan toplam 270 kişiye uygulanmış ve üç grupta da en yüksek 114.71, en düşük 100 ortalama bulmuştur. Beşatlı ve Tunç (2013), Şanlıurfa da 6.,7. ve 8. sınıf öğrencilerinden toplam 469 öğrenciye uygulamış ve 3.30 ortalama bulunmuştur.

Okul yaşam kalitesi ölçeğinden elde edilen bu puan neden bu düzeyde olduğunu araştırmaya katılan grubun 7. ve 8. sınıf öğrencileri olması nedeni ile yaşamlarında bir dönem geçişi aşamasında olmaları ile ilgili düşünülebilir. Ergenlik döneminde yeni sorumlulukların kazandırılmaya çalışılması özellikle Temel Eğitimden Orta Öğretime Geçiş (TEOG) baskısı varken aynı zamanda bireyin özgür bir kişilik oluşturma çabası ve okuldaki otorite kurallarının olması nedeni ile okula karşı önyargıların ya da okuldaki yaşantılara bakış açısının olumsuz olmasını sağlayabileceği düşünülebilir. Aynı zamanda bu ortalamaya ergenin arkadaş çevresi ile olan olumlu yaşantıları ve öğretmenleri tarafından onaylanması gibi olumlu yaşantılar birey açısından okula yönelik olumlu duyguların artmasına neden olduğu düşünülebilir. Kısacası öğrencinin yaşam döngüsündeki ergenlik döneminin ve eğitim yaşantısındaki önemli bir sınav döneminin aynı dönemde olması okula karşı hem olumlu hem de olumsuz duyguların oluşmasına katkı sağladığı düşünülebilir. Son olarak gelişim ilkelerinden gelişimin dönüşümlü olması nedeni ile ergenlikte gelişimin bilişselden cinselliğe kayması bu sonuca katkı sağladığı da düşünülebilir.

5.1.2. “Öğrencilerin Okul Yaşam Kalitesi Toplam Puanı Cinsiyete Göre Anlamlı Farklılık Göstermektedir.” Denencesine İlişkin Bulguların Yorumlanması.

Öğrencilerin okul yaşam kalitesinin cinsiyete yönelik denence doğrulanmıştır. Ortaokul öğrencilerinin okul yaşam kalitesi algısı 203 kız, 248 erkek öğrenci üzerinden cinsiyete göre incelemesinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur, ($p=.006$, $p<.05$). Elde edilen verilere göre kız öğrencilerin ölçekten aldığı puanların ortalaması 117.44, erkek öğrencilerin ortalaması 112.03 olarak bulunmuştur. İstatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmakla birlikte ortalama

değerlere bakıldığında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek okul yaşam kalitesine sahip olduğu söylenebilir.

Tunç ve Beşatlı (2012), Bilgiç (2009), Gedik (2014), Durmaz (2008), Sarı, Ötünç ve Erceylen'nın (2007) yaptıkları okul yaşam kalitesi düzeyinin cinsiyet değişkeni açısından incelediklerinde istatistiksel olarak anlamlı fark bulamadıklarını fakat ortalama değerlerin kız öğrencilerde yüksek algılandığını bulmuşlardır. Bu anlamda bu çalışmada adı geçen çalışmalar ile benzer sonuçları göstermektedir. Diğer yandan literatür incelendiğinde Türkoğlu (2012), Önder ve Sarı (2012), İnal ve Sadık (2011), Alaca (2011) yaptıkları çalışma da okul yaşam kalitesi algısının cinsiyet değişkeni açısından incelediklerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık ve ortalama değer olarak kız öğrencilerin okul yaşam kalitesi düzeyini erkek öğrencilere göre daha yüksek bulmuşlardır. Tüm çalışmalar dikkate alındığında bu çalışmadan elde edilen sonuç ile literatürde bulunan diğer çalışmalar ile benzer sonuç bulunduğu söylenebilir.

Kız öğrencilerin okul yaşam kalitesi algısının erkek öğrencilere göre daha yüksek çıkmasını kız öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerinde ve öğretmenlerle kurduğu ilişkide daha empatik davranmalarının etkili olabileceği ve zorba davranışları erkek öğrencilere göre daha az göstermeleri okulu daha olumlu algılamalarına neden olduğu düşünülmektedir (Önder ve Sarı, 2012).

Ayrıca kültürel olarak kız çocukları yetiştirme tutumu göz önüne alındığında genellikle hanım ol, cici kız ol, sessiz ol, kızlar yaramazlık yapmaz, kızlar akıllı ve uslu olur gibi söylemlerle yetiştirmenin kız öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerini, öğretmenleri ve okul yönetimi ile kurduğu iletişimi, ders esnasında ki davranışlarını kontrol ettiği söylenebilir. Bu durum, uygun davranmanın da karşısında alınan dönütlerin olumlu olacağı ve bu nedenle de öğrencinin okula karşı olumlu duygu geliştirebileceği ifade edilebilir. Aynı şekilde erkek öğrencilerin yaramaz tutumları örneğin zorba davranışlarının kızlara göre daha yüksek olması arkadaşlık ve okul yönetimi, öğretmen tutumlarını da olumsuz yönde etkileyebileceği düşünülmektedir.

Kız öğrencilerin akademik başarısı erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu dikkate alındığında (Özkal ve Çetingöz, 2006) öğretmenlerinde öğrencilere verdiği tepki farklı olacaktır. Bu sebebin de kız öğrencilerin okul yaşam kalitesi algılarını olumlu yönde etkileyebileceği düşünülmektedir.

5.1.3. “Öğrencilerin Okul Yaşam Kalitesi Toplam Puanı Sınıf Düzeyine Göre Anlamlı Farklılık Göstermektedir.” Denencesine İlişkin Verilerin Yorumlanması.

Öğrencilerin okul yaşam kalitesinin sınıf düzeyine göre yapılan deneye doğrulanmamıştır. Ortaokul öğrencilerinin okul yaşam kalitesi puanı sınıf düzeyine göre 226 7. sınıf, 233 8. sınıf öğrencisi üzerinden yapılan çalışmada istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, ($p=.268$, $p<.05$). İstatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamakla birlikte 7. sınıf öğrencilerinin okul yaşam kalitesi ölçeği puan ortalaması 115.60, 8. sınıf öğrencilerinin ise 113.45 olarak bulunmuştur. Buna göre 7. sınıf öğrencilerin okul yaşam kalitesi ölçeği puanlarının 8. sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğu söylenebilir.

İlgili alan yazın incelendiğinde bazı çalışmalar ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Türkoğlu(2012) ilköğretim öğrencileri ile okul yaşam kalitesini sınıf düzeyine göre incelediği bir çalışmada istatistiksel olarak anlamlı fark bulmamakla birlikte ortalama değerler üzerinden 8. sınıfa doğru puanların azaldığını tespit etmiştir. Aynı şekilde benzer sonuçlara Tunç ve Beşatlı'nın (2013), Durmaz'ın (2008) ve Alaca'nın da (2011) ulaştığı görülmüştür. Ilgan, Oğuz ve Yapar (2013), okul yaşam kalitesini sınıf düzeyine göre incelediğinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulmuş ve ortalamalar bazında 6., 7., 8., 10., 11., 12. sınıflar arasında farklar olduğu ve genel olarak 7. sınıftan sonra okul yaşam kalitesi puanlarında azalma olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı şekilde Bilgiç (2009) okul yaşam kalitesini sınıf düzeyine göre incelediği çalışmada sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulmuş ve 6., 7. Ve 8. sınıflar arasında fark olduğu ve 6. sınıf puanlarının 7. ve 8. sınıflardan yüksek olduğunu ve 8. sınıfa doğru puanlarda azalma olduğunu ifade etmişlerdir. Benzer sonuçlara Gedik'in (2014), Sarı, Ötünç ve Erceylan'ın (2007) ulaştığı görülmüştür. Genel anlamda bu çalışmada ve literatüre

bakıldığında sınıf düzeyi yükseldikçe okul yaşam kalitesi algısında azalma olduğu görülmektedir.

Sınıf düzeyi yükseldikçe okul yaşam kalitesi algısındaki azalma öğrencilerin yaşadığı dönemin özelliği olarak açıklanabileceği düşünülmektedir. Özellikle ergenlik dönemine doğru öğrencilerin olaylara bakış açısı, beklentileri ve otoriteye yaklaşımı değişmektedir. Ergenleri memnun etmenin zor olduğu bu dönemde okulun imkânları ya da olanakları, öğretmen ve okul idaresinin tutum ve davranışları yetersiz kalabilir. Ergen benmerkezciliğinin olduğu bu dönemde otoriteye başkaldırma ve asilik dönemlerinin de olması aile içinde yaşanan çatışmaları arttırdığı gibi okul içinde de sıkıntılı durumların sayısını arttırmaktadır. Bu nedenle okul yaşam kalitesi algısında azalma olabileceği ifade edilebilir.

Son sınıflara doğru ve özellikle 8. sınıflara doğru okul yaşam kalitesi algısında ki azalmanın aynı zamanda Teog sınavı ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Bu dönemde ailelerin ve okulun öğrenciden beklentileri artmakta ve öğrencilerden bu sınavlara daha çok motive olmaları için fedakarlıklar yapmaları beklenmektedir. Özellikle sosyal faaliyetlere ayrılan zamanlarda azalmalar ya da bitmeler gözlenmektedir. Bu anlamda da ergenlik dönemindeki öğrencinin okuldan aldığı doyum azalmaktadır. Bu dönemde aynı zamanda hem etüt hem de okuldaki kursların olması okul yaşamından öğrencinin bunalmasına neden olmaktadır. Bu dönemde ergenler için birinci öncelik arkadaş grubuna katılma ve onlarla boş zaman etkinlikleri yapma konusunda ergenlik dönemi öğrencisi zaman bulamamaktadır.

5.1.4. “Öğrencilerin Okul Yaşam Kalitesi Toplam Puanı Anne Eğitim Düzeyine Göre Anamlı Farklılık Göstermektedir.” Denencesine İlişkin Verilerin Yorumlanması.

Öğrencilerin okul yaşam kalitesinin anne eğitim düzeyine göre farklılaştığına yönelik yapılan denence doğrulanmamıştır. Ortaokul öğrencilerinin okul yaşam kalitesi ölçeği toplam puanları anne eğitim düzeyi değişkenine göre yapılan analizde istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç elde edilememiştir, $F((3, 449) = 26.948; p > .05)$. Genel olarak istatistiksel olarak anlamı farklılık bulunmamakla birlikte okul yaşam

kalitesi toplam puan ortalamalarında anne eğitim düzeyine göre eğitim düzeyi yükseldikçe okul yaşam kalitesi toplam puanlarının da yükseldiği görülmüş ve buna göre anne eğitim seviyesi yükseldikçe okul yaşam kalitesinin yükseldiği söylenebilir.

İlgili literatüre bakıldığında okul yaşam kalitesi anne eğitim düzeyine göre incelenen çalışmalarda farklı sonuçların yer aldığı görülmektedir. Türkoğlu'nun (2012), Alaca'nın (2011) çalışmalarında okul yaşam kalitesinde anne eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık bulunmakla birlikte eğitim seviyesi yükseldikçe okul yaşam kalitesi puanlarının yükseldiği görülmüştür. Alaca'nın (2011), çalışmasında ilkokul mezunu anne lehine ile okuma yazma bilmeyen arasında; ilkokul, ortaokul ve lise mezunu lehine okuma yazma bilmeyen arasında anlamlı fark bulunmuştur. Türkoğlu'nun (2012) yaptığı çalışmada lise ve dengi okul mezunu lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Durmaz'ın (2008) yaptığı çalışmada anlamlı fark bulunmamakla birlikte yükseköğretim mezunu grubun okul yaşam kalitesi puanları ilkokul ve lise mezunu grubun puanlarından yüksek olduğu ortalamalar üzerinden söylenmiştir. Bu çalışma da Durmaz'ın (2008) verileri ile benzer sonuçlar elde edildiği söylenebilir.

Anne-baba eğitim düzeyine göre okul yaşam kalitesi algısı arasındaki anlamlı bir fark bulunmaması durumu günümüz koşulları ile ilgili olabileceği ve aile eğitimi ve aile tutumları ile de ilgili olabileceği düşünülmektedir. Araştırma da elde edilen bu sonucu günümüzdeki bilgiye ulaşma konusu ile ilgili olabileceği düşünülebilir. Örneğin anne ilkokul ya da ortaokul mezunu olabilirken anne eğitim seminerlerine katılmış ya da kendini geliştirmiş olabilir. Bu da eğitim seviyesi ile eğitimi yaklaşımı arasında fark yaratabilir. Bu çalışma da anne eğitim seviyesine göre anlamlı bir fark bulunamamışken ayrıca İlğan, Oğuz ve Yapar'ın (2013) okul yaşam kalitesini bazı değişkenlere göre inceledikleri bir çalışmada anne-babanın ne iş yaptığı ile ailenin gelir düzeyi ile ve kardeş sayısına göre de anlamlı farklılıklar olmadığı bulunmuştur. Bu durumda göz önünde bulundurulduğunda okul yaşam kalitesi birçok faktörden etkilenirken anne eğitim seviyesi okul yaşam kalitesini yüksek derecede etkileyebilecek bir değişken olmayabileceği de düşünülebilir.

5.1.5. “Öğrencilerin Okul Yaşam Kalitesi Toplam Puanı Baba Eğitim Düzeyine Göre Anlamlı Farklılık Göstermektedir.” Denencesine İlişkin Verilerin Yorumlanması.

Öğrencilerin okul yaşam kalitesinin baba eğitim düzeyine göre farklılaştığına yönelik denence doğrulanmamıştır. Ortaokul öğrencilerinin okul yaşam kalitesi ölçeği toplam puanları baba eğitim düzeyine göre yapılan analizde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık elde edilememiştir, $F(4, 442) = .985; p > .05$). Genel olarak bakıldığında okul yaşam kalitesi toplam puanlarında baba eğitim düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmamakla birlikte eğitim düzeyi yükseldikçe okul yaşam kalitesi toplam puanlarının da yükseldiği görülmüştür. Buna göre baba eğitim seviyesi yükseldikçe okul yaşam kalitesinin yükseldiği söylenebilir.

Okul yaşam kalitesi baba eğitim düzeyi değişkeni ile ilgili çalışmalar anne eğitim düzeyi değişkeni ile ilgili benzer sonuçlara sahip olduğu hem literatür taramasında hem de analiz sonucundaki değerlendirmelerde görülmüştür. Bu veride aynı anne eğitim düzeyi değişkeninin de olduğu değerlendirilebilir.

5.1.6. “Öğrencilerin Okul Yaşam Kalitesi Toplam Puanı Akademik Olarak Kendini Algılama Düzeyine Göre Anlamlı Farklılık Göstermektedir.” Denencesine İlişkin Verilerin Yorumlanması.

Öğrencilerin okul yaşam kalitesinin akademik olarak kendini algılama düzeyine göre farklılaştığına yönelik denence doğrulanmıştır. Okul yaşam kalitesi puanlarının akademik olarak kendini algılama düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur, $F(2, 440) = 7.453; p < .05$). Kendisini akademik olarak iyi algılayan grup ile zayıf grup ile orta grup arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. Ortalamalar da incelendiğinde iyi olan grup ile orta, zayıf grup arasında fark olduğu söylenebilir.

Alan yazın incelendiğinde İlğan ve arkadaşlarının (2013), akademik başarı ve motivasyon ile okul yaşam kalitesi arasında orta düzey bir ilişki bulmuştur. Ayrıca Tunç ve Beşatlı (2013), ortaokul öğrencilerinin algıladıkları başarıya göre zayıf ve

iyi algılayanlar lehine, orta algılayan aleyhine sonuçlar bulmuştur. İlmen (2010), yaptığı bir çalışmada akademik yönden iyi olan okul grubunu okul yaşam kalitesi ölçeği toplam puanlarının de yükseldiğini bulmuştur.

Genel olarak okul yaşam kalitesi akademik olarak kendini algılama düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmakla birlikte akademik başarı algısı yükseldikçe okul yaşam kalitesinin de artabileceği söylenebilir. Verilere göre bu sonucun öğrencilerin okulda yaşadığı akademik başarısı sonucu öğretmenlerinden ve arkadaşlarından hatta ailesinden aldığı tepkilerin olumlu olmasının yol açacağı söylenebilir. Öğrencinin arkadaşları, öğretmenleri tarafından aldığı olumlu dönütler ile okula yönelik duygularının daha olumlu olacağı ifade edilebilir. Aynı zamanda öğrencinin akademik yaşantısında ki başarılarının öğretmenleri, ailesi ve arkadaşları tarafından pekiştirilmesi hem akademik başarısını arttırabileceği hem de okula yönelik duygularının daha pozitif olmasını sağlayabileceği söylenebilir.

5.2. Ortaokul Öğrencilerinin Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeğine İlişkin Bulgular

5.2.1. “Öğrencilerin Meslek Kararı Verme Yetkinliği Yüksek Düzeydedir.” Denencesine İlişkin Verilerin Yorumlanması

Çalışma grubu toplam 459 öğrenci üzerinden yapılan çalışmada en yüksek 135, en az 34 puan alındığı görülmüştür. Grubun ortalama puanı ise 108.44 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu veri hakkında ölçeği geliştiren Bozgeyikli (2004) tarafından belirli ölçütler konulmadığı için kesin bir yorum yapılamamakla birlikte; elde edilen veri 1-5 puan aralığına dönüştürdüğümüzde 3,09 bulunmuş ve bu durum ilgili denencenin doğrulanmadığını göstermektedir.

İlgili alan yazın incelendiğinde bu konu ile örtüşen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ayrıca bu çalışmada meslek kararı verme yetkinliği toplam puanı üzerinden istatistiksel analizler yapılmış ve ilgili alanda yapılan çalışmalarda ölçeğin 3 alt boyutu üzerinden analizler yapıldığı görülmüştür. Bu nedenle bire bir kıyaslama

yapılabilecek bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ayrıca meslek kararı verme yetkinliği ölçeği toplam puanı üzerinden yapılan herhangi bir yoruma rastlanmamıştır.

Bu çalışmada elde edilen sonucun nedeni olarak meslek kararı verme yetkinliği düzeyinin ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin meslek ile ilgili deneyimlerinin ve meslek seçimine kendilerini henüz daha yakın görmemeleri neden olmuş olabileceği söylenebilir. Ayrıca meslek seçimine dair kendilerini sınavacağı ortamlara girmemiş olmalarının da etkili olabileceği düşünülebilir. Bu konunun daha iyi açıklanması diğer değişkenler ile ilgili ilişkilerin açıklamaları ile netleşeceği düşünülmektedir.

5.2.2. “Öğrencilerin Meslek Kararı Verme Yetkinliği Toplam Puanı Cinsiyete Göre Anlamlı Farklılık Göstermektedir.” Denencesine İlişkin Verilerin Yorumlanması.

Ortaokul öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği toplam ölçek puanı 203 kız, 248 erkek öğrenci üzerinden yapılan çalışmada cinsiyete göre farklılık göstermektedir denencesi doğrulanmıştır. Yapılan t-testi sonucuna göre ortaokul öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği algıları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir, $p < .05$. Kız öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği algısı ortalaması 110.85, erkek öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliği algısı ortalaması 106.82. Buna göre kız öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliğinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Akdeniz (2009), 442 ortaokul 8. sınıf öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada MKVYÖ alt ölçeği olan BMÖDD alt ölçeğinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık bulmuş ve erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha olumlu olduğunu tespit etmiştir. Bu sonuç alt ölçek çalışmasında olmakla birlikte bizim sonucumuz ile örtüşmediği görülmüştür. Bu konuda ortaokul öğrencileri ile ilgili yapılan çalışmaların kısıtlı olduğu görülmekle birlikte lise grubu öğrenciler ile yapılan çalışmalarda incelenmiştir.

Lise öğrencileri ile yapılan çalışmalar incelendiğinde Çınar'ın (2011), lise son sınıf öğrencileri ile yaptığı bir çalışmada mesleki kararlılık ve olgunluk düzeylerinde

cinsiyetin belirleyici olmadığı sonucuna ulaşılmış. Ayrıca Vurucu(2010), lise son sınıf meslek lisesi öğrencileri ile yaptığı bir çalışmada meslek seçimi yetkinliği erkek öğrencilerin kızlara göre daha yetkin olduğunu belirlemiştir. Seher (2009), yaptığı bir çalışmada MKVYÖ alt boyutlarından biri olan Bireysel ve Mesleki Özellikleri Doğru Değerlendirebilme cinsiyete göre anlamlı farklılık olduğunu ve erkek öğrencilerin kızlara göre daha yetkin olduğunu ifade etmiştir. Gürcan (2013), lise öğrencilerinin tüm sınıf düzeyi ile yaptığı bir çalışmada meslek kararı verme yetkinliği bakımından cinsiyet ile ilgili anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Son olarak Bozgeyikli ve arkadaşları (2009), cinsiyetin meslek kararı verme yetkinliğini yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Genel olarak bu çalışmada kızların lehine anlamlı bir farklılık bulunmuş olmakla birlikte bu alanda yapılan benzer çalışmalarla birliktelik göstermemektedir. Alanda ortaokul öğrencileri ile yapılan çalışmaların yetersiz olması nedeni ile tam bir kıyaslama yapmak olanaksız olduğu söylenebilir. Lise öğrencileri ile kıyaslama yapmanın doğru bir analiz olacağı düşünülmektedir. Çünkü lise ve lise son sınıf öğrencilerinin yaşam döngü noktaları ve sorumlulukları ile ortaokul öğrencilerinin yaşam döngüleri ve sorumlulukları çok farklıdır.

Bu çalışmada çıkan sonucu kız öğrencilerin anket sorularına daha dikkatli cevap vermesi ve kızların erkeklerden akademik olarak daha düzenli olması neden olarak gösterilebilir. Erkek öğrencilerin kendilerini meslek seçiminde daha belirgin kararlarının olmaması bu sonuca katkı sağlamış olabileceği düşünülebilir. Ayrıca kız öğrencilerin ergenliğe erkeklerden biraz daha önce girmesi ve bundan kaynaklı gelecekte kim olacağı ne iş yapacağı soruları ile erkeklerden daha önce ilgilenmeye başlaması da bu çalışmada kızların meslek kararı verme yetkinliğine katkı sağlamış olabilir.

5.2.3. “Ortaokul Öğrencilerinin Meslek Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği Toplam Puanı Sınıf Düzeyine Göre Anlamlı Farklılık Göstermektedir.” Denencesine İlişkin Verilerin Yorumlanması.

Ortaokul öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği algıları sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir denencesi yapılan çalışma ile doğrulanmıştır. İstatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunması ile birlikte ($p<.05$) ortalama puanlara bakıldığında 7. sınıf öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği algısı ortalaması 110.45, 8. sınıf öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği algısı ortalaması 106.48 olarak bulunmuştur. Buna göre 7. Sınıf öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinlik algıları 8. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

İlgili literatür tarandığında ortaokul öğrencileri ile yapılan benzer çalışmalarda sınıf düzeyi ile kıyaslama olmadığı için Şeker’in (2013) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamakla birlikte lise 10. sınıf öğrencilerinin en yüksek ortalamaya sahip olduğunu tespit etmiştir. Alanda benzer çalışmalara rastlanamamış olması nedeni ile tam bir kıyaslama yapılamamıştır.

Bu çalışmada 7. sınıf öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği algıları 8. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olması, 8. sınıf öğrencilerinin yakın zamanda gireceği TEOG sınavı ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Kaygı ve stresli olan 8. sınıf öğrencileri kesin sınırları olmamakla birlikte kaba bir meslek tercihi aşamasında bulunmaktadır. Bu anlamda daha çok kaygı ve stresli olan 8. sınıf öğrencisi bu konuda daha kaygılı yaklaştığı için bu sonuç elde edilmiş olabilir. 7. sınıf öğrencileri meslek seçimine daha uzak olmaları nedeni ile daha kaygısız ve daha sorgulamasız sorulara cevap verdiği düşünülmektedir.

5.2.4. “Ortaokul Öğrencilerinin Meslek Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği Toplam Puanı Anne Eğitim Düzeyine Göre Anlamlı Farklılık Göstermektedir.” Denencesine İlişkin Verilerin Yorumlanması.

Ortaokul öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği toplam puanlarının anne eğitim düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir, χ^2 (sd=3, n=453) =21.98, p<.05. Bu bulguya göre anne eğitim düzeyinin öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliğini etkilediği söylenebilir. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında en yüksek meslek kararı verme yetkinliğine sahip grubun lise mezunu grubu ve sırasıyla yüksekokul, lisans ve lisansüstü mezunu, ortaokul mezunu ve okur-yazar olmayan ve ilkokul mezunu grubu olduğu söylenebilir.

Alandaki benzer çalışmalar incelendiğinde Seher’in (2009) ortaokul öğrencileri ile yaptığı çalışmada Meslek Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği’nin alt ölçeklerinden biri olan Bireysel ve Mesleki Özellikleri Doğru Değerlendirebilme alanında anne eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık bulmuş. Buna göre ilkokul mezunu anneye sahip grubun lise ve üniversite mezunu anneye sahip gruptan daha düşük puan aldığı tespit edilmiş. Yine lise öğrencileri ile yapılan çalışmalara bakıldığında Vurucu (2010) ve Gürcan (2013) anne eğitim düzeyini konusunda anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiş. Ayrıca Çınar’ın (2011) yaptığı bir çalışmada anne eğitim düzeyi ve mesleğinin mesleki kararlılık ve olgunlukta etkili olmadığı sonucuna ulaşılmış.

Bu çalışma ortaokul öğrencileri ile yeterince kıyaslama yapılacak çalışmaya rastlanmamış olmakla birlikte lise öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalardan da veriler incelenmiştir. Genel olarak literatürde anne eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık bulunmadığı söylenebilir. Bu çalışmada elde edilen bulgu olarak en yüksek puana lise mezunu anne grubunun olması annelerin ilgi, zamanları ve okuldan beklentileri ile açıklanacağı düşünülmektedir. Yüksekokul ve üzeri akademik seviyeye sahip annelerin meslek gelişimine yönelik bakış açıları yapılan çalışmalarına ya da var olan durumu yetersiz olarak değerlendirmiş ve bu durum çocuklarına yansımış olabilir. Liseden daha alt düzey eğitim seviyesinde bulunan anne grubunun ise ailenin meslek gelişimi sürecinden çok haberdar olmaması ve bu konu ile

ilgilenmemesi öğrencinin meslek ve meslekler hakkındaki algılamasının zayıf olmasına neden olduğu düşünülebilir. Genel olarak bakıldığında lise eğitim düzeyi anne grubunda bulunan öğrencilerin annelerinin çocuklarla ilgilenme ve takip etme ve meslek gelişimi süreci ile ilgili beklentilerinin karşılanmış olabileceği bu sonucu ulaştırmış olabilir.

5.2.5. “Ortaokul Öğrencilerinin Meslek Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği Toplam Puanı Baba Eğitim Düzeyine göre Anlamlı Farklılık Göstermektedir.” Denencesine İlişkin Verilerin Yorumlanması.

Ortaokul öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği toplam puanlarının baba eğitim düzeyi gruplarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir, χ^2 (sd=4, n=447) =17.54, p<.05. Bu bulgu baba eğitim düzeyi öğrencilerin meslek kararı verme yetkinliğini etkilediği söylenebilir. Buna göre grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında en yüksek meslek kararı verme yetkinliğine sahip grubun lisans ve lisansüstü mezunu grubu olduğu ve sırasıyla yüksekokul mezunu, lise mezunu, okur-yazar olmayan ve ilkokul mezunu ve ortaokul mezunu geldiği görülmektedir.

Seher’in (2009), ortaokul 8. sınıf öğrencileri ile yaptığı çalışmada baba eğitim düzeyi değişkeninin Meslek Kararı Verme Yetkinliği Ölçeğinin alt ölçeklerinden biri olan Bireysel ve Mesleki Özellikleri Doğru Değerlendirebilme alanında anlamlı farklılık bulmuştur. İlköğretim mezunu aleyhine lise ve üniversite mezunu grup arasında ve lise mezunu aleyhine üniversite mezunu arasında fark tespit edilmiştir.

Alandaki lise de yapılan çalışmalar incelendiğinde Vurucu (2010) baba eğitim düzeyinin ve baba mesleğinin etkili olduğunu; Şeker (2013), baba eğitim düzeyinin etkili olmadığını tespit etmiştir. Ayrıca Çınar’ın (2011) yaptığı bir çalışmada baba eğitim düzeyi ve mesleğinin mesleki kararlılık ve olgunlukta etkili olmadığı sonucuna ulaşılmış.

İlgili alanda bu çalışma ile kıyaslanabilecek çalışmaların az olması nedeni ile lise öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalarda incelenmiştir. Bu çalışmada baba eğitim düzeyinin meslek kararı verme yetkinliğini etkilediği söylenebilir. En yüksek puana lisans ve lisansüstü mezunu grubun olduğu gözlemlenmiştir. Eğitim seviyesinin yüksek olması çocuklarını yetiştiren velilerin daha bilinçli olmasını dolayısı ile beklenildiği şekilde daha farkındalığı yüksek öğrencilerin olmasını sağladığı düşünülmektedir. Babaların eğitim seviyesi yükseldikçe meslekleri araştırma, inceleme ve bu konudaki görüşlerini çocukları ile paylaşmış olabilecekleri düşünülmektedir. Ayrıca eğitim seviyesi yükseldikçe meslek yaşantısı deneyimi kazandırma ya da bilgilendirme olanaklarının olabileceğinin bu sonuca katkı sağladığı düşünülmektedir.

5.2.6. “Ortaokul Öğrencilerinin Meslek Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği Toplam Puanı Akademik Başarı Algısı Değişkenine göre Anlamlı Farklılık Göstermektedir.” Denencesine İlişkin Verilerin Yorumlanması.

Ortaokul öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinliği toplam puanlarının akademik başarı algı düzeyine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı farklılığın olduğu denence doğrulanmıştır, $F(2, 440) = 46.014$; $p < .05$). Buna göre akademik olarak kendini algılama düzeyinin meslek kararı verme yetkinliğini etkilediğini söyleyebiliriz. Kendisini akademik olarak iyi algılayan grup ile zayıf grup ile orta grup arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. Ayrıca kendisini zayıf algılayan grup ile orta grup arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. İstatistiksel olarak anlamlı farklılık olmakla birlikte puan ortalamalarına bakıldığında iyi grubun ortalaması 116.94, orta grubun ortalaması 109.86, zayıf grubun ortalaması 97.31 olarak görülmektedir.

İlgili alan yazın incelendiğinde bu çalışmanın konusu ile benzer olan Şeker’in (2013) lise öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada benzer şekilde algılanan ders başarı düzeyi ile meslek kararı verme yetkinliği puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiş. Akademik başarı düzeyi arttıkça meslek kararı verme yetkinlik düzeylerinin de arttığı ifade edilmiş.

Bu çalışmada benzer çalışmalara rastlanmaması nedeni ile tam bir kıyaslama yapmak olanaksız olmakla birlikte var olan diğer çalışma ile beklenen benzer sonuçlar elde edilmiştir. Okulda başarılı olan ve başarı duygusunu yaşayan öğrenci aynı şekilde meslekleri de başarabileceğini düşünmektedir. Kuramın temelinde olan yetkinlik inancını başarılı yaşantıların desteklediği ifade edilirken aynı zamanda kuramın temel düşünceleri ile de uyum sağlayan bir sonuç elde edildiği düşünülmektedir.

4.3. “Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam Puanı ile Meslek Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği Toplam Puanı Arasında Anlamlı Bir İlişki Vardır.” Denencesine İlişkin Verilerin Yorumlanması.

Ortaokul öğrencilerinin Okul yaşam Kalitesi ölçeği toplam puanı ile meslek kararı verme yetkinliği ölçeği toplam puanları arasında pozitif bir ilişki ($r=0.223$, $p<.01$) olduğu ve bu konudaki hipotezin doğrulandığı görülmektedir. Bu sonuç beklenen bir sonuç olmakla birlikte alanda birebir kıyaslama yapılacak benzer çalışmalara rastlanılmaması nedeni ile kıyaslama yapılamamıştır.

Bu çalışmada elde edilen sonuca göre okul yaşam kalitesi arttıkça meslek kararı verme yetkinliğinin de artacağı söylenebilir. Çalışmanın başında da ifade edildiği gibi okullar geleceğe öğrenci hazırlama yerleridir. Gelecek yaşantıların deneyimlendiği yer olan okullarda amaç gelecek nesilleri mesleğe hazırlamaktır. Okulda doyumlu yaşantısı olan öğrencinin gelecekte seçeceği mesleğe hazırlanması beklenen bir gerçektir. Okul yaşantısı olumlu olan öğrenciler okul ortamında meslek seçimi ile ilgili olan çalışmalardan da daha çok faydalanacağı ve yetkinlik inançlarının da artacağı söylenebilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulguların genel bir değerlendirmesi yapılmış ve bu değerlendirmelere bağlı önerilerde bulunulmuştur.

6.1. Sonuç

Bu çalışma Samsun İli Atakum İlçesinde bulunan üç okuldan 7. ve 8. sınıflardan toplam 459 öğrenci üzerinde OYKÖ ve MKVYÖ uygulanmıştır. Uygulama sonucunda OYKÖ puan ortalaması 114.51 (3.27), MKVYÖ puan ortalaması 108.44 (3.09) olarak bulunmuştur.

Okul yaşam kalitesinin cinsiyet ve algılanan akademik başarı değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre; kendisini akademik olarak iyi algılayan grup ile zayıf- grup ve orta grup öğrencilerine göre okul yaşam kalitesi algısı daha yüksek olduğu bulunmuştur. Okul yaşam kalitesi sınıf düzeyi, anne-baba eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık bulunmama ile birlikte ortalamalar bazında 7. sınıf öğrencilerinin 8. sınıf öğrencilerinden; lise mezunu anne grubunun diğer eğitim düzeyi gruplarından; yüksekokul mezunu baba grubunun diğer eğitim düzeyi mezunlarından daha olumlu puanlar aldığı tespit edilmiştir.

Meslek kararı verme yetkinliği düzeyi cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi ve algılanan akademik başarı düzeyi değişkenlerine göre incelenmiş ve araştırma sonucunda tüm değişkenler bazında anlamlı farklılığın olduğu ortaya konmuştur. Cinsiyete göre kız öğrencilerin erkek öğrencilerden; sınıf düzeyine göre 7.sınıf öğrencilerinin 8. sınıf öğrencilerinden; anne eğitim düzeyine göre lise mezunu anne grubunun diğer eğitim düzeyi anne gruplarından; baba eğitim düzeyine göre

lisans ve lisansüstü baba grubunun diğer eğitim düzeyi gruplarından; akademik başarı algısına göre kendisini akademik olarak iyi algılayan grubun zayıf- ve orta gruptan, orta grubun zayıf gruptan kendilerini meslek kararı verme konusunda daha çok yetkin gördükleri bulunmuştur.

Son olarak okul yaşam kalitesi ile meslek kararı verme yetkinliği arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Özetle okul yaşam kalitesi artıkça meslek kararı verme yetkinliğinin de artacağı bu çalışmada tespit edilmiştir.

6.2. Öneriler

6.2.1. Uygulamaya Dönük Öneriler

1. Okul yaşantısına meslek tanıtımlarının ya da meslek ile ilgili deneyimlerin daha çok kazandırılacağı etkinliklerin, seminerlerin konferansların düzenlenmesi.
2. Veli ve öğrencilere meslek seçimi konusunda bilgilendirmelerde bulunulması.
3. 8. Sınıflar için okul yaşam kalitesini arttırmaya dönük yeni çalışmaların yapılması.

6.2.2. Araştırmaya Dönük Öneriler

1. Bu çalışmada ortaokul öğrencileri üzerine okul yaşam kalitesi ile meslek kararı verme yetkinliği konusunda ve ilişkisi üzerine çalışılmıştır. Çalışma esnasında bu iki konuyu ortak alan çalışmaya rastlanmamakla birlikte ortaokul öğrencileri üzerinde meslek kararı verme yetkinliği konusunda sınırlı araştırmaya rastlanmıştır. Bu çalışmanın farklı popülasyonlarda tekrar yapılması ile alandaki boşluğun kapatılması sağlanabilir.
2. Sınıf düzeyi yükseldikçe okul yaşam kalitesi ve meslek kararı verme yetkinliğinin düştüğü bu çalışmada tespit edilmiştir. Başka bir çalışmada bu düşüşün nasıl önlenebileceği araştırılabilir.
3. Bu çalışmada hem okul yaşam kalitesi hem de meslek kararı verme yetkinliği uygulamasında lise mezunu anne grubu yüksekokul, lisans ve lisansüstü grubuna göre daha olumlu puan almıştır. Bu durum beklenenden biraz farklıdır. Anne eğitim düzeyi değişkenindeki bu durum başka bir çalışmada etkili olabileceği düşünülen

(çocuk sayısı, anne tutumu, annenin mesleği, annenin çalışıp çalışmaması vb.) farklı değişkenler ile tekrar incelenebilir.

4. Akademik olarak kendisini zayıf hisseden grup her iki ölçekte diğer gruplara göre daha düşük almıştır. Bu durum nasıl değiştirilebilir ya da bu grup nasıl motive edilebilir başka bir çalışmada incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Alaca, F. (2011). *İki dilli olan ve olmayan öğrencilerde okul yaşam kalitesi algısı ve okula aidiyet duygusu ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Ali, S. R. McWhirter, E. H. Chronister, K.M. (2005). Self-efficacy and vocational outcome expectations for adolescents of lower socioeconomic status. A pilot Study. *Journal of Career Assessment*, 13, 40-58.
- Alpkaya, G. (2010). *Okul müdürlerinin maskülen ve feminen özelliklerinin okul yaşam kalitesine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Ainley, J., Foreman, J. Sheret, M. (2000). High school factors that influence students to remain in school. *The Journal of Educational Research*, (2), 69-80.
- Akdeniz, S. (2009). *Ergenlerin meslek kararı verme yetkinlik algılarının algılanan anne baba tutumu ve bazı özellik nitelikleri açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Arastaman, G. (2006). *Ankara ili lise birinci sınıf öğrencilerinin okula bağlılık durumlarına ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.
- Aşkar, P., Umay, A. (2001). İlköğretim matematik öğretmenliği öğrencilerinin bilgisayarla ilgili öz yeterlik algısı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 1-8.
- Ateş, B., Gülbahçe, A. Seçer, İ. (2012). Mesleki grup rehberlik etkinliğinin ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki yetkinlik düzeylerine etkisi. *21.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresinde sunuldu*, İstanbul.
- Aydın, M. (2010). *Eğitim yönetimi* (9. baskı). Ankara: Hatipoğlu Yayınevi.
- Bandura, A. (1969). *Principles of Behaviour Modification*. New York: Holt, Rinehart, & Winston.
- Bailey, C., J., (2002). *Applying the five factor model of personality to undergraduate career attitudes and belief: maturity, career self efficacy and control*. Unpublished Doctoral Thesis, University of Missouri-Kansas City.
- Bandura, A. (1977). *Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioural change*. *Psychological Review*. 84, 19 1-215.
- Bandura, A. (1986). *Social Foundation of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1989). *Human agency in social cognitive theory*. *American Psychologist*, 44, 1175-1184.
- Bandura, A. (1995). *Exercise of personal and collective efficacy in changing societies*. In a. Bandura (ed.), *self-efficacy in changing societies* New York: Cambridge University Press.
- Bandura, A. (1997). *Self-Efficacy: The Exercise of Control*. New York: Freeman.

- Bayram, F. Aypay, A. (2012). İlköğretim okullarında müdür etkililiği, okul iklimi ve öğrenci kontrol ideolojileri arasındaki ilişki. *Eğitimde Politika Analizi Dergisi*, 1(1), 49-63.
- Berndt, T. J. (1999). Friends' influence on students' adjustment to school. *Educational Psychologist*, 34(1), 15-28.
- Betz, N. E. (2000). Self-efficacy theory as a basis for career assessment. *Journal of Career Assessment*, 8 (3), 205-222.
- Betz, N. E., Klein, K., Taylor, K. (1996). Evaluation of a short form of the CDMSE Scale. *Journal of Career Assessment*, 4, 47-57.
- Betz, N. E., Hackett, G. (1981). The relationship of career-related self-efficacy expectations to perceived career options in college women and men. *Journal of Counseling Psychology*, 28, 399-410.
- Betz, N. E., Hackett, G. (1983). The relationship of mathematics self-efficacy expectations to the selection of science-based college majors. *Journal of Vocational Behavior*, 23, 329-345.
- Betz, N. E., ve Taylor, K. M. (2001). *Manual for the career decision self-efficacy scale and cdmse short form*. Yayınlanmamış Test Yönergesi, Department of Psychology, Ohio State University, Columbus, Ohio.
- Betz, N. E. ve Luzzo, D. A. (2000). Career assessment and the Career Decision Making Self- Efficacy Scale. *Journal of Career Assessment*, 4, 413-428.
- Bıkmaz, F. H. (2004). *Öz yeterlik inançları, eğitimde bireysel farklılıklar*. Editörler: Prof. Dr. Yıldız Kuzgun, Yrd. Doç. Dr. Deniz Deryakulu. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bilgiç, S. (2009). *İlköğretim öğrencilerinde okul yaşam kalitesi algısının arkadaşlara bağlılık ve empatik sınıf atmosferi değişkenleriyle ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Blustein, D. L. (1989). The role of goal instability and career self-efficacy in the career exploration process. *Journal of Vocational Behavior*, 35, 194-203.
- Bozgeyikli, H. (2004). Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 221-234.
- Bozgeyikli, H. (2005). *Mesleki Grup Rehberliğinin İlköğretim 8. sınıf Öğrencilerinin Meslek Kararı Vermede Kendilerini Yetkin Görme Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bozgeyikli, H., Eroğlu, S.E., Hamurcu, H. (2008). Career Decision Making Self Efficacy, Career Maturity and Socioeconomic Status with Turkish Youth. *Paris International Conference on Education, Economy ve Society*, Novotel Paris Tour Eiffel, 17-19 July 2008.
- Bozgeyikli, H., Bacanlı, F. Doğan, H. (2009). İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Meslek Kararı Verme Yetkinliklerinin Yordayıcılarının İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 125-136.

- Büyüköze Kavas, A. (2011). *Testing a model of career indecision among university students based on social cognitive career theory*. Unpublished Doctorate Thesis, Middle East Technical University, The graduate School of Social Sciences, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum* (14. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Byars, A. M. Hackett, G. (1998). *Applications of social cognitive theory to the career development of color*. *Applied & Preventive Psychology*, 7, 255-267.
- Campbell, N. K., Hackett, G. (1986). The effects of mathematics task performance on math self-efficacy and task interests. *Journal of Vocational Behavior*, 1, 149-162.
- Chung, Y.B. (2002). Career decision making self-efficacy and career commitment: gender and ethnic differences among college students. *Journal of Career Development*, 28, 277- 284.
- Conkel, Z., Julia, L. (2010). Promoting viable career choice goals through career decision-making self-efficacy and career maturity in inner-city high school students: a test of social cognitive career theory. ProQuest LLC. *Ph.D. Dissertation, University of Minnesota*
- Crain, W. (2000). *Theories of development: concepts and applications*. (4th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Cruickshank, D. L., Bainer, D. L., Metcalf, K. K. (1999). *The act of teaching* (2nd Edition). Boston: McGraw-Hill.
- Doğanay, A. Sarı, M. (2006). Öğrencilerin üniversitedeki yaşam kalitesine ilişkin algılarının demokratik yaşam kültürü çerçevesinde değerlendirilmesi. Adana ili örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4 (2) ,107–126.
- Dorman, J.P. (1999). The development and validation of an instrument to assess institutional level environment in universities. *Learning environment research I*, 333-352.
- Durmaz, A. (2008). *Liselerde okul yaşam kalitesi (Kırklareli ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Elitok Kesici, A., Türkoğlu, A. (2012). Ortaöğretim kurumlarının okul yaşam kalitesi düzeyi ve ortaöğretim öğretmenlerinin sınıf içi iletişimde kullandıkları örtük davranışlar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 149-162.
- Fish, M.C., Dane, E. (2000). The classroom systems observation scale: Development of an instrument to assess classrooms using a systems perspective, *Learning Environment Research*, 3, 67-92.
- Garcia, P. (2012). Differential moderating effects of student- and parent-rated support in the relationship between learning goal orientation and career decision-making self-efficacy. *Journal of Career Assessment*, 20 (1) 22-33.
- Gedik, A. (2014). *Ortaöğretim öğrencilerinde okul yaşam kalitesi bağlamında okula yabancılaşma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

- Gianakos, I. (1995). The relation of sex role identity to CDMSE. *Journal of Vocational Behavior*, 46, 131-143.
- Gianakos, I. (1999). Patterns of career choice and career decision-making self-efficacy. *Journal of Vocational Behavior*, 54, 244-258.
- Gibson, S. ve Dembo, M. H. (1984). Teacher efficacy: a construct validation. *Journal of Educational Psychology*, 76(4), 568-582.
- Gushue, G. V. (2006). The relationship of ethnic identity, career decision self efficacy, and outcome expectations among Latino/ a high school students. *Journal of Vocational Behavior*, 68, 85-95
- Hackett, G. (1995). *Self-efficacy in career choice and development*. In A. Bandura (Ed.), *Self-Efficacy in Changing Societies* (232-258). New York: Cambridge University Press.
- Hackett, G., Betz, N. E., O'Hallorn, M. S., Romac, D. S. (1990). Effects of verbal and mathematics task performance on task and career self-efficacy and interest. *Journal of Counseling Psychology*, 37, 169-177.
- Hackett, G., Betz, N. E. (1981). A self-efficacy approach to the career development of women. *Journal of Vocational Behavior*, 18, 326-339.
- Hackett, G., Betz, N. E. (1989). An exploration of the mathematics selfefficacy/ mathematics performance correspondence. *Journal of Research in Mathematics Education*, 20, 261-273.
- Hackett, G., Betz, N. E. (1991). *Self-efficacy expectations in the career choices of college students*. For D. Schunk & J. Meese (Eds.), *Student perceptions in the classroom: Causes and consequences*. Erlbaum (229-246).
- Hackett, G., Betz, N. E. (1992). *Career choice and development*. In 3. E. Maddux (Ed.), *Self-efficacy, adaptation, and adjustment: Theory, research, and application*. New York: Plenum.
- Hackett, G., Campbell, N. K. (1987). Task self-efficacy and task interest as a flinction of performance on a gender neutral task. *Journal of Vocational Behavior*, 30, 203-215.
- Hackett, G., Lent, R. W. (1992). *Theoretical advances and current inquiries in counseling psychology*. In S. D. Brow, N. R. W., Lent (Eds.), *Handbook of Counseling Psychology* (2 ed., 99-136). New York: Wiley.
- Hackett, G., Byars, A. M. (1996). *Social cognitive theory and the career development of african american women*. *The Career Development Quarterly*, 44, 322-340.
- Hemmingsen, S. D. (2001). *The career connection: a study of career self-efficacy, academic achievement, and educational development in eleventh grade students*. Unpublished Doctoral Thesis, University of Missouri-Kansas City.
- Hoşgörür, V. (2002). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Işık, E. (2010). *Sosyal bilişsel kariyer teorisi temelli bir grup müdahalesinin üniversite öğrencilerinin kariyer kararı yetkinlik ve mesleki sonuç beklenti düzeylerine etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana.

- Işık, E. (2013). Mesleki sonuç beklentisinin yordayıcıları olarak algılanan sosyal destek ve denetim odağı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(3), 1419-1430.
- İlğan, A., Oğuz, E., Yapar, B. (2013). Öğrenci algılarına göre okul yaşam kalitesi ve akademik motivasyon düzeyinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi (menderes ilçesi örneği). *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- İlmen, E. (2010). *Okul grubunun okul yaşam kalitesi ve akademik başarı üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- İnal, U., Sadık, F.(2011). Adana ili sınırları içerisindeki yatılı ilköğretim bölge okullarında bulunan öğrenci ve öğretmenlerin okul yaşam kalitesinin incelenmesi. *Journal of the Cukurova University Institute of Social Sciences*, 20(2).
- İnal, U. (2009). *Adana il sınırları içerisindeki yatılı ilköğretim bölge okullarında bulunan öğretmen ve öğrencilerin okul yaşam kalitesi algılarının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Johnson, B. ve Stevens, B. J. (2001). Exploratory and confirmatory factor analysis of the School Level Environment Questionnaire (SELQ), *Learning Environments Research*, 4, 325 – 344.
- Johnson, D. W. (1981). Student-student interaction: The neglected variable in education. *Educational Researcher*, 10(1), 5-10.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi* (22. baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karatzias, A., Power, K., Swanson, V. (2001). Quality of school life. Development and preliminary standardization of an instrument based on performance indicators in Scottish secondary schools. *School Effectiveness and School Improvement*, 12(3), 265-284.
- Kauchak, D. P., Eggen, P. D. (1998). *Learning and teaching*. Boston: Allyn & Bacon.
- Kaya, F., Erdoğan, R., Çağlayan, Y. (2014). Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin okul yaşam kaliteleri ve arkadaşlık ilişkilerinin karşılaştırılması. *Türk Üstün ve Eğitim Dergisi*. Cilt 4, sayı 2, 107-125. (3), 265 – 284.
- Kelly, K. R. (1993). The relation of gender and academic achievement to career selfefficacy and interests. *Journal of Vocational Behavior*, 30, 347-382.
- Kızmaz, Z. (2006). Okullardaki şiddet davranışının kaynakları üzerine kuramsal bir yaklaşım, *C.Ü Sosyal Bilimler Dergisi*, 30 (1), 47-70.
- Korkmaz, G. (2009). *İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin okul yaşam kalitesini algılama düzeyleri ve mesleki tutumlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Koyuncu, A. (2015). *Kariyer kararı yetkinlik beklentisinin yordayıcıları olarak kaygı ve öznel iyi oluş*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mevlana Üniversitesi, Konya.

- Kuzgun, Y. (1994). Akademik benlik kavramı ölçeği geliştirilmesi ve standardizasyonu, 28-30 Nisan 1994, *I.Eğitim Bilimleri Kongresi' nde Sunulan Bildiri*. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Kuzgun, Y. (2000). *Meslek Danışmanlığı: Kuramlar, uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kuzgun, Y. (2003). *Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Lapan, R. T., Boggs, K. R., Morrill, W. H. (1989). Self-efficacy as a mediator of investigative and realistic General Occupational Themes on the Strong-Campbell Interest Inventory. *Journal of Counseling Psychology*, 36, 176-182.
- Lauver, P. J., Jones, R. M. (1991). Factors associated with perceived career options in American Indian, White, and Hispanic rural high school students. *Journal of Counseling Psychology*, 38, 159-166.
- Lent, R W., Hackett, G. (1987). Career self-efficacy: Empirical status and future directions. *Journal of Vocational Behavior*, 30, 347-382.
- Lent, R. W., Brown, S. D., Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of and career academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational Behavior*, 45, 79-122.
- Lent, R. W., Brown, S. D., Hackett, G. (1996). *Career development from a social cognitive perspective*. In D. Brown, L. Brooks, & Associates (3I ed.), *Career Choice and Development: applying Contemporary Theories to Practice*(373-421). San Francisco: Jossey-Bass.
- Lent, R. W., Brown, S. D., ve Larkin, K. C. (1984). Relations of self-efficacy expectations to academic achievement and persistence. *Journal of Counseling Psychology*, 31, 356-362.
- Lent, R. W., Brown, S. D., Larkin, K. C. (1987). Comparison of three theoretically derived variables in predicting career and academic behavior: Self-efficacy, interests congruence, and consequences thinking. *Journal of Counseling Psychology*, 34, 293-298.
- Lent, R. W., Larkin, K. C., Brown, S. D. (1989). Relation of self-efficacy to inventoried vocational interests. *Journal of Vocational Behavior*, 34, 279-288.
- Lent, R. W., Lopez, F. G., Bieschke, K. J. (1993). Predicting mathematics- related choice and success behaviors: Test of an expanded social cognitive model. *Journal of Vocational Behavior*, 42, 223-236.
- Leonard, C. A. R. (2002). *Quality of school life and attendance in primary schools*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Australia: University of Newcastle, Faculty of Education and Arts.
- Leonard, C.A.R. (2002). *Quality Of School Life and Attendance In Primary Schools*.Yayımlanmamış Doktora Tezi, Newcastle Üniversitesi, Newcastle.
- Linnakyla, P. (1995). Quality of school life in the finnish comprehensive school a comparative view. *Scandinav Journal of Educational Research*, 37,63-74.
- Linnakyla, P., Brunell, V. (1996). Quality of school life in the finnish and swedish speaking schools in Finland. M. Binkley, K. Rus ve T. Williams (Eds.)

- Reading Literacy In An International Perspective*,(203 – 217). U.S. Department of Education Office of Educational Research and Improvement.
- Luzzo, D. A., Ward, B. E. (1995). The relative contributions of self-efficacy and locus of control to the prediction of vocational congruence. *Journal of Career Development*, 21, 307-317.
- Marks, G. N. (1998). Attitudes to school life: their influences and their effects on achievement and leaving school. *LSAY Research Reports*, 62.
- Mau, W.C. (2000). Cultural differences in career decision-making styles and self-efficacy. *Journal of Vocational Behavior*, 57, 365-378.
- MEB, (1997). *Talim ve terbiye kurulu başkanlığı okul rehberlik hizmetleri ve yönlendirme raporu*. Ankara,15.
- MEB, (2005). *Talim terbiye kurulu 02.08.2006 tarih ve 329 sayılı ilköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programı*. Ankara.
- MEB, (2014). *Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 27/05/2014 tarihli ve 39201250/160/2109181 sayılı yazısı*. Ankara.
- Mok, M. ve Flynn, M. (1997). *Does school size affect quality of school life? Issues in Educational Research*. 7, 1,69-86.
- Mok, M. M. C., Flynn, M. (2002). Determinants of students' quality of school life: A path model. *Learning Environments Research*, 5(3), 275-300.
- Nazlı, S.(2011). *Kapsamlı gelişimsel rehberlik programları*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Niles, S, G., Erford, B. T., Hunt, B., Watts, R. H. Jr. (1997). Decision-making styles and career development in college students. *Journal of College Student Development*, 38 (5), 479-488.
- O'Brien, V., Martinez-Pons, M., Kopala, M. (1999). Mathematics Self-efficacy, ethnic identity, gender, and career interests related to mathematics and science. *Journal of Educational Research*, 92 (4), 231-236.
- Önder, F. C., Sarı M. (2009). Öğretmenlerde öznel iyi olmanın yordayıcıları olarak okul yaşam kalitesi ve tükenmişlik. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri / Educational Sciences: Theory & Practice*, 9 (3),1205-1236.
- Önder, F. C., Sarı M. (2012). Bullying and quality of school life among elementary school students. *Elementary Education Online*, 11(4), 897-914.
- Özkal N., Çetingöz D.(2006). Akademik Başarı, Cinsiyet, Tutum Ve Öğrenme Stratejilerinin Kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, no.46, 259-275.
- Öztemel, K. (2012). Kariyer kararsızlığı ile mesleki karar verme öz yetkinlik ve kontrol odağı arasındaki ilişkiler. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(2), 459-472(2012)
- Özyürek, M. (2001). *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Karatepe Yayınları.
- Pajeres, F. (2002). Gender and perceived self-efficacy in self-regulated learning. *Theory into Practice*, 4 (2), 116-125.
- Pang, N. S. K. (1998). Student' Quality of School Life In Band Five Schools. *Asian Journal of Counselling*, (6), 76-106.

- Pelendecioğlu, B. (2011). *Lise öğrencilerinde zorbalık olgusunun okul yaşam kalitesi ve empati değişkenleri bakımından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Ritter, J., Boone, W. Rubba, P. (2001). Development of an instrument to assess prospective elementary teacher self-efficacy beliefs about equitable science teaching and learning. *Journal of Science Teacher Education*, 12(3), 175-198
- Rotberg, H. L., Brown, S. D., Ware, W. B. (1987). Career self-efficacy expectations and perceived range of career options in community college students. *Journal of Counseling Psychology*, 34, 164-170.
- Saban, A. (2000). *Öğrenme Öğretme Süreci : Yeni Teori ve Yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sarı, S.V., Şahin, M. (2013). Lise son sınıf öğrencilerinin mesleğe karar verme öz-yeterliklerini yordamada umut ve kontrol odağının rolü. *Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(21), 97-110.
- Sarı, M. (2006). Okul yaşam kalitesi: tanımı, değişkenleri ve ölçülmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(2) 139-151.
- Sarı, M. (2013). Lise öğrencilerinde okula aidiyet duygusu. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 147-160.
- Sarı, M., Ötünç, E., Erceylan, E. (2007). Liselerde okul yaşam kalitesi: Adana ili örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 50, 297-320.
- Sarı, M. (2007). *Demokratik değerlerin kazanım sürecinde örtük program: Düşük ve yüksek "Okul Yaşam Kalitesine" sahip iki ilköğretim okulunda nitel bir çalışma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Sarı, M., Ötünç, E. Erceylan, H. (2007). Liselerde okul yaşam kalitesi: Adana İli Örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 50, 297-320.
- Sarı, M. (2012). Okul yaşamının değerlendirilmesi: Okul yaşam kalitesi ölçeği'nin güvenilirlik ve geçerliği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 344-355.
- Sarı, M., Cenkseven, F. (2008). İlköğretim öğrencilerinde okul yaşam kalitesi ve benlik kavramı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-16.
- Schmidt, L.J., Lunenburg, F.C.(1989). Pupil control ideology, pupil control behaviour and the quality of school life. *Journal of Research and Development in Education*, (22), 36-44.
- Schmidt, L. J. (1992). Relationship between pupil control ideology and quality of school life. *Journal of Invitational and Psychological Measurement*, (45), 887-897.
- Şişman, M., Turan, S. (2001). *Eğitimde toplam kalite yönetimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Spriggs, A. L., Iannotti, R. J., Nansel, T. R., Haynie, D. L. (2007). Adolescent bullying involvement and perceived family, peer and school relations: commonalities and differences across race/ethnicity. *Journal of Adolescent Health*, 41(3), 283-293.

- Stacy, M. E. W. (2003). *Influences of selected demographic variables on the career decision-making self-efficacy of collage seniors*. Unpublished Doctoral Thesis, Lousiana State University.
- Strecker, V.J., B. M. De Vellis, M. H. Becker, I. M., Rosentock (1986). The role of self efficacy in achieving health behavior change. *Health Education Quarterly*, 13 (1), 73-91.
- Şeker, G. (2013). *Lise öğrencilerinde meslek kararı verme yetkinliği ve kariyer denetim odağının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- Tangen, R. (2009). Conceptualizing quality of school life from pupils' perspectives: A four dimensional model. *International Journal of Inclusive Education*, 13(8), 829-844.
- Taylor, K. M., ve Betz, N. E. (1983). Applications of self-efficacy theory to the understanding and treatment of career indecision. *Journal of Vocational Behavior*, 22, 63-81.
- Taylor, K., ve Popma, J. (1990). An examination of the relationship among CDMSE, career salience, locus of control, and vocational indecision. *Journal of Vocational Behavior*, 32, 17-31.
- Tezcan, M. (1985). *Eğitim sosyolojisi* (4. baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No:150.
- Tunç, E., Beşaltı, M. (2013). Okul yaşam kalitesinin bazı değişkenlere göre incelenmesi, Şanlıurfa Birecik örneği. *II. International Conference on Communication, Media, Technology and Design Famagusta: North Cyprus*.
- Türkoğlu, G. (2012). *İlköğretim okulu öğrencileri okul yaşam kalitesine ilişkin algıları* (Bursa ili yıldırım ilçesi örneği). Yayınlanmamış yüksek Lisans Tezi. Akdeniz üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Weston, R. (1998). *Quality of school life in government, catholic and other private secondary schools*. *Family Matters*, 50, 56 – 62.
- WHO.(2001). International classification of functioning. *Disability and Health*,3,26.
- Williams, T., Batten, M. (1981). *The quality of school life scale*. Hawthorn, Australia: Australian Council for Educational Research.
- Williams, C. M. (2010). Gender in the development of career related learning experiences. Unpublished Doctorate Thesis, The University of Akron, Ohio.
- Woolfolk, A. E. (1993). *Educational psychology (5. Edition)*. Boston: Allyn and Bacon.
- Verkuyten, M., Thijs, J. (2002). School satisfaction of elementary school children: The role of performance, peer relations, ethnicity and gender. *Social Indicators Research*, 59(2), 203-228.
- Vurucu, F.(2010). *Meslek lisesi öğrencilerinin meslek seçimi yeterliliği ve meslek seçimini etkileyen faktörler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Yeşilyaprak, B. (2013) *21. Yüzyılda eğitimde rehberlik hizmetleri (Gelişimsel Yaklaşım)* 21.Basım, Ankara: Nobel Yayınları.
- Yılmaz, M. T. (2004). Okullardaki mesleki rehberlik uygulamalarında iki temel sorun öğrencilerin alan/bölgümlere yönelik “mesleki benlik tasarımları”nın oluşumuna, okul ortamının etkisi üzerine bir inceleme. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayında sunulan bildiri*. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Yılmaz, K. (2005). İlköğretim okulu öğrencilerinin okul yaşamının niteliğine ilişkin görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Dergisi*, 1 (17), 1–13.

EKLER

EK-1: Kişisel Bilgiler Formu

Kişisel Bilgiler Formu

Okul Adı :

Cinsiyet : () Kız () Erkek

Sınıf Düzeyi : () 7. Sınıf () 8. Sınıf

Anne Eğitim Durumu: () Okur-yazar değil () İlkokul
() Ortaokul () Lise
() Yüksek okul () Üniversite

Baba Eğitim Durumu: () Okur-yazar değil () İlkokul
() Ortaokul () Lise
() Yüksek okul () Üniversite

Ders başarınızı hangi düzeyde görüyorsunuz? () İyi () Orta () Zayıf

EK-2: Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği

Bu bölümdeki ifadeleri dikkatle okuduktan sonra, (1) Kesinlikle Katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Biraz Katılıyorum, (4) Katılıyorum ve (5) Kesinlikle Katılıyorum seçeneklerinden size en uygun olanı (X) ile işaretleyiniz. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.		1. Kesinlikle Katılmıyorum	2. Katılmıyorum	3. Biraz Katılıyorum	4. Katılıyorum	5. Kesinlikle Katılıyorum
1	Okulumu diğer okullardan daha çok beğeniyorum.					
2	Müdürümüzün okulumuzu geliştirmek/güzelleştirmek için çok çaba gösterdiğine inanıyorum.					
3	Bu okulda öğretmenlerin çoğu, öğrencilerin görüşlerine değer vermez.					
4	Öğrencilerin çoğu birbirine kırıcı davranmaktadır.					
5	Okuldaki arkadaşlarım arasında önemli bir yerim vardır.					
6	Müdür, okulumuzla ilgili kararları verirken öğrencilerin de fikrini sorar.					
7	Okulumdaki öğretmenlerin çoğu, en ufak bir şeyde bile kızıp bağırmağa başlıyor.					
8	Okulumda, başkalarını sürekli şikâyet eden birçok öğrenci vardır.					
9	Okuldaki birçok kişinin bana güvendiğini düşünüyorum					
10	Okulumda öğrencileri aşağılayan, hakaret eden birçok öğretmen vardır.					
11	Bu okulun öğrencisi olduğum için, kendimi şanslı hissediyorum.					
12	Müdürümüzün öğrencilerin okulda yaşadığı sorunları çözmek için yeterince uğraştığını düşünüyorum.					
13	Öğretmenimin (öğretmenlerimin), birçok konuda öğrencilere eşit davrandığına inanıyorum.					
14	Okuldaki birçok öğrenci küfürlü konuşmaktadır					
15	Okuldaki arkadaşlarımın, beni kabul edip onayladıklarını düşünüyorum.					
16	Olanığım olsa başka bir okula nakil yaptırırdım.					

Bu bölümdeki ifadeleri dikkatle okuduktan sonra, (1) Kesinlikle Katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Biraz Katılıyorum, (4) Katılıyorum ve (5) Kesinlikle Katılıyorum seçeneklerinden size en uygun olanı (X) ile işaretleyiniz. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.		1. Kesinlikle Katılmıyorum	2. Katılmıyorum	3. Biraz Katılıyorum	4. Katılıyorum	5. Kesinlikle Katılıyorum
17	Okulla ilgili bir sorunum olduğunda, müdürün odasına gidip rahatlıkla konuşabilirim.					
18	Öğrencilerin çoğu birbirini kıskanmaktadır.					
19	Ailem beni başka bir okula göndermek istese çok üzülürüm.					
20	Okul müdürü, sık sık sınıfları ziyaret ederek ihtiyaçları belirler.					
21	Öğretmenlerimin, bize daha iyi ders anlatabilmek için, kendilerini sürekli geliştirdiğine inanıyorum.					
22	Öğrenciler tenffüslerde oynarken, sık sık kavga etmektedirler.					
23	Bu çevredeki en berbat okul, benim okulumdur.					
24	Okul müdürümüz, tenffüslerde bahçede dolaşarak öğrencilerle ilgilenir.					
25	Öğretmen ders anlatırken, öğrencilerin çoğu başka şeylerle ilgilenmektedirler.					
26	Öğretmenlerimiz, dersleri daha zevkli hale getirmek için ellerinden geleni yapmaktadır.					
27	Başka bir okulda okuyor olsaydım, daha başarılı olurum.					
28	Öğrencilerin başarılı olması için, öğretmenlerin yeterince çaba gösterdiklerine inanıyorum.					
29	Okulumuzda birçok öğrencinin küçük düşürücü bir takma adı vardır.					
30	İnsanların okulum hakkında kötü sözler söylemesi beni rahatsız eder.					
31	Okulumdaki öğretmenlerin çoğunu çok seviyorum.					
32	Okulumdaki insanların çoğu başkalarını küçümsemektedir					
33	Bu okulun öğrencisi olmak beni gururlandırıyor.					
34	Bu okulda öğrencilerin yeni, yaratıcı fikirleri öğretmenlerin çoğu tarafından desteklenmektedir.					
35	Okulumdaki insanların çoğu, başkalarının kusurlarıyla (kekemelik, şaşılık, çirkinlik vb.) alay etmektedir.					

EK-3: Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği

Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği

AÇIKLAMA: Ölçekte Meslek Seçimi sırasında bireylerin davranışlarını ölçen bazı ifadeler verilmiştir.

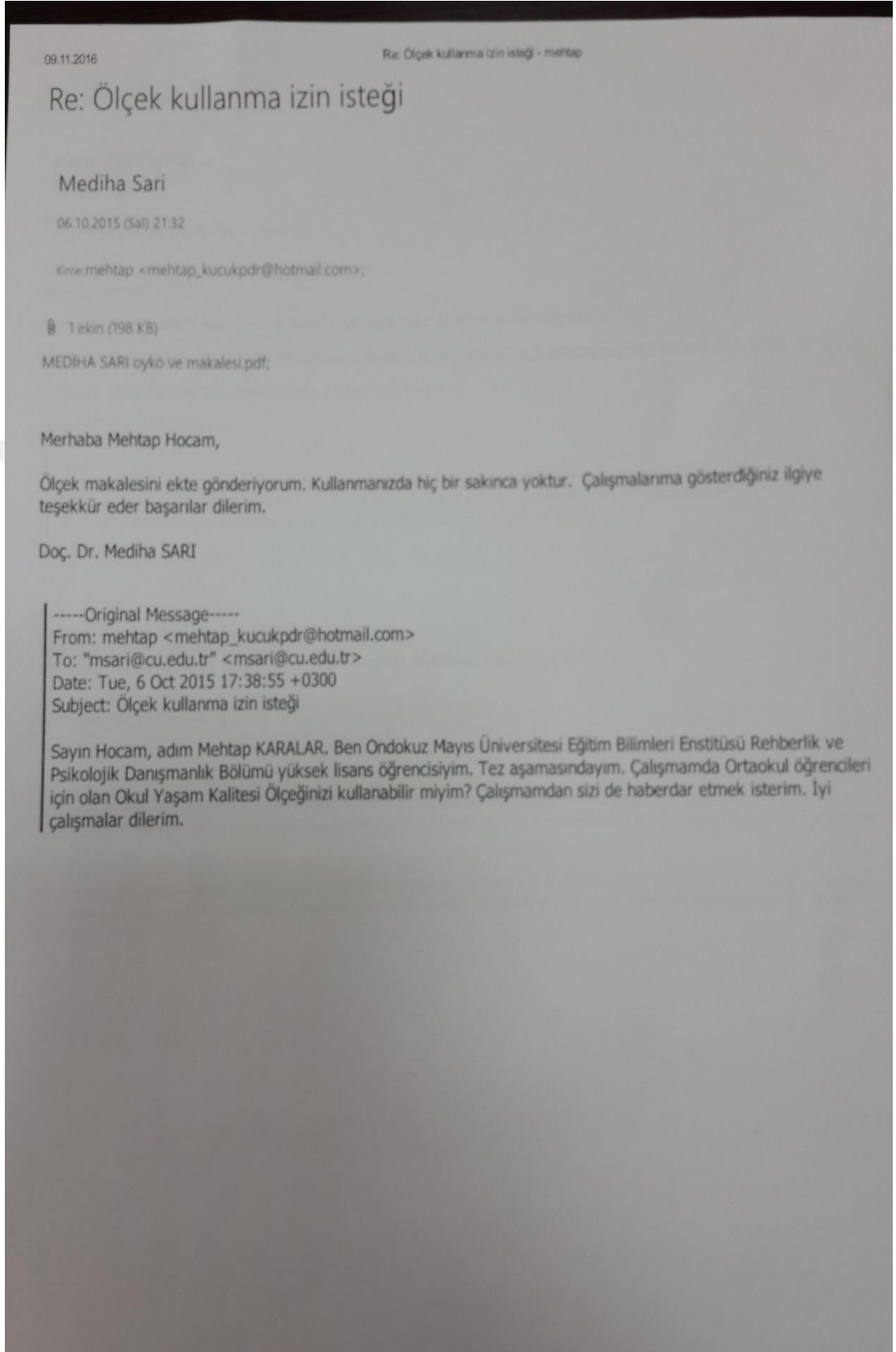
1. Sizden istenen, ifadeleri dikkatle okuyup bu ifadelerde verilen görevleri ne ölçüde yapabileceğinize dair inançlarınızı ya da görevleri yapmakta kendinize ne kadar güvendiğinizi belirtmenizdir.

2. Her bir ifadeyle ilgili düşüncelerinizi ifadelerin yanında yer alan uygun kutucuğa işaretlemeniz gerekmektedir.

Mesleki Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği		Hiç Güvenmiyorum	Güvenmiyorum	Çok az Güveniyorum	Güveniyorum	Çok Güveniyorum
1	Nelere ilgi duyduğunuzu belirleyebilme					
2	Girmeyi düşündüğünüz meslekte elde edilebilecek ortalama yıllık geliri hesaplayabilme					
3	İstediğiniz okula giremezseniz farklı bir okula devam edip başarılı olabilme					
4	İlgi ve yeteneklerinize uygun bir meslek seçme					
5	Teknolojik gelişmeler sonucu Türkiye ve Dünyada önem kazanan mesleklerle ilgili bilgi toplayabilme					
6	Seçtiğiniz alanla ilgili bulduğunuz şehirde bir çalışma alanı yoksa başka bir şehre taşınabilme					
7	Size uygun olmadığını düşündüğünüz bir mesleğe girmeniz için sizi zorlayanlara karşı durabilme					
8	Çevrenizdeki işletmelerin eleman alırken ne gibi nitelikler aradığını araştırabilme					
9	Yüksek öğretime girişle ilgili dört yıllık bir plan yapma					
10	Başarılı olacağınız bir meslek seçme					
11	Girmeyi düşündüğünüz alandaki iş olanakları hakkında öğretmenlerinizden bilgi isteyebilme					
12	Size uygun olduğunu düşündüğünüz mesleklerin listesini yapabilme					

Mesleki Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği		Hiç Güvenmiyorum	Güvenmiyorum	Çok az Güveniyorum	Güveniyorum	Çok Güveniyorum
13	Mesleki hedefinize ulaşmak için ısrarlı bir şekilde çalışma ve karşılaşılabileceğiniz tüm engellere karşı koyabilme					
14	Okulda öğretilen konuların çeşitli mesleklerde nasıl kullanıldığını açıklayabilme					
15	Gelecek her yıl için amaçlarınızı planlayabilme					
16	Güçlü ve zayıf yönlerinizin neler olduğunu belirleyebilme					
17	Mesleki amaçlarınıza ulaşmak için çeşitli lise ve yüksek öğretim programlarının istenen ve istenmeyen yönlerini tanımlayabilme					
18	İlgi ve yeteneklerinize uygun dört yıllık bir plan yapma					
19	Üniversiteden sonra seçtiniz meslek alanında eğitime devam edebilme					
20	Liseden mezuniyet koşullarını bilme					
21	Çeşitli nedenlerle eğitiminize devam edemezseniz kendinize uygun bir iş bulabilme					
22	İlgilendiğiniz meslek alanında çalışan birisine o meslek hakkında sorulacak soruları belirleyebilme					
23	Düşündüğünüz mesleğin gerektirdiği iş becerilerinin neler olduğunu öğrenmek için işyerlerinden bilgi toplayabilme					
24	Verdiğiniz kararların sonuçları istediğiniz gibi olmazsa bunun sorumluluğunu üstlenebilme					
25	İsteddiğiniz türde bir hayat için yeterli parayı kazanabileceğiniz meslekleri belirleyebilme					
26	Çok zor görünen yeni şeyleri öğrenebilme					
27	Hayalinizdeki mesleğe giremezseniz size uygun olduğunu düşündüğünüz başka bir meslek seçebilme					

EK-4: Ölçek Kullanma İzin Yazısı

EK-5: Ölçek Kullanma İzin Yazısı

09.11.2016 Re: İzin İsteği - mehtap

Re: İzin İsteği

Hasan BOZGEYİKLİ

02.04.2015 (Per) 11:33

Kime: mehtap <mehtap_kucukpdr@hotmail.com>;

Merhaba Mehtap,

bahsettiğiniz ölçeğin makalesi ve kendisine aşağıdaki linkten erişebilirsiniz

https://www.academia.edu/835405/Meslek_Karar%C4%B1_Verme_Yetkinlik_%C3%96l%C3%A7e%C4%9Finin_Geli%C5%9Ftirilmesi

Yardımcı olabileceğim bir konu olursa lütfen çekinmeyin

26.03.2015 09:12, mehtap yazmış;

Merhaba
Sayın Hocam ben Ondokuz Mayıs Üniversitesinde Rehberlik ve Psikolojik danışmanlık Bölümünde Yüksek Lisans yapmaktayım. Adım Mehtap Karalar. Tez çalışmamda "Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği" çalışmanızı kullanabilir miyim? Kullanmama izin verirseniz çalışmanızın örnek formunu ve puanlama bilgilerini gönderebilir misiniz? İyi çalışmalar dilerim.

--
Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı 38039 Melikgazi-KAYSERİ

Tel: +90 352 207 66 66 - 37311
Fax: +90 352 437 88 34

=

Bu e-posta ve ekleri sadece yukarıda isimleri belirtilen kişiler arasında özel haberleşme amacıyla tasimaktadır. Bu mesaj size yanlışlıkla ulaşmışsa lütfen gönderen kişiyi bilgilendiriniz ve mesajı sisteminizden siliniz. Erciyes Üniversitesi bu mesajın içeriği ve ekleri ile ilgili hukuki hiçbir sorumluluğu kabul etmez.

This e-mail communication and its attachments are intended only for the private use of the people named above. If you received this message in error, please immediately notify the sender and delete it from your system. Erciyes University does not accept any legal responsibility for the contents of this message.

=

ÖZGEÇMİŞ

Mehtap KARALAR 04.04.1983 tarihinde Amasya’da doğdu. Lise öğrenimini Amasya’nın Suluova ilçesinde sağlık meslek lisesinde tamamladı. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümünden 2005 yılında mezun oldu. 2005-2007 Konya Taşkent de Şehit Öğretmen Abdurrahman Nafiz Özbağrıaçık Lisesine ilk atandı. 2007-2010 Samsun Atakum Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, 2010-2012 Ağrı Hamur da Hamur Lisesi, 2012-2013 İstanbul Şişli Hüseyin Avni Kurşun İlkokulu, 2013-2014 Samsun Türk Telekom Mesleki ve Teknik Anadolu lisesi ve son olarak 2014 yılından itibaren Samsun Atakum da Şehit Yüzbaşı Tunç Fidaner Ortaokulunda halen görev yapmakta. 2014 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümünde Yüksek Lisansa başladı.

İletişim Bilgileri

E mail: mehtap_kucukpdr@hotmail.com

Telefon: 505 744 96 30

